

Животопис Митрополита црногорско-приморског Амфилохија (1938-2020)

Бесједа Митрополита Амфилохија на дан устоличења у Цетињском манастиру
(30. децембар 1990. Цетиње)

Последња литургијска проповјед Митрополита Амфилохија
у Епархији будимљанско-никшићкој

Последња бесједа Митрополита црногорско-приморског
г. Амфилохија

Бесједа епископа Јоаникија са помена митрополиту Амфилохију

Митрополит је био покретач и носилац духовних и свих обнова у Црној Гори
Патријарх српски Г. Иринеј

Амфилохије је пропирио ватру и убацио варницу у охладњеле груди Црне Горе
Матија Бећковић

Митрополит је био човјек Христов, човјек Голготе и Христовога Васкрсења
Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије

Бесједа Епископа бачког Иринеја

Митрополит Амфилохије је свједок Васкрсења Христовог и то је његов живот
Умировљени Епископ Г. Атанасије

Бринуо је о свакоме, нарочито о нама на Косову и Метохији
Епископ рашко-призренски Г. Теодосије

Не могу да се отмам утиску да је данас Васкрс
Епископ диселдорфски и њемачки Г. Григорије

Христов војник који ни једне секунде није демобилисан
Проф. Здравко Кривокапић, мандатар за састав владе Црне Горе

Надам се да ћеш бити последњи владика који је морао бранити Цркву од дијела свог народа
Предсједник Скупштине Црне Горе Алекса Бечић

Поводом упокојења Митрополита Амфилохија

Митрополит Амфилохије Олтар љубави Божије
Протојереј ставрофор Слободан Бобан Јокић

Митрополит Амфилохије
Милутин Мићковић

Јунак Косовског завета
Мишо Вујовић

Подарје Владици Амфилохију
Миро Вуксановић

Писмо будућем монаху Ристу Радовићу
Свети Јустин Ћелијски

Слободни народ – животно дјело Митрополита Амфилохија
Рајо Војиновић

Литије - Резултат пастирског рада Митрополита Амфилохија
Др Васиљ Јововић

Митрополит и млади
мр Милош Ненезић

Достојни егзарх Пећког трона
Дамјан Ђулафић

Митрополит Амфилохије је свети човјек који је од Бога измолио Људе за Бога
Александар Вујовић, професор Цетињске богословије

Добили смо новог заступника на небу
Протојереј ставрофор Драган Ристић

Митрополитов пут истине, правде, љубави и спасења
Протојереј Миодраг Тодоровић

Познати о Митрополиту Амфилохију

Оснивач и издавач:

Епархија Будимљанско-никшићка
Трг Шака Петровића 1, 81400 Никшић
www.eparhija.me

Главни уредник:

Евстатије (Драгојевић), протосинђел

Редакција:

Милутин Мићковић, Весна Тодоровић,
Сенка Чоловић Шумић, Соња Савић,
архимандрит Никифор (Миловић),
игуман Јефтимије (Шкулетић),
игуманија Амфилохија (Драгојевић)
др Будимир Алексић, Ранко Дамјановић,
Александар Вујовић, протојереј Миодраг
Тодоровић, Дамјан Ђулафић, др Васиљ Јововић, др
Миодраг Чизмовић, протојереј Остоја Кнежевић,
Милица Бакрач, Милош Ненезић

Лектор:

Никола Јоксимовић

Фотографије:

Радоје Раца Живковић, Жељко Шапурић
и Информативна служба

Пласман:

Стеван Рудинац
+382 (0) 68 02 33 83

Рукописе и претплатничке адресе за лист
слати на адресу:
Редакција листа СВЕВИЂЕ
Трг Шака Петровића 1,
81400 Никшић
E-mail: svevidje@gmail.com
(рукописе и фотографије не враћамо)

цијена: 1 евро
годишња претплата: 15 евро

Средства уплаћивати на:
Епархија Будимљанско-никшићка
жиро-рачун број:
525-3326-57
Комерцијална банка АД Будва
са назнаком за "Свевиђе"
За динарске уплате:
Епархија Будимљанско-никшићка
жиро-рачун број:
200-27231 101 14033-21
Банка Поштанске штедионице АД Београд
са назнаком за «Свевиђе»

Тираж: 1100 примјерака

Графичка обрада, прелом и дизајн:
Никола Кадовић
kadovic.brdjanin@gmail.com

Штампа: Ras Press, Никшић

Лист је регистрован
у републичком секретаријату за информације
бр. 04/01-257 од 21. марта 2002. године

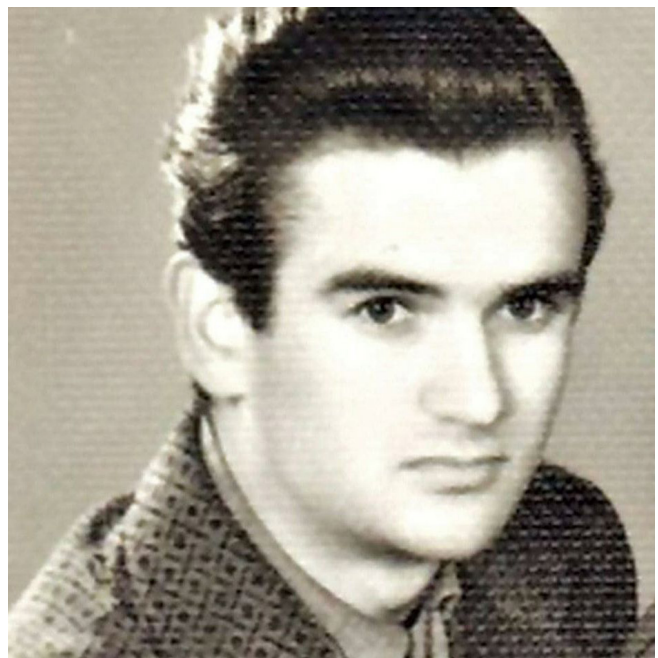
ЖИВОТОПИС Митрополита црногорско-приморског Амфилохија (1938-2020)

Митрополит црногорско-приморски Амфилохије Радовић је рођен на Божић 7. јануара 1938. године у Барама Радовића у Доњој Морачи, од оца Ђира и мајке Милеве, рођене Бакић. Свјетовно име му је било Ристо. Потомак је по сродству војводе Мине Радовића, једног од првих племенских капетана црногорских, који је присајединио Морачу Црној Гори 1820. године.

Будући митрополит је провео дјетињство у патријархалној породици, која је остала вјерна Православљу и завјетима предака у тешким посљератним временима нарастајућег атеизма под комунистичком влашћу. Основну школу је завршио у манастиру Морачи, а Богословију Св. Саве у Раковици у Београду. Дипломирао је на Богословском факултету у Београду 1962. године. Упоредо са Богословским факултетом, студирао је класичну филологију на Филозофском факултету у Београду.

Велики утицај на духовно узрастање Митрополита Амфилохија извршили су Преподобни отац Јустин Поповић, велики богослов и духовник наше Цркве, и светогорски старац Пајсије.

Послије завршеног факултета, постдипломске студије наставља у Берну и Риму, гдје је магистрирао на Источном понтификалном институту (1965). Одатле одлази у Православну Цркву Грчке, гдје борави седам година и гдје прима ангелски образ и свештенички чин. У том периоду, у Атини је одбранио докторат о Св. Григорију Палами, који је привукао пажњу ондашње европске теолошке јавности. Послије годину дана проведених на Светој Гори, одлази за професора на Православни институт Св. Сергија у Паризу, а од 1976. године постаје доцент, па редовни професор на Богословском

факултету Св. Јована Богослова у Београду (касније Православног богословског факултета Универзитета у Београду), на катедри за Православну педагогију (катихетику) са методиком наставе. У два мандата био је и декан факултета. Докторат honoris causa Московске духовне академије примио је 2003. године, Института теологије Белоруског државног универзитета у Минску 2008. године, Православног теолошког института Св. Сергија у Паризу 2012. и Санкт-петербуршке духовне академије 2014. године. Одлуком Националног комитета друштвених награда Руске Федерације 2001. године

одликован је и Орденом Ломоносова, који му је уручен на свечаности у Кремљу у присуству око 4.000 угледних званица. За почасног члана Словенске академије књижевности и умјетности изабран је 2015. године.

Говори грчки, руски, италијански, њемачки и француски језик. Користи у научном раду старогрчки, латински и црквенословенски.

Свети архијерејски сабор Српске Православне Цркве изабрао га је маја 1985. године за Епископа банатског. Хиротонисао га је 16. јуна 1985. године у београдској Саборној цркви Патријарх српски Герман уз саслужење: Митрополита црногорско-приморског Данила, Епископа бачког Никанора, браничевског Хризостома, жичког Стефана, шумадијског Саве, далматинског Николаја, тимочког Милутина, зворничко-тузланског Василија, аустралијско-новозеландског Василија, бањалучког Јефрема и мачванског Данила. Међу њима био је и Митрополит кефалонијски Прокопије, који је га је својевремено у Грчкој замонашио, а потом и произвео у архимандрита. Устоличен је у Вршцу 21. јула 1985. године.

Одлуком Светог архијерејског сабора СПЦ Епископ банатски Амфилохије је децембра 1990. године изабран за Митрополита црногорско-приморског са сједиштем на Цетињу. Свечано устоличење за Митрополита црногорско-приморског, зетско-брдског и скендеријског

извршио је Патријарх српски Павле са епископима 30. децембра 1990. године у Цетињском манастиру.

Митрополит Амфилохије је носилац древних титула: Егзарх Свештеног трона пећког, као и Архиепископ цетињски.

Митрополит Амфилохије је члан Светог Архијерејског Синода СПЦ у више сазива. Предсједавао је тим тијелом и био замјеник обојелог блаженопочившег Патријарха српског Павла од краја 2007. године до његовог упокојења, као и мјестобљуститељ Патријарашког трона од упокојења Патријарха Павла, 16. новембра 2009. до избора Патријарха српског Иринеја 22. јануара 2010. године. Администрирао је Епархијом рашко-призренском од маја 2010. године до устоличења Епископа рашко-призренског и косовско-метохијског Теодосија, крајем децембра исте године. Администрирао је Епархијом буеносаиреском и јужно-централноамеричком (која је установљена на његов предлог) од њеног оснивања у мају 2011. до 2018. године.

Послије дугогодишњег противљења комунистичке власти, Митрополит Амфилохије је устоличен у Цетињски трон у врло тешко вријеме по Митрополију

Матија Бећковић

Амфилохије

Онај бистри дечак из Доње Мораче
Што је продавао зукве петроваче

Да се домогне књиге и обуће
И у пустињу побегне од куће

И у време јагме за значке и прње
Своје голо тело обуче у трње

И купи чивија по најскупљој цени
Да Христа на крсту бар мало одмени

Али, чим се крсним знаком знаменов'о
Нема тога ко га није каменов'о

И то камење поста му имање
Сваки камен њему, један Христу мање

И сад, оне руке, од зукава грубе
Гологлави старци прилазе да љубе

И на окрст Христове целе васионе
Сем изван неба црне земље оне

Нигде не дође да звона не звоне

црногорско-приморску и уопште Православље у Црној Гори. Педесет година комунистичке владавине оставило је духовну пустош. Већина цркава и манастира била је запуштена. Митрополија је имала мали број свештеника. Послије примања Светог трона Цетињске митрополије од часног старца Митрополита Данила Дајковића, који га је у тешким временима чувао и сачувао, требало је кренути готово изнова – обновити цркве и манастире, поставити свештенике, вратити људе изворним духовним вриједностима. То није било нимало лако, јер се пет деценија индоктринације у Црној Гори није могло тек тако исправити. На темељима комунистичке, у суштини антицрногорске и антисрпске доктрине, у вишестраначком животу Црне Горе, јавиле су се разне духовне девијације. Свјестан улоге коју је Митрополија црногорско-приморска имала у прошлости, као темељ духовног и државотворног бића Црне Горе, иако је био оспораван и излаган разним подметањима од стране комунистичке власти и њихових идеолошких насљедника и прије него је ступио на Цетињску катедру, Митрополит Амфилохије је од самог устоличења кренуо у свеукупну обнову живота Православне Цркве у Црној Гори.

Уз помоћ свештенства и народа, подстакао је обнову, као и подизање нових цркава и манастира. Велика обнова је услиједила након враћања народа Црне Горе Православној Цркви почетком деведесетих година XX вијека. И обични лаик је могао примијетити широм Црне Горе градитељски занос на обнови, санацији, реконструкцији и изградњи манастира, храмова и других црквених објеката. Од мора до гора, васкрсавао је олтар до олтара.

На предлог Митрополита Амфилохија, Свети Архијерејски Сабор СПЦ обновио је (2000) древну светосавску Епархију будимљанску (за вријеме књаза и краља Николе (1879) звала се Захумско-рашка, а послије Другог свјетског рата (1947–1956) Будимљанско-полимска, под називом Епархија будимљанско-никшићка на челу са Епископом Јоаникијем Мићовићем.

Од великог је значаја била обнова, послије више од 150 година, запустјелог знаменитог манастира Подмаине у Будви. Започета је и обнова манастира Стањевића, стогодишњег средишта Црне Горе у доба Петровића, као и првог сједишта Зетске митрополије – манастира Св. архангела на Превлаци код Тивта. Оживјели су дуго времена запустјели манастири: Горњи Брчели, Старчева Горица на Скадарском језеру, Дуга, Бијела, Подмалинско, двјеста година угашени манастир Св. Николе на Ободу, Комски манастир, манастир Врањина, манастир Ђелија Добрска у Добрском селу код Цетиња; обновљени су манастир Дајбабе, манастир Ждребаоник, манастир Жупа Никшићка и др.

Ова свеукупна обнова је кулминирала торжественим освећењем Саборног храма Христовог Васкрсења у Подгорици, 7. октобра 2013. године, у којем су учествовали Патријарси и представници свих помјесних Цркава на челу са Патријархом васељенским Вартоломејем, московским Кирилом и српским Иринејем, а присуствовали су и представници других хришћанских цркава, као и нехришћанских вјерских заједница. Изградња овог храма био је један је од основних задатака Митрополије црногорско-приморске двије деценије. Не мање важан подухват је и изградња Храма Светог Јована Владимира у Бару, који је крштен и

Ранко Јововић

Обраћање брату

Амфилохију Радовићу

Нека ме камен убије,
Наша небеса су камење –
Кад зборит више не умијем
Кад слобода је мучење.

Мали је мој живот да плати
Сав раскол, мржњу и ужас –
Да Црну Гору схватим
Ја не знам у овај час.

Ја нијесам јагње жртвено
Нит болни, крвави усклик –
У Црној Гори једнако
Зри светац и невјерник.

Ти јеси Божји посланик
И Јагње и Живи Брат –
Дозови – Окупи народ, Владико
Ко Свети Петар некад.

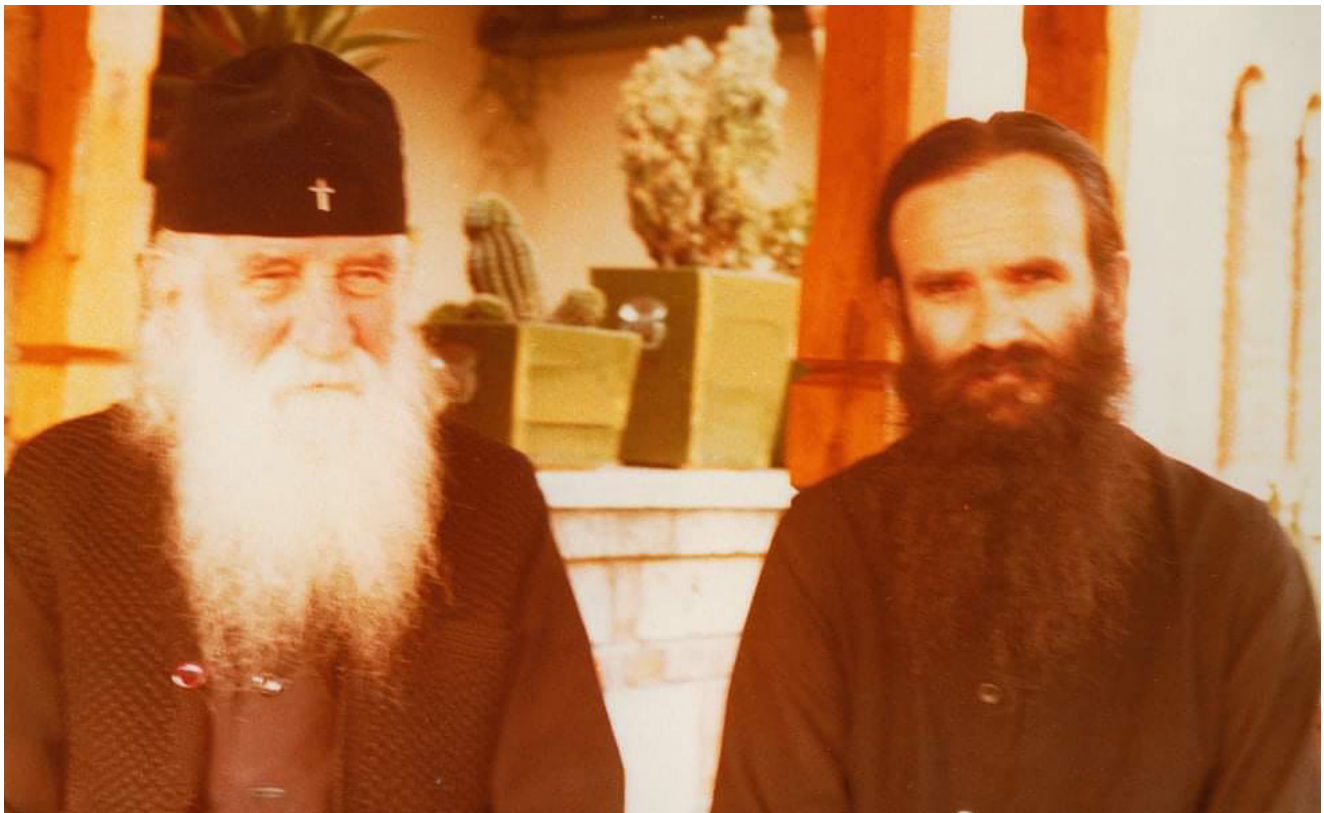
24. децембар, 1990.

миропомазан светом руком Патријарха јерусалимског Теофила III, нашег српског Патријарха Иринеја и других епископа Цркве Божје. Саборни храмови у Подгорици и у Бару, по мишљењу стручњака представљају најимпресивније објекте те врсте у Црној Гори, а и шире.

Од доласка на Цетињску катедру Митрополит Амфилохије је захтјевао од надлежних власти испуњење њихове обавезе – обнову цркве Св. Петра Цетињског на Ловћену, најстаријег храма његовог посвећеног, сагласно посљедњој вољи и завјештању његовог синовца, Св. Петра II Петровића Његоша. Предлагао је да та црква – ако је и није могуће подићи на истом мјесту на којем је Његош својом руком положио камен темељац и на којем је она била саграђена, а потом и обновљена 1925. године – буде подигнута у непосредној близини постојећег маузолеја на врху Ловћена, да буде исте величине као изворна Његошева задужбина из 1846. године, без касније (1925) дограђене оградe. До данас надлежна власт, насљедник оне која је срушила цркву 1972, није изашла у сусрет овим захтјевима Митрополита Амфилохија.

У љетопису „Обнова и градња манастира и храмова у Црној Гори 1990–2010“ (Цетиње, 2010), који је издат поводом двадесетпетогодишњице архијерејске службе Митрополита Амфилохија (1985–2010) и двадесетогодишњице његовог служења (1990–2010) на Трону цетињском, дат је прецизан податак да је у тих 20 година санирано, реконструисано и изграђено 569 црквених објеката. До данас се тај број повећао на 652 црквена здања.

На основу неспорних чињеница можемо закључити да вријеме од када се на трону Св. Петра Цетињског налази Митрополит Амфилохије – уз немањићку епоху у некадашњој Зети и епоху Митрополита Митрофана Бана и краља Николе (и у књажевини и краљевини Црној Гори) – представља најзначајнију градитељску епоху у историји ових простора.

Храмови су обнављани и у посљератним временима, у периоду комунистичке власти, али као споменици културе, а не као мјеста сабирања и духовног препорода народа. Ова посљедња обнова храмова није била обнова само споменика културе, већ центара духовног живота, стога је веома брзо дала богате плодове. Другим ријечима, крај XX и почетак XXI вијека један је од златних периода црквеног градитељства и свеукупне обнове Митрополије црногорско-приморске.

Својеврсно чудо, незабијежено у историји ових простора, представља обнова монаштва и свештенства. Из дана у дан повећавао се број свештеника и монаха, а приоритет у томе се давао обнови свештенства, из једноставног разлога – у ратном и посљератном времену, када је дошла до снажног израза антихришћанска деструктивност незапамћена у историји Црне Горе, пострадао је преко стотину свештеника, тј. скоро двије трећине предратног свештенства Митрополије црногорско-приморске, на челу са Свештеномучеником Митрополитом Јоаникијем Липовцем. Обнови свештенства је поклоњена велика пажња са циљем да, као некада, не буде у Црној Гори ни једног мањег мјеста нити већег села у којем би био храм без пароха.

По доласку на Цетињску катедру, митрополит Амфилохије, у жељи да се обнови просветно-духовна мисија коју је у историји Црне Горе имала Митрополија црногорско-приморска, покреће питање обнове рада Богословије, укинута од стране комуниста 1945. године. Најстарија, и по мишљењу многих најбоља просветна институција у историји Црне Горе обновила је рад у септембру 1992. г. и убрзо постала расадник свештеничког кадра и један од темеља духовног препорода ових простора, а и шире.

Убрзо по доласку у Црну Гору, Митрополит Амфилохије је на Цетињу основао Издавачко-информативну установу „Светигора“. Уочи Божића 1992. г. је изашао и први број часописа „Светигора“, у коме је Митрополит објаснио циљеве, задатке и разлоге покретања овог гласила. Данас у Црној Гори, а вјероватно ни у ширем окружењу, сасвим сигурно не постоји издавач који би се по броју наслова могао упоређивати са „Светигором“. Прије свега ријеч о књигама српских, руских, грчких, француских и америчких богослова и философа; потом су ту књиге светоотачких поука и духовних искуства светих људи – стараца, претежно Руса и Грка; затим књиге из националне прошлости и културе, сабрана дјела Светог Петра Цетињског, владике Петра II

Петровића Његоша, краља Николе, више књига о Светом Василију Острошком... У оквиру ИИУ „Светигора“ од 1998. г. функционише и Радио Светигора. Оснивање овог електронског медија било је посебно важно за мисију Православне Цркве у Црној Гори. Поред Радија основана је Светигора-прес – информативни портал МЦП, која објективно извјештава о свему ономе што се дешава у Митрополији, у помјесној Цркви, као и у хришћанском свијету уопште.

У служби духовно-просветне мисије, Митрополит Амфилохије је покренуо оснивање великог броја црквених хорова, духовних центара и књижара. Драгоцјену хуманитарну мисију обављају Кола српских сестара, као и народне кухиње при Митрополији на Цетињу и при Саборном храму у Подгорици. Обновљен је рад црквених општина у свим градовима, гдје су укључени угледни и стручни вјерујући људи, што је веома важно за живот Митрополије.

За вријеме Митрополита Амфилохија по први пут у историји Црне Горе, Митрополију црногорско-приморску посјетили су Патријарси и представници свих Помјесних Цркава православне васељене: Патријарх васељенски Вартоломеј, Патријарх московски и све Русије Алексеј II, Патријарх московски и све Русије Кирил, Папа и Патријарх александријски и све Африке Петар VII, Архиепископ Нове Јустинијане и свега Кипра Хризостом II, Архиепископ атински и све Јеладе Христовул, Архиепископ атински и све Јеладе Јероним, Архиепископ Тиране и све Албаније Анастасије, Митрополит Православне Цркве Чешких земаља и Сло-

вачке Христофор, Митрополит варшавски и цијеле Пољске Сава, многобројни митрополити и епископи Александријске, Антиохијске, Јерусалимске, Московске, Грузијске, Бугарске, Румунске Патријаршије и других Помјесних Православних Цркава, као и других хришћанских цркава и вјерских заједница. Ово довољно говори о великом поштовању које сви они имају према Митрополиту Амфилохију и Митрополији црногорско-приморској.

Митрополит Амфилохије представљао је Српску Православну Цркву у иностранству разним пригодама и на многим значајним свеправославним и хришћанским суретима као што су Предсаборска свеправославна конференција у Шамбезију (2009), Сабрање предстојатеља Православних Цркава (у својству замјеника Патријарха 2009. и као члан делегације СПЦ на челу са патријархом Иринејем 2014); на бројним

Милица Бакрач

Рука

Митрополиту Амфилохију

Кад год смо гутали погром, муку,
погледом тражисмо Твоју руку,

да би пољупцем патње и мира,
уз ријеч спаса нашег пастира

кренули даље, гредећ пут Јова,
ношени крилом Твог благослова.

Оним, што руку Твоју не виде,
молитву даруј, да се бар стиде

кад мине доба издаје, бруке,
и они тражиће Твоје руке.

Цвијети, 2020.

домаћим и међународним скуповима, на сахранама Патријарха руског Алексија II, Патријарха бугарског Максима, Архиепископа јеладског Христовула, на устоличењу Патријарха руског Кирила, на инаугурацији папе римског Франциска у Ватикану. До проглашења независности Црне Горе био је председник Покровитељског савјета за Србију и Црну Гору Међународног друштвеног фонда јединства православних народа, а данас је председник Покровитељског савјета за Црну Гору истог Фонда. Председник је Комисије за разговор са Македонском православном црквом и председник Комисије Светог Архијерејског Сабора за ревизију Устава СПЦ, као и Комисије СА Сабора за унапријеђење црквене просвјете и др.

Први пут у историји Црне Горе је 1993. године одржан на њеном тлу ванредни Архијерејски Сабор СПЦ – на Цетињу и у манастиру Острогу.

Митрополит др Амфилохије се поред теологије и философије бави и есејстиком, преводилаштвом и поезијом. До данас је објавио следећа дјела:

„Тајна Свете Тројице по учењу Св. Григорија Паламе“, студија на грчком, 1973. (докторска дисертација); „Смисао Литургије“, студија на грчком, 1974; „Синаити и њихов значај у Србији XIV вијека“, студија, 1981; „Филокалијски покрет XVIII и почетком XIX вијека“, студија на грчком, 1982; „Духовни смисао Храма Светога Саве на Врачару“, Вршац, 1989; „Преподобни Рафаило Банатски“, Вршац, 1988; „Враћање душе у чистоту“, Подгорица, 1992; „Нема љепше вјере од хришћанске – православна вјеронаука“, „Увод у православну философију васпитања“, „Свети Сава и Светосавски завјет“, „Основи православног васпитања“, Врњачка Бања, 1993; „Светосавско просветно предање и просвећеност Доситеја Обрадовића“, Врњачка Бања, 1994; збирка пјесама „У Јагњету је спас“, 1996; „Историјски пресјек тумачења Старог Завјета“, Никшић, 1996; „Тајна Свете Тројице по учењу Св. Григорија Паламе“ (докторска дисертација), превод Еп. Атанасије Јевтић, манастир Острог, 2006; „Божји загрљај Бога и човјека“, „Васкрс – дар живота вјечнога“, „У почетку бијаше Слово“, „Часни крст Христов и Косовски завјет“, „Косово је глава Лазарева“, „Тајна Христа и тајна свијета“, „Литургија и подвижништво“, „Са извора воде

живе“ I и II; „Љетопис новог косовског распећа“ I и II; „Разговори од духовном животу, Цркви и друштву“ I и II; „Тајна Свете Тројице“; „Богословска слова“ I; „Поменик новог косовског страдања“ (Дневнички и други записи Митрополита црногорско-приморског Амфилохија из времена почетка НАТО окупације Старе Србије – Косова и Метохије 1999. и 2000. године), Светигора, Цетиње, 2011 – ови дневници су 2014. године изашли и на руском и енглеском језику, „Изабрана дјела Митрополита Амфилохија“ у издању „Светигоре“ 2019. у којима се Митрополит Амфилохије наново открива преко онога што је написао, изговорио, поручио и саопштио јавности од својих богословских дана, па све до данас.

У његовом преводу изашла су следећа дјела: Епископ Николај, „Касијана“, роман са српског на грчки, 1973; Јустин Поповић, „Житије Светог Симеона и Саве“, са српског на грчки, 1974; са грчког на српски: „Старац Арсеније Кападокијски“; Митрополит пергамски Јован Зизјулас, „Од маске до личности“, 1993; „Премудрости Соломонове“, 1995; „Књига Премудрости Исуса сина Сирахова“, 2007; „Азбучни Отачник“, објављено у дјеловима у часописима Јеванђељски Неимар и Светигора; „Св. Григорије Палама“, неке бесједе објављене у часопису Банатски весник, бројне студије, бесједе и есеји у „Светигори“ и другим листовима. У новом, цјеловитом преводу Светог Писма Старог и Новог Зајвета (Свети архијерејски синод СПЦ, Београд, 2011. и 2012) изашло је у Митрополитовом преводу још осам књига (Књига Јестирине, Књига Јездрина друга, Књига Јудите, Књига Премудрости Исуса сина Сирахова, Књига пророка Варуха, Књига Товита и Посланица Јеремјијина) из ширег библијског канона, тзв. девтероканонске књиге, са Књигом пророка Данила и њеним девтероканонским додацима.

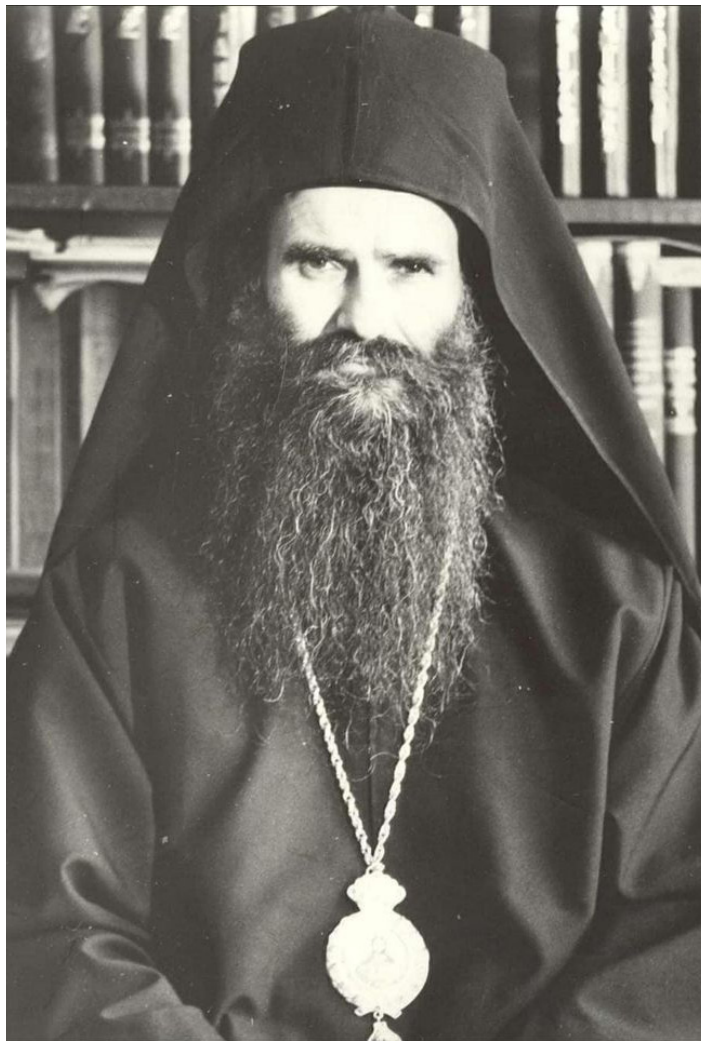
Митрополит Амфилохије је члан Удружења књижевника Србије и Удружења књижевника Црне Горе, и добитник многих књижевних награда. Такође је, попут својих претходника, Митрополит Амфилохије је носио више одликовања и медаља.

ПРИЛОГ БИБЛИОГРАФИЈИ МИТРОПОЛИТА АМФИЛОФИЈА РАДОВИЋА

(монографске публикације)

У свом богатом стваралачком опусу, који броји преко хиљаду библиографских јединица, Митрополит Амфилохије Радовић написао је и објавио велики број

монографских публикација. Своју прву књигу написао је на грчком језику из области православне догматике и православне пневматологије „Ο Τριαδολογικός χαρακτήρ της Ορθοδόξου Πνευματολογίας“, објављена је у Атини 1971. Из историје Православне Цркве митрополит Амфилохије објавио је студију „Православна Црква и њен историјски и духовни живот“ (Београд, 1975). Књига „Тумачење Старог Завета кроз векове: кратка историја старозаветне егзегезе“ објављена му је у Београду 1979. године. У коауторству са Данилом Крстићем Амфилохије Радовић је објавио студију из православног катихизиса „Нема лепше вере од хришћанске“, Београд, 1982. Књига је је доживјела неколико издања на српском језику (Манастир Хиландар – Вршац 1988; Манастир Хиландар, 1994; Линц, 2000; Београд, 2003; Београд, 2005; Цетиње, 2009), на њемачком (Берлин, 2000), на француском

(Београд, 2007; Београд, 2008) и енглеском језику (Алхамбра 2015). Из области историје Српске Православне Цркве објавио је књигу „Срби и њихова Црква кроз векове“ и књигу „Духовни смисао храма Светог Саве на Врачару“ која је имала више издања (Београд, 1983; Вршац, 1989; Београд, 2003). У коауторству са филозофом Николом Милошевићем објавио је књигу „Дијалог о Достојевском“ (Београд, 1983). Амфилохије Радовић је на грчком језику објавио студију о Филокалијском препороду „Η Φιλοκαλική Αναγέννησις του XVIII και XIX αι. και οι Πνευματικοί Καρποί της“, Αθήναι 1984. Бесједе и разговори митрополита Амфилохија Радовића обједињени су у књизи „Враћање душе у чистоту: бесједе, разговори, погледи“ која је имала више издања (Никшић – Подгорица – Приштина, 1992; Нови Београд, 2002; Београд – Подго-

рица, 2013). Митрополитова књига из области хришћанског васпитања „Основи православног васпитања“, која је коришћена као уџбеник, изашла је у више издања (Врњачка Бања, 1993; Цетиње, 2002; Београд, 2006). Митрополит је написао о великану српског просветитељства Доситеју Обрадовићу (1742–1811) студију „Светосавско просветно предање и просвећеност Доситеја Обрадовића“ (Врњачка Бања, 1994). Збирка поезије митрополита Амфилохија Радовића „У Јагњету је спас“ доживјела је неколико издања (Подгорица, 1996; Подгорица, 2000; Београд, 2004; Цетиње, 2009). Књига „Кажи ми ријеч спасења“ (Градишка, 1997) представља предавање др Амфилохија Радовића на скупу „Савремена богословска мисао“, одржаном на манифестацији „Дани исламске књиге“ у октобру 1990. године у Сарајеву. У коауторству са Јустином Поповићем и Атанасијем Јевтићем објавио је „Црква, православие, евхаристия: кратка антологија на савременом српско богословие“ (Софија, 1999). Митрополит је објавио и монографију „Храм Христовог Васкрсења у Подгорици“ (Подгорица, 1999?). Књига „Цетињски источник“ објављена му је 2002. године у Београду. Разговоре које је водила Јелица Рођеновић са митрополитом Амфилохијем објављени су у књизи „Сви смо једно у Христу: разговори са митрополитом Амфилохијем (Радовићем)“ у неколико издања (Цетиње, 2002; Београд, 2005; Београд, 2012) и под насловом „Разговори о духовном животу, Цркви и друштву“ (књ. 1, Цетиње, 2011; књ. 2, Цетиње, 2012). Научну студију „Историја тумачења Старог завјета; Премудрости Соломонове“ митрополит Амфилохије објавио је 2002. године у Никшићу. Манастир Острог је 2006. године објавио докторску дисертацију Амфилохија Радовића одбрањену на Теолошком факултету Атинског универзитета на тему „Тајна Свете Тројице по Светом Григорију Палами“, која је поново објављена 2012. на Цетињу. Из области православне филозофије религије објавио је књигу „Увод у православно филозофију васпитања“ (Цетиње, 2009). На библијску тему објавио је научну монографију „Историјски пресјек тумачења Старог завјета“. О творцу Српске Православне Цркве Сави Немањићу митрополит Амфилохије је објавио књигу „Свети Сава и светосавски завјет: студије, есеји, бесједе“ (Цетиње, 2009). Књига „Светлост Христова просвећује све“ објављена му је 2009. године (Београд – Манастир Хиландар). Празничне поруке, бесједе и разговори митрополита Амфилохија обје-

дињени су у књигама: „Божји загрљај Бога и човјека: празничне поруке, бесједе и разговори“ (Цетиње, 2010); „Васкрс дар живота вјечнога: празничне поруке, бесједе и разговори“ (Цетиње, 2010); „Велича душа моја Господа: бесједе на Богородичне празнике (Цетиње, 2015). Књига „У почетку бијаше Слово“ објављена му је 2010. године на Цетињу. На тему Косовске битке, српског кнеза Лазара Хребељановића и најновије голготе српског народа на Косову Митрополит Амфилохије написао је књиге: „Часни крст Христов и косовски завјет: предавања, есеји и бесједе о Косовском завјету“ (Цетиње, 2010; Цетиње, 2011); „Косово је глава Лазарева: предавања, есеји и бесједе“ (Цетиње, 2010; Цетиње, 2011); „Летопис новог Косовског распећа: дневнички и други записи: март–август 1999“ (књ. 1, Цетиње, 2011; књ. 2, Цетиње, 2012); „Chronicles of the Renewed Crucifixion of Kosovo“ (Цетиње, 2014); „Летопис новог Косовског распятия: дневничковье и другие записи: марта 1999 – декабря 2000“ (Цетиње, 2014). Из области православног аскетизма митрополит Амфилохије је написао студију: „Исихазам, освајање унутарњих простора – Синаити и њихов значај у животу Србије XIV и XV века“ (Манастир Подмаине, 2010). На теме из Старог и Новог завјета објављене су му књиге: „Са извора воде живе: архипастирске бесједе на библијске теме“ (књ. 1, Цетиње, 2011; књ. 2, Цетиње, 2012); „Тајна Христа и тајна свијета: еклисиолошке студије, есеји, предавања и бесједе“ (Цетиње, 2011); „Литургија и подвижништво:

студије, есеји, чланци, прикази и бесједе“ (Цетиње, 2011). Са темама из богословља објављена му је књига „Богословска слова: студије и есеји, предавања и записи“ (Цетиње, 2012). У част јубилеја 1700-годишњице Миланског едикта изашла му је књига „Саберимо се око Саборног храма Христовог Васкрсења: у спомен 1700-годишњице Миланског едикта (313–2013) и освећења Саборног храма Христовог Васкрсења у Подгорици“ (Цетиње, 2013). У коауторству са монахињом Амфилохијом Драгојевић написао је књигу „Подвижнице Христове љубави: женско монаштво у историји Цркве са посебним освртом на подвижнице Христове љубави код православних Срба: поуке преподобних матера и подвижница“ (Цетиње – Беране, 2009). Митрополит Амфилохије Радовић писао је и о црногорском владици Петру II Петровићу Његошу „Свети Петар II Цетињски пустињак и Ловћенски тајновидац“ (Цетиње, 2015).

Новица Ђурић

Он је поново у мом крају

Митрополиту Амфилохију

Он босоног
светом ходио,
ми у опанцима,
не знамо куда.

Ни вријеме,
ни путеве,
Није бирао
ходио је стазом
испред човјека.

Ни времена
да се врати,
а
стигао је
на све стране.

Кад к нама дође
прекрсти се –
звијери путељцима,
а човек...?

Узлете,
човјеку подари
вјеру, молитву, милост,
љубав – Божји пут.

И поново га сретох
у мом крају,
на ливади
у шуми,
покрај ријеке,
на цвијету...

Дарује,
благосиља.
Узноси
Душу нашу

/ Дријенак, 2014. /

Бесједа

Митрополита Амфилохија

на дан устоличења

у Цетињском манастиру

30. децембар 1990. Цетиње

Ваша Светости, поштована браћо у служењу Господу, Архијереји Цркве православне; Господине Предсједниче Црне Горе, Драга браћо и сестре!

Увели сте ме, Ваша Светости, у древни Трон Зетских епископа, у једну од најстаријих Столица Цркве Божје православне српске Светосавске.

Увели сте ме у Трон цетињских митрополита.

Зетска Митрополија је имала своје прво сједиште на Превлаци у Приморју. Мудри, богонадахнути Свети Сава није случајно баш на том мјесту поставио сједиште те епископије. Од тог тренутка, па све до данас, та Митрополија је била и остала саборна и сабирна Митрополија, која је именом Господњим сједињавала небо и земљу, Бога и људе; сједињавала Исток и Запад: древно хришћанско предање светога града Јерусалима, Цариграда и Свете Горе и хришћанско предање Латинске цркве, преко светиње манастира Светих Архангела на Превлаци.

То њено прво сједиште, од давнина је освештано подвизима дивних духовних потомака Светог Бенедикта Нурсијског, великог просвјетитеља Запада и Истока.

Ова Столица је кроз вјекове зрачила вјером и свједочила наду, проповиједајући љубав, проносећи упаљену а неугасиву свјетилку небеску: Свједочила је лик Господа нашега Исуса Христа, онај Лик, за који је велики словенски пророк Достојејевски рекао, да “нема ничега дивнијег, ничега узвишенијег, ничега савршенијег и поштовања достојнијег, од лика Христа Господа”, додавши: “ако би ми људи доказали да је Он ван истине, ја бих радије остао с њим него ли с истином!”

Ону свету личност, о којој пјева мој богонадахнути претходник Петар II, коме нијесам достојан да одријешим ни ремење на обући његовој:

*“О преблаги тихи Учитељу
Слатка ли је света бистра вода,
С источника Твога бесмртнога...”*

Тај свети лик Богочовјека Христа представља темељ овог светог жртвеника, поред којег стојимо и око којег смо се сабрали. Његова света жртва принијета и свагда преношена “за живот свијета”, била је и остала проповијед и мисија ове епископске столице кроз вјекове.

Овај “олтар прави” подигнут “па камену крвавоме”, на том и таквом непоколебљивом темељу утемељен, саграђен је и на светим стубовима, који се неће помјерити вабијек вијека.

Први од тих светих стубова јесте Свети Јован Владимир, зетски краљ мученик. Његова света и мученичка жртва, његово невино заклање за правду и истину, стамени је стуб ове Столице и њеног свједочења кроз историју. Његова мученичка крв се помијешала с крвљу голготског мученика, поставши свједочанство истинског начина постојања и до крви вјерности истини, а тиме – примјер и стални императив свима онима који су служили истини на овом мјесту и на овим просторима.

Други стуб – ено га овдје поред нас. Од њега управо што сам узео благослов да бих примио из руку Ваше Светости онај жезал митрополита црногорско – приморских, постајући тиме, иако недостојан, и његов насљедник.

Тај стуб је Свети Отац наш Петар цетињски, велики миротворац и чудотворац. Он је ходио неуморно од села до села, од породице до породице, од братства до братства, од племена до племена, с часним Крстом у рукама и мирно завађене Црногорце мачем ријечи и снагом проклетства. Он је био и остао велики Измиритељ и неустрашиви борац за слободу златну и истинско, непролазно људско достојанство, које је потврђивао својом светошћу, као највишом његовом мјером и дометом.

Заједно с њим, ова Столица стоји још на једном дивном и непоколебљивом стубу. И не само она, већ и цијела Црна Гора и Херцеговина, и шире – васцијели српски народ.

То је велики Острошки Чудотворац – Свети Василије, који је сузама својим гријао хладне острошке стијене. И стијене се од његових подвига и суза растапале! Прије свих, стијене људских патњи и невоља. Тако он, ево више од триста година, исцјељује у Острошкој греди, тјешу и надахњује читава покољења својим благодатним дјејством и присуством. Само је Богу знано, и Мајци Божјој, колико је њих принијело своја бремена

пред његов свети Ђивот; колико их се неутјешних вратило од Њега утјешено, колико болесника исцјељено од душевних и тјелесних бољки; колико безнадежних – окријељено надом и снагом, да носе свој животни крст и страдање, човјека достојно!

Поред четвртог стуба – Епископа зетског, Светог Евстатија, потоњег Архиепископа пећког, на коме почива ова Столица, постоје и други свети стубови који јој дају чврстину и стаменост. Један од њих је и свети Новомученик острошки Станко. Ово Христу Богу вјерно црногорско чобанче (радије је прихватило да га Турци посијеку него да се одрекне хришћанске вјере!), милује својим Светим Рукама, у Острогу сачуваним, сваког Црногорца и свакога поклоника Острошких светиња, показујући да је у чедности, невиности и вјерности Добру – човјекова непропадљивост и истинско достојанство!

Постоји још један дивни и велики стуб, поникао у Паштровићима.

То је праведни деспот – Свети Стеван Штиљановић, пун богољубља и предивног човјекољубља. Његово зрачење се нарочито осјетило с оне стране Дунава и Саве: душу своју и житнице своје отворио је да нахрани гладни народ. Мошти му се данас чувају у престоном граду Београду...

Био би, немали пропуст, кад не бисмо навели још један стуб – стуб жртвености и смјерности, на коме сви почивамо, из кога се рађамо, који је уткан у нас: то је стуб сестринско-материнске љубави, својствен Црној Гори и њеној нарави, оличен у – за многе непозатој али Богу веома знаној – преподобној Матери Стефаниди Ђурчевић.

Она смјерна душа је последњи свети изданац Скадарске земље, из Враке, околине прве зетске престонице.

Преподобна Стефанида, наша савременица, (+1945) била је чудесна подвижница љубави и носитељка Светог стида. Оног стида, за који један савремени мудрац каже, да је у њему једини спас онога свијета.

Вјековна пак, чуварка и његователка у Црној Гори, тог стида и чедности, духовне љепоте и вјерности непролазно истини и правди Божјој; духа самопожртвовања, узвишених врлина чојства и јунаштва (јунаштво – одбрана себе од других; чојство одбрана других од себе); штавише, и још Савршеније врлине и од оне двије: врлине жртвовања себе за друге, јер по ријечима Христовим – “нема веће љубави од оне да неко живот свој жртвује за ближње своје” – била је, управо, она апостолска цетињска Митрополија. Све је она то кроз вјекове чувала и тиме зрачила, а ако Бог да, она ће тиме и даље да зрачи, докле год буде било свијета и вијека.

Бећир Вуковић

Манастир Морача

Амфилохију

На ливади
у дну кањона
бијели се Манастир
чудо свемира

По планинским
плавим наборима
снијег веје
ту мисао престаје

Ево, и у ове наше дане, у ово вријеме када је по пјеснику, а моме претходнику, луди вјетар хтио поново да угаси – свету лампу, цетињска Митрополија је наставила да буде, иако можда у најтежим условима у својој историји, чуварка и носилац те непролазне свјетлости и светиње. А има се утисак, да никада у историји није било потребније то њено зрачење колико у овим временима помрачености и збуњености. У временима распамећености. У овим временима, када је братска крв обагрила поља и долине Црне Горе, огњишта и свете храмове. Ово је вријеме које захтијева нове миротворце и свјетлоносце, нове истинске свједоке светиње на којој почива свијет, и за којом чезне и стреми.

Отуда и ја, као нови Митрополит црногорско-приморски, немам дугог програма сем тога, да помјери својих слабашних моћи, придржим тај и такав трон цетињских Митрополита, и да заједно са својим сарадницима, и уз помоћ Ваших молитви, наставим то свједочење пред Богом и људима.

Оно што је потребно сваком народу и свакој земљи, то је да – вјечна свјетлост засија, да се љубав зацари, да истина Божја обасја људске умове и људска срца, да братске ране зацијеле праштањем и узајамним мирењем. Нарочито је то потребно мојој браћи Црногорцима, јер нигдје се није толико зла испртило, у посљедње вријеме, колико на ове наше просторе... Скоро да нема ни једне светиње у Црној Гори која није била запостављена и оскрнављена, или која није обагрена невино проливењем братском крвљу.

Тако, на примјер, Ловћенски врх, да почнемо од њега, који је био свјетионик и путоказ покољењима, од тренутка када је Петар II Петровић Његош попео на њега свој гроб, и у храму свог стрица Светог Петра Цетињског на њему – објединио је светост и мудрост – и он је оскрнављен и понижен, и глава му је посјечена.

Светиња остршка, такође носи на себи трагове дубоких рана, незацијељених братских рана из посљедњег братоубилачког рата; мирис још несмирене, братском руком, проливане крви.

Радомир Уљаревић

Косто Новаков у Цетињском манастиру с Владиком

јесам ли крштавао
људе и топове
што сам то чинио
без чина свештенога
јесам ли крштавао
челичне људе и цијеви
јесам ли хулио на Господа

сваки час неко гине
а нема свештеника
близу фронта
а смрт је пред очима
а страх је у људима
страх је обузимао хероје
јесте ли крштени питао сам
не
дођите да вас ја крстим
у име Оца и Сина и Светога Духа

приклањали су главе
сипао сам им ледену воду
у леденом рову за слеђени врат
воду која их је пекла
тријезнила и опијала
и крст сам им полагао на главу

одричете ли се сатане
одричемо се сатане
јесте ли се одrekli сатане
одrekli смо се сатане

и наше тенкове и хаубице
које су промашивале сваки циљ
посипао сам водицом
да спасем браћу у отаџбини

ко сад зна ко је прогледао
кроз цијеви оружја
и подесио нишане
како је сваку судбину знао
прије почетка

јесам ли зато проклет
и остављен од Бога
ако се вратило јунаштво
у мишице војника
и спокој у душе њихове
и смирење пред смрт

ако су хероји постали
кротки као јагњад
и сабрано
не плашећи се ничег
високо подигли стег

дошао сам Вас да питам
и потребујем само једну ријеч
јесу ли крштени или нијесу
а ако нијесу крштени
нека будем проклет
и исписан из Цркве

која је мајка моја
и свакога од браће
која је дом Онога
који кад дође
знаће шта смо радили
и зашто нисмо радили
како је требало

а онда је Владика казао оцу
нека се попишу имена свих
које је овај Божији човјек крстио
и нека би се тај списак
послао у Ерцеговину
и нека би се извршило
миропомазање
и уписале душе преминулих
у анђеоске војске
на небесима и на земљама
јер више је овај Божији угодник
крстио душа него ти
који само крштаваш и закршћујеш

ви сте разумјели оне
који су разумјели себе
у часу кад су потражили крст
а онај огањ у њиховом срцу
спасава нас данас
од проклетиње невјерства

Очи које нису заслијепљене мржњом, видјеће на капији древне Морачке Лавре, крв невино убијеног младића Мираша, старог 17 година: пао је мртав, преко мртвог оца Миљана Меденице, убијен зато што није хтио да плуне на њега, како би му комесар поштедио живот...

Много је јама испуњених мртвом браћом, братском руком побијених, и братских гробова још непојаних... Много је и притајене мржње, из тог и таквог братоубиства рођене и проливане братске крви – “ране наопаке”, бремените новим омразама, диобама и непоцињствима...

Не говорим све ово освете ради, јер “освета је моја”, говори Господ, већ – освећења ради свих нас, мирењем и узајамним праштањем. Освета значи умножење зла, а ја позивам на братско праштање и братско мирење, умножењем добра и братољубља. Призивам на то оне који ме чују и оне који ме не чују, и то ћу чинити до последњег мога даха. Крајње је вријеме да брат пољуби ране брата свога! На то нас упућује свети примјер Светога Петра Цетињског.

Вријеме је да се опоју кости непојане, да се из јама изваде сви у ратној и поратној распамећености побијени, и да буду сахрањени, на човјеку достојан начин. Јер, све док мртви не нађу свој мир, неће и не може да буде мира међу живима, њиховим потомцима.

Зато, призивам и молим Господа Измиритеља, да нам свима дадне снаге да помогнемо мртвима да се у нама измире, како би и ми пружили једни другима братску руку измирења! Учинимо ли то што прије – то боље! Утемељени на оној светој жртвеној и несечићној љубави, коју је својом крвљу посвједочио Свети Јован Владимир, краљ зетски; и на светињи и светости посвједоченим Светим Василијем Острошким и Светим Петром Цетињским; испуњени и освештани чедношћу и невиношћу Новомученика Станка Острошког, као и сестринско-материнским стидом и љубављу Преподобне Стефаниде Врачанске.

Уз то, испуњени чежњом за свјетлошћу и мудрошћу – за којима је цезнуо велики пјесник Петар II Петровић Његош.

Његову свету панагију примио сам данас на своје груди, и на њој лик Христа Господа. У свједочењу тога Лика и вјерности Њему, садржи се смисао и оправдање мога преузимања ове дужности Митрополита у Црној Гори: призован сам Њему да служим, до последњег свога издасаја, и овом честитом и крстоносном народу; да будем у њему свједок истинске вјере, мира, помирења, заједништва у Христу, правди и истини; свједок истинско! братства утемељеног у небеском Очинству, као и сви моји претходници.

Дужност ми је, да међу својим претходницима, на овом свештеном и апостолском Трону, поменем у овом

тренутку, не само оне из давне прошлости, већ и оне, који су у новије вријеме својим врлинама и подвизима украсили ову епископску Столицу.

Да поменем Митрофана Бана, великог јунака и човјека, и храброг Митрополита Гаврила Дожића, потоњег српског патријарха и Исповједника вјере православне, великог родољуба.

Да се поклоним пред страдањем Митрополита Јоаникија Липовца, убијеног без суда и пресуде (+1945), коме се ни данас не зна гроба ни мрамора, као и пред мучеништвом више од половине свештенства ове Митрополије, у рату и послје рата, пострадаога.

Да одам пошту честитом Митрополиту Арсенију Брэдваревићу, он ме и у Богословију послао, који је 1953/54. године суђен и на правди Бога осуђен на 11 година затвора, да би шест пуних година у њему и одлежао, и да би му потом било забрањено да дође у Цетиње, на своју митрополитску столицу, на којој је вјерно служио Богу и Роду, као и сви његови претходници.

На крају да поменем и мога непосредног претходника, Митрополита Данила, и његовог замјеника, Епископа хвостанског Никанора, који су достојно, први скоро пуних тридесет година, други, као његов помоћник, посљедњих неколико година, придржавали трон цетињских Митрополита.

Одајући захвалност овдје присутном, нашем старом и уваженом Митрополиту, за његово дугогодишње служење, у нимало лака времена, као и владици Никанору – молим их за благослов,

да бих и ја био достојан свога звања и призвања.

Обраћам се и свима Вама, овдје присутнима, за Ваше свете молитве и благослов, да ме Господ укријепи у овом светом дијелу.

Мој претходник, велики пјесник, Владика Раде, испуштајући своју душу на страмцу свога светога стрица Петра I, изговорио је своје посљедње ријечи: “Света Тројице и Мајко Божја, предајем Ти у аманет Црну Гору!”

Пресветој Тројици, Богу нашем, тросунчаној свјетлости Тројединога Бога љубави, и ја предајем у аманет и под окриље свакога Црногорца и свакога нашег саплеменика, у ма којем дијелу српских земаља живио, и сваког човјека на земљи рођенога!

Са молитвом, да свјетлост Свете Тројице обасја сваког човјека који се рађа и на свијет долази; да Љубав вјечна искоријени мржњу из људских срцаца, да се Божји мир у људе усели и зацари у свим свјетовима, у вјекове вјекова. Амин!

30. децембар 1990. Цетиње

Последња литургијска проповјед Митрополита Амфилохија у Епархији будимљанско-никшићкој

Црква Светих апостола Петра и Павла, Ћафа Приједолска, 29. септембар 2020. године.

Чусмо у светом Јеванђељу како су се ученици Христови попели на гору гдје им је заповиједио Исус и на тој гори се јавља Господ, после свог Васкрсења и каже им да му се даде свака власт на Небу и земљи, а њима говори да иду и да проповједају Јеванђеље, благу вијест Његову свима народима, крстећи их у име Оца и Сина и Духа Светога, учећи да држе све што је Он заповиједио и обећаваши да ће Он остати са њима до краја свијета и вијека. Сва велика збивања у историји рода људскога су се догађала на гори, од оног догађаја када је Пророк Божји Мојсије на гори Синајској срео Бога и видио купину неопалиму, која је горјела и није сагорјевала и тиме предуказао Тајну Пресвете Богородице која је зачала и родила, а није мужа познала. Купина неопалима, огањ Божји који је био предуказање ове Тајне светог Крштења. А на гори Синајској, ту је Мојсије примио Десет Божијих заповјести на којима почивају сви закони, сви пророци до данас, сва законодавства земаљска темеље се на оних Десет Божијих заповјести, које је Мојсије примио на гори Синају. И, ево, ова гора гдје се јавио Господ и често се говори како је Господ ишао на гору, био је и на гори Таворској Господ и тамо је Господ са тројицом ученика и пророцима Мојсијем и пророком Илијом сусрео се и засијало је лице Његово као сунце. Хаљине Његове биле бјеље од снијега. Свјетлост Божанска, вјечна и непролазна открила се и јавила Мојсију на Синају и овдје на Таворској гори Господ је засијао и обасјао тројицу ученика и двојицу великих пророка, Мојсија и пророка

Илију, који је, такође, на гори видио живог Господа и доживио огањ Његов небески. И тако редом. Сва збивања и откривења Божја великих Божјих истина су се на горама збивала. Па, ево, и овдје, на овој гори, новој гори таворској, на Ђафи, ево и овдје та гора гдје се открива лице Божје и јавља и гдје нам се откривају велике и свете тајне Божје. Ево, на овој гори, гдје су и наша дјеца духовна примила печат дара Духа Светога и крстила се у име Оца и Сина и Духа Светога, и тако испунили и они ону заповијест коју је Господ дао својим ученицима прије 2000 година. Тај свети ланац Светога крштења и запечаћења Духом Светим траје кроз вјекове, догађа се, и просвећује и освећује многе милионе људи, жена и дјеце и стараца у свим земаљским народима. И како се то догађало у прошлим временима, тако се то догађа ево и данас. Није ли, ових дана, у Сутивану, Владика са свештеницима педесет њих, такође, крстио, није ли и данас овдје њих шесторо-седморо примило Свету Тајну крштења на овој гори и кроз то Свето крштење обасјава Господ оне који се крштавају том својом вјечном свјетлошћу, Христовом свјетлошћу. Просвећује их и освећује их и од смртних бића претвара их у бесмртна бића. То јесте смисао Светога крштења и Светога миропомазања, Крштење водом и Духом, Светим Духом, примање Духа Светога животворнога, усељавање силе Христа васкрслога у онима који се крштавају, који се миропомажу. Сила Христова која оне који су смртни, који су пролазни, који се рађају од смртне мајке и смртног оца за овај смртни, пролазни, земаљски живот, они постају бесмртни, вјечни. Примају квасац вјечнога, бесмртнога живота. Човјек није рођен за смрт, него за бесмртност. На овој земљи постоје само двије врсте људи: они који вјерују у смрт и који се клањају смрти и они који вјерују у бесмртност, у вјечни, непролазни људски живот и вјечно Небеско царство Божије. Они који се клањају земаљском царству, које данас јесте, а сјутра није и земаљским угодностима и богатствима и они који се клањају небеском Царству и припремају се за њега и кроз овај пролазни живот и кроз смрт пролазе и примају тај вјечни дар вјечнога, бесмртнога живота. Ради тога је Бог створио човјека по својој слици и прилици, није га створио за смрт, него за бесмртност. И мајка не рађа дјецу за смрт и за пролазност, иако дјеца и сви прођемо кроз смрт и пролазност, јер је и Господ прошао кроз смрт и пролазност, али је прошавши кроз смрт та сила Христовог васкрсења и Њега избавила из гроба и у исто вријеме и све оне који последије Њега иду за Њим и крштавају се у име Оца и Сина и Духа Светога. Они од смртних бића постају бесмртна, од пролазних непролазна бића, задобијајући вјечно достојанство. Човјек је биће које је створено за вјечност, за вјечно достојанство и то је истински, прави напредак људскога бића, јер овдје напредак на земљи, то је оно што човјек ради овдје на земљи, у пролазном животу, то је од данас до сјутра. Само оно што је бесмртно, што је вјечно, а такав је човјек, то је оно створено за непролазни живот, за вјечно и непролазно Царство небеско.

Ми се овдје налазимо на Ђафи, на овој вододјелници косовско-метохијској, и овој вододјелници старо-рашкој и црногорској вододјелници се налазимо, на једној од гора, овдје се укрштају вјекови и свјетови се укрштају овдје, и овдје траје непрекидна борба између пролазног

Влајко Ђулафић

Митрополит

Је ли ово јавље времена потоњих,
И са њим причина из свјетова доњих,

Што из таме зрца, Саваоте Боже,
Ил се, збиља, збива – што бити не може,

Те на овом педљу литица и гора,
Обрели се нови Содом и Гомора,

Па, безумни – ткају, а, помамни – снују,
И, с Вечере Свете залагаје – бљују,

И на олтар пљује и највећа хуља,
А на глас с амвона сва некрст покуља,

И – као она Исуса – черечи,
Оног што, и за њу, пред Господом клечи,

Молећи да понор, под њоме, премости,
И у чашке врати разглобљене кости,

А на Његов призив Пресвете Тројице,
К сиједој му бради лете каменице,

Али ни пред једном, баченом из руку
Расрба домаћих с вјером у испљувку,

И пљуском мрзије, Старац пуноусти,
Ни оком не трепне, докле не изустити,

Молитву Господњу и пастирско слово,
И за оног што га, уз њих, каменово,

Да га из манитог лика преобрне,
У благочестивог сина Горе Црне,

На којој ће бити гомила највећа,
Она од камења из овог стољећа,

Што је у монашка упућено леђа,
Из монтенегринских врзина и међа,

Да из ње палаца, и свједочи – змија,
Овоземно бремене кир Амфилохија.

земаљског и вјечног и непролазног Царства. На Косову се цар Лазар определио за Царство небеско. Бирао је коме ће се привољети царству, па је видио и схватио да је земаљско за малена царство, а небеско увијек и довијека. Цар воледе Царству небескоме и опредјеливши се за Небеско Царство он га је задобио и овај наш народ, српски православни народ он ходи тим путем цара Лазара и на Косову и шире од Косова, широм свијета. Заједно са њим и други земаљски народи опредјелују се за бесмртно, вјечно живљење и за вјечни напредак, за напредак који није пролазан и ништаван, него напредак који је богочовјечански напредак. Напредак у Богу, са Богом, са Духом Светим, напредак који побјеђује смрт, пролазност и који се улива у бесмртност, у вјечност, у вјечно и непролазно људско достојанство. То је оно што се открива у тајни Цркве Божје силом

Духа Светога, то је оно чиме се запечаћују они који се крштавају новорођени, примајући тај дар вјечнога и непролазнога живота. То је оно што је суштина људскога живота, хришћанскога и позив свима људима и земаљским народима да од пролазних постану непролазни, од смртних бесмртни, и да задобију то вјечно достојанство, примајући Духа Светога и постајући дјеца свјетлости, намјесто да буду дјеца таме.

Као што рекосмо, двије врсте људи, људи који вјерују у смрт, у пролазност, у ништавило и који вјерују у бесмртност, људи који вјерују и који примају и клањају се вјечној свјетлости и која су дјеца свјетлости. На то смо призвани сви, а други који су дјеца таме, мрака, пролазности и ништавила. Ево, ми то спознајемо и то доживљавамо и тога се причешћујемо на једној од ових

гора, светих и великих гора, овдје на Тафи, примајући Свето крштење, служећи службу Божију и примајући Тијело и Крв Господа и Бога и Спаса нашега Исуса

Христа, примајући Њега као Бога љубави. Као што рече Господ у Јеванђељу да је она жена грешница својим покајањем она је задобила и том љубављу према Њему, задобила и опроштење грехова. Ко мало љубави има, мало му се и опрашта, ко има велике љубави, као што је и ова грешница имала, њој Бог опрашта. Тако и бива и свима онима који примају Бога вјечнога, Бога љубави као мјеру свога живота, Христа Бога нашег, и који имају ту љубав према Богу свим срцем својим, свом душом својом и свом мишљу својом и који воле ближње своје као саме себе и и више од себе самога, јер нема веће љубави од оне да неко живот свој жртвује за ближње своје. Тако је Христос жртвовао себе, па је говорио наш блаженог спомена Свети старац Јустин Те-

лијски, да Бог није постао човјек, да није примио људску природу и наше људске слабости и немоћи и смрт нашу, да то није примио на себе ја не бих вјеровало, ја таквог Бога не признајем, Бог који није љубав, а то јесте, управо, Христос. Такав Бог не треба човјеку неки бог далеки, просто неки невидљиви бог у кога вјерују други неки земаљски народи. Једини, прави, истински Бог је Онај Који је постао човјек и Који је човјеку подарио, управо, своје божанско, богочовјечанско достојанство, оно што је вјечно и оно што је непролазно.

Нека Господ благослови све вас, нека Господ благослови и оне који су се овдје жртвовали за вјечно божанско достојанство и правду Божју, и слободу, овдје који су сахрањени, похрањени на овом мјесту и који су овдје ослобађали, у своје вријеме ове крајеве и гинули за истину

Новица Ђурић

Благо мени

Митрополиту Амфилохију

Иде Бог
Црном Гором
и народ,

За њим митрополит
и вели му:
„Ајде, благо мени“!

/ Подгорица, јун 2020. /

Божју, за правду Божју, за слободу. Да Бог њих упокоји, а у исто вријеме и да нас усмјери тим путем, поготово данас. Ово што се догодило у Црној Гори, то је, управо, тај квасац бесмртности, вјечности, непролазности. Он је поново испунио душе овога нашег народа и поново је овај народ почео да вјерује у вјечну свјетлост, а не само у пролазну свјетлост. И долази до новог преображаја нашег народа, који се догађа, који се догодио, хвала Богу. Они који су се одрекли Христа Бога, који су се поклонили мамону, ономе што је пролазно, земаљској власти и земаљским сластима и новцу, те Бог удаљује са власти у Црној Гори. Они који су се одрекли Лазара Косовскога и његовог опредјељење за вјечно Небеско царство, они пролазе и њихово вријеме, хвала Богу да пролази и враћамо се сви овдје, опет, на овој граници према Косову, враћамо се Косову. Они који су се одрекли Косова, одрекли су се и плунули су на кости оних мученика овдје и широм Косова до Ђаковице, који су 1912. године ратовали за Бога, за истину Божју, за правду Божију и за слободу. Ови који су на власти били до сад, они су плунули на њихове кости, на њихове мошти, на њихове гробове и одрекли се. Чак су продали за јефтине паре оном тиранину на Косову Тачију, продали су Косово. Хтјели су да га продају, не могу га продати. Не може се продати оно што је Божје и оно остаје Божје и тиме Бог показује да брине о свом народу и тиме се овај народ поново враћа самом себи, својој души, враћа се своме предању, враћа се својим мученицима, својим страдалницима, цару Лазару се враћа, Косовском завјету који

извире из Новог завјета. Враћају се оном схватању Ловћенског Тајновидца, Владике Рада да нада више нема ни у кога до у Бога и у своје руке. Надање се наше закопало, не незнађе, надање се наше закопало на Косово у једну гробницу. Косовска гробница, то је Христов гроб продужен у биће нашег народа, Христова гробница. Ових дана, управо, слави јерусалимски Патријарх, који нам је освештао храм Светог Јована Владимира у Бару. Он слави, 336. године царица Јелена и цар Константин су саградили Христов на лобањи, мјесто на Голготи, гдје је пострадао Христос, гдје је био распет, гдје је био сахрањен и гдје је васкрсао из мртвих. Тај храм Божји је освештан, управо, Патријарх је освештао овдје и наш храм и донио нам благослов светог града Јерусалима. А и ова служба Божја је наставак онога што се догодило у светом граду Јерусалиму. Све је у знаку Христовог распећа и Христовог васкрсења.

Нека би Господ благословио све нас и све људе, и све земаљске народе, да у свјетлости лица Божијега сагледају историју своју и своје постојање, и да се причесте, примајући Тијело и Крв Господа и Бога и Спаса Исуса Христа, да се причесте тога вјечнога и непролазнога живота кога ћемо се и ми причестити на овој светој служби. Богу нашем дивноме у светима својим, предивноме у мученицима Светим Величким мученицима и другим мученицима косовским страдалним и онима који су овдје пострадали, дивноме Господу нека је слава и хвала у вјекове вјекова. Амин.

Последња бесједа Митрополита црногорско- приморског Г. Амфилохија

Клиничко-болнички центар, Подгорица – 9. октобар 2020. године

Свети Владика Николај који је одржао чувени говор на Ловћену приликом преноса моштију Петра Другог Ловћенског Тајновидца, послије рушења од стране аустроугарских окупатора 1916. године Цркве Светога Петра, рекао је, између осталог, да се Бог стара и брине о дјечи и болесницима, а цетињском Митрополиту је подарио крст да носи. И заиста цетињски Митрополит се труди да носи и свој крст и крст Митрополије црногорско-приморске – Митрополије Црне Горе, учествујући и овом болешћу у патњама и страдањима милиона људи широм свијета па све до председника Америке Доналда Трампа.

Учествујући у ношењу тога крста свеукупнога свијета и Митрополит се ево данас, хвала Богу, причестио Тијела и Крви Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа на празник Светог Јована Богослова, апостола љубави, од кога смо и научили Христове ријечи да су двије главне заповијести: љуби Господа Бога свога свим срцем својим, свом душом својом, свом мишљу својом и свом снагом својом и љуби ближњег свога као самога себе. Љубав као начело људског живота. И управо, рекао бих, да је Бог је послао патњу човје-

чанству да би га исцијелио од мржње, од самоображености, од егоизма, од саможивости, да би човјечанство схватило да смо ипак ми људи слабаши и немоћни на земљи, и да је једини Бог који даје истински живот, не само овај пролазни живот од данас до сјутра. Оваква страдања и подсећају на достојанство људско, вјечно и непролазно достојанство, јер човјек је биће створено за вјечност, а не за пролазност и ништавило. Бог користи та средства да нас подсети да смрт није последња ријеч овога живота, него само припрема за оно што је вјечно и непролазно – за вјечно Царство Бога љубави – Оца и Сина и Духа Светога. У то име ја поздрављам и благосиљам свима онима који се брину за моје здравље, молећи да се брину и за здравље свих који страдају, не само овдје у болници у Црној Гори него широм свијета.

Свељудска је патња која је данас завладала и молим се Господу да Бог опрости гријехе свима људима и да нас врати себи и једни другима и вјечним вријед-

Радинко Крулановић

Митрополит и Вожд црногорски Амфилохије

Уочи Божића,
Кад је ступио на обogaљену Земљу,
Прекрстио се трипут,
Ударио жезлом о камен,
Из њега изњедрио искру,
Зажео срца многа,
Пламен да се преноси
Са камена на камен,
Са срца на срце.
И тако:
Ницали су људи,
Ницале Богомоље,
Ницао си Ти,
Владико и Вожду
Охристовљени!
И Твој народ
Незнавени,
Над којим очински
Клечиш и молиш:
Да се браћа не искољу међу собом.

ностима, тајни вјечнога живота, да умањи патње, јер није лако носити свијету ову патњу и ово што се данас догађа. Нека би благослов Господњи био на свима, нарочито на онима који се сјећају и мене, јер видим да је много људи са разних страна који се сјећају и моле за мене, и хвала на њиховим молитвама. Надамо се у Господа да ћемо наставити наше дјело и да је ово припрема за наставак дјела, ако Бог да.

Помену смо цркву на Ловћену, у последње вријеме запањујуће је говорено у Црној Гори никада више 1918. година, што значи никада више ослобођење, намјесто да се каже никада више окупација 1916. година и капитулација Црне Горе. Први пут у њеној историји – капитулација 1916. године. И велики краљ Никола се очевидно поколебао у једном тренутку и повјеровао да ће Аустроугарска, Њемачка, да побједи, па се повукао. Капитулирала је његова војска, он је

напустио Црну Гору и хиљаде људи су отишли у затворе широм Аустроугарске, међу којима је био и обновитељ цркве на Ловћену Митрополит црногорско-приморски Гаврило Дожић, који је држан цијело вријеме рата у затвореништву. И онда се није чудити што 1918. године народ, кога је краљ Никола оставио, више није хтио да га гласа, односно његовог сина наследника, него је за наследника гласао његовог унука. А и он је сам био за стварање Краљевине Југославије, само што ето, по људској слабости, властољубље и самољубље, основни гријех људски, и њега, великога краља, под старе дане је савладало. Али не умањује то његов значај, а у исто вријеме не умањује значај обнове цркве коју је окупатор срушио 1916. године и која је обновљена 1925, и ако буде Господ дао обновиће се она поново.

Нико неће да дира овај маузолеј који је по духу наставак оног споменика Фрање Јосифа, кога су припремали да подигну 1916. године, срушивши ловћенску цркву и избацивши Његоша са Ловћена. Био је припремљен споменик Фрање Јосифа, а овај маузолеј је по духу наставак тога споменика Фрање Јосифа. И он је свједочанство једнога времена и он ће остати маузолеј, али ће морати да се скине проклетство са Црне Горе које је оставио Свети Петар Други Ловћенски Тајновицац: Проклети били ако ме не сахраните у овој цркви коју сам ја овдје саградио.

Послије учешћа у овој патњи свеопштој Митрополит црногорско-приморски, носећи свој крст, дужан је да скине то проклетство са Црне Горе, да се исцијелимо од тог духа окупаторског који је завладао од времена окупације Аустроугарске да би се зацарио онај Дух Божији, Дух слободе, Дух Христовог васкрсења:

*„О преблаги, тихи учитељу,
слатка ли је света бистра вода
с источника твога бесмртнога!
Од твога су св’јетлога погледа
уплашене мраке ишчезнуле,
од твога су хода свештенога
богохулни срушени олтари;
воскресењем смрт си поразио,
небо твојом хвалом одјекује,
земља слави свога спаситеља!“*

(Луча микрокозма
Светог Петра II Ловћенског Тајновицаца).

То је оно чега је свједочанство било и треба да остане Црква Светог Петра на Ловћену, прослављајући Бога живог, прослављајући Црну Гору и овај народ овдје који се вратио Богу и Цркви Божијој послје осамдесетогодишњег лутања њивама глади и безбожнштва, њивама братоубилаштва и богоубилаштва. Вријеме је да се поново вратимо Богу и кроз Бога да се вратимо једни другима, а враћајући се Богу и једни другима, враћамо се, ако Бог да, и оним светињама које су уградили преци наши у нас и у наше историјско биће.

У то име благослов Божији свима, на многаја и многаја, благаја љета!

Бесједа епископа Јоаникија са помена МИТРОПОЛИТУ Амфилохију

Цетињски манастир – 30. октобар 2020. године

Браћо и сестре,
Ево, сабрао нас је данас наш Високопреосвећени Архиепископ и Митрополит цетињски блаженопочивши Амфилохије око свога одра. Дошао је на празник Светога Петра Цетињскога овдје у своју обитељ, у свој Цетињски манастир да се још једном поклони Светом Петру Цетњском, а можемо рећи и да му се придружи.

Знамо у доброј мјери његов животни пут, али велики Божији људи, као што је Митрополит Амфилохије, такви су да га савременици не могу видјети у оној мјери и у оној љепоти и величини какав он заправо јесте, него ће то показати будуће вријеме и вијекови. Онај ко се цијелога свога живота везивао за Христа и за Његово Небеско царство благодаћу Божијом и устројством вишњим, он напредује и у овом свијету из силе у силу, а и после свога одласка из овог свијета и одлазећи не напушта овај свијет него је присутан у њему кроз Христа Господа. А наш Митрополит, наш духовни отац, цијелога свога живота ишао је за Христом и на крају се са свим својим добрим дјелима, једном ријечју са својим монументалним дјелом црквеног дјелатника, успео са Христом на Голготу. И поболовао од вируса неко вријеме па је и тај вирус побиједио и од њега се ослободио. А говорио је стално да треба да се боримо и против овог вируса који сада хара здравље људи, али још више да се боримо против вируса мржње, злопамћења, неслоге, свађа, препирки и остале злобе, зависти и сваке нечистоте, и демонске и људске. Он је и један други вирус побиједио и својом смрћу, својом блаженом мирном кончином, причестивши се Светим тајнама, он се коначно сјединио са Христом и запечатио своју побједу и своје војевање са злом у којем је овјенчан вијенцем непролазне Божије славе.

Остави нам је својим одласком велику празнину и велики бол, али и велики благослов и поставио нам свима високу мјеру и свој примјер да идемо за њиме јер нам је он својим ходом узвишеним, кроз цио свој живот за Христом пропутио тај пут и све нас научио како треба да живимо. Рекосмо, велики је ово губитак, али смо увјерени да ће његова праведничка смрт, упокојење и сједињење са Христом сјединити око његовога

Рајко Палибрк

Чувару Пећког трона

Гдје ћеш се на Лучиндан запутити
са војском анђела, витеже смјели,
у ком ли манастиру службу служити
сада када те од неба ништа
овоземаљско не дијели?

Да ли ћеш изабрати по старини
Ступове у Расу, ил Студеницу,
или ћеш изабрати по висини
Високе Дечане, ил Сопоћане,
или Ловћенску капелицу?

Или ћеш у Крајину у Пречисту
да око ње очистиш драчу,
или у Крушедол, ил Лепавину,
или под Острошке греде двије
гдје спава Свети Василије,
или на Светигору, у Морачу?

Или ћеш босоног до Хиландара
да појеш Божијој мајци у славу,
ти који си безбројно пута
под наше мачеве потуро главу.

Ма гдје се запутио исто ће бити,
са свих светиња звониће звона,
србчад ће достојно поздравити
свога владику и пастира,
Чувара Свештеног Пећкога Трона.

одра који је слика гроба Христова и све нас, да ће нас сабрати, да ће нас измирити као што је Свети Петар Цетињски оставио завјештање да макар за годину дана послије његовога упокојења престану све свађе и све омразе и да завлада мир Црном Гором, тако је исто завјештање нашег Митрополита миротворца, новог миротворца цетињског који се уочи Светога Луке и Светога Петра и Петра Другог Ловћенског Тајновитца присајединио апостолима и светим цетињским митрополитима. Видите ли чуда Божијега и знамења? Он се упокоји уочи празника Светога Петра и два дана уочи упокојења Ловћенског Тајновитца па сада у три дана заредом имако тројицу Светих јерараха у име Свете Тројице, који су прославили Свету Тројицу и Христа Спаситеља у овом животу и нас научили Јеванђељу Божијем. А наш Митрополит је посебно био велики проповједник Јеванђеља Христовог, велики свештенодјелатељ Јеванђеља Христовог и велики свједок и Христове вјере и Христових дјела и крста Христовог часнога и нека се свако од нас и овдје сабраних и у цијелој Црној Гори, али и у цијелом Православљу, опомене његовога живота и његове праведничке кончине да би својој души уготовио вјечна Божанска блага и спасење гледајући у нашег Митрополита и у остале Божије угодника. А он то сигурно јесте, сви смо свједоци тога, и заслужио је да га као таквог памтимо. А посебно што је много претрпио и јада и муке и никад не тражећи ништа за себе, него се увијек борећи за Цркву Божију

Ранко Р. Радовић

Амфилохије

У храму ког се звери плаше,
На земљи, гдје се пакост множи,
Спасу се за нас молијаше!
Анђел Христов, у људској кожи.

проходећи свој трновит пут и као монах и као свештеник, и као професор а посебно као архијереј, трпећи мноштво неправди и искушења и од својих и од туђих, али он је на све изливао своју љубав и за њега су сви били своји и ближњи и пријатељи и непријатељи јер се уздигао до оне славе коју је Господ Исус Христос назначио и показао да љубимо и пријатеље и непријатеље и да благосиљамо и оне који нас куну и мрзе. Знате ви добро, часни оци свештеници, сестре монахиње, браћо и сестре, о чему говоримо, али сам увјерен да ће правда овог великог архијереја Христовог засијати као сунце и да ће свјетлост те његове правде како буде пролазило вријеме све више и јаче сијати. И зато јесте ово тужан дан када смо примили вијест о његовој смрти, али ће се наша туга а посебно наша молитва за нашег Митрополита претварати полако у радосну тугу, а послије тога у славу јер смо увјерени да стојимо пред одром Светога човјека који се сјединио са Христом и који је и нас привео Христу и који ће нас и убудуће приводити и сједињавати.

Њему нека је вјечни покој његове душе и Царство небеско и сједињење са свима светима, а вама, драга браћо и сестре, свима који љубите своју Цркву и њене свете служитеље да да Бог и снаге и утјеке и свакога добра, посебно у овим данима тешких искушења да се ми саберемо око нашег Митрополита и да га достојанствено како царски ваља и треба, како он то, несумњиво, заслужује испратимо у слози и у братској љубави.

Митрополит је био покретач и носилац духовних и свих обнова у Црној Гори

Патријарх српски Г. **Иринеј**

Уважени господине Председниче Републике Србије,
уважени српски члану Председништва Босне и Херцеговине,
Ваша преосвештенства,
поштовани представници српског народа у Црној Гори,
уважени житељи Црне Горе,
браћо свештеници,
часни монаси и монахиње,
родбино упокојеног Митрополита Амфилохија,
браћо и сестре.

Данас смо се сабрали да молитвено испратимо Господу нашег драгог и уваженог блаженопочившег Митрополита Амфилохија, тамо где су наши свети преци и тамо где ћемо и ми сада живи једног дана бити. Није нимало случајно што је блаженопочившег Митрополита Амфилохија његова духовна браћа и сарадници на јеванђелском пољу, његова верна паства и бројни поштовани пријатељи испраћају на овај најважнији и најсвечанији пут у нашем животу само један дан по празновању Светога Петра Цетињског, великог и славног молитвеног покровитеља зетског. Није ли ово знак велике духовне сличности ове две значајне личности које су управљале катедром зетских митрополита на Цетињу. Ово је велика утеха свима чија су срца данас испуњена жалошћу због растанка са нашим поштова-

ним и уваженим у Господу преминулим Митрополитом Амфилохијем.

Ако упоредимо време и прилике у којима су делали митрополити црногорско-приморски и Свети Петар Цетињски и Митрополит Амфилохије, приметити ћемо да су обојица храбро и пожртвовано се борили за опстанак православне вере и отачког предања у Црној Гори. Митрополит Амфилохије се по устоличењу на трон цетињских митрополита сусрео са многим неслућеним проблемима и крајње тешким стањем. Дочекао га је народ отуђен од вере и својих вековних хришћанских обичаја. Већина храмова је претворена у торове за стоку. Празни и запустели манастири без монаштва. Незнатан број свештеника. Безбожничка идеологија ликовала је у својој свемоћи. Једном речју духовна запуштеност у читавом народу. Уз помоћ Божију, а упорним трудом и великим напором, Митрополит Амфилохије је апостолском ревносту крчио коров на Њиви Господњој, обнављајући оно што је запуштено и напуштено. Уместо звона са оваца и коза настањених по храмовима зазвонила су црквена звона и умилни славопоји Богу. У обновљење цркве и манастире почео се сакупљати народ на празнична богослужења и свете литургије. Обновљено је свештенство и монаштво, а тиме и вера у народу. За релативно кратко време духовно је васкрсавала Црна Гора и постајала пример и углед српској цркви и српском народу. Духовно обновљена Црна Гора са Митрополитом Амфилохијем на челу имала је снагу да се одупре и да стане у одбрану својих светиња и да подигне дух и углед свога имена кога је претходна власт свела на националну мањину.

Покретач и носилац духовних и свих обнова у Црној Гори, био је наш драги, блаженопочивши митрополит Амфилохије. Подржан свештенством, монаштвом и верним народом Црне Горе. Зато ће његово име бити уписано златним словима у српској историји, као угледне личности. Он је у врху српског богословља нашега времена, као такав је цењен и поштован у целом православљу. Својим богословским и књижевним дјелима припада плејади великих богослова нашега доба. У својству представника наше цркве учествовао је на

Милица Бакрач

О Лучиндану код Ђеда

Митрополиту Амфилохију

Пред крсну славу, пред Лучинданак
уснио Ђедо свој свети санак:

Пут ведрог Ловћена ходе чеда,
радостан Његош поје и гледа.

Скупа са Ђедом молитве сроче.
Камену камен, Капела ниче.

„Пазите добро на сваки метар!“
Очински рече Свети им Петар:

„Моја два крила, два моја дара,
и мученика, и неимара!“

Лучиндан боли и слава свиће.
Сан Светог ока већ јави биће.

Не плачи, роде. Не тугуј, мили!
Данас смо Ђеда сви загрлили.

И он нас грли! Силно нас воли.
Ово, у грудима, што нас боли,

и та је бољкица дарје Бога,
на вјечне путе шаљемо свога

Ђеда, Пастира, код Немањића,
код Обилића и Петровића.

О Лучиндану, наш Ђедо оде
у Вјечност светих. Не тугуј, роде!

Подгорица, Лучиндан, 2020.

многобројним сусретима и скуповима како у православним земљама тако и у иностранном свету. Вест о његовом упокојењу брзо је стигла до свих православних цркава од којих нам стижу њихова саучешћа. Својим упокојењем блаженопочивши Митрополит оставља велику празнину у животу наше Цркве, а посебно у решењу проблема везано за Цркву овде у Црној Гори. Отишао је у тренутку када је његово присуство најпотребније Цркви и народу. Надамо се да ће својим молитвама пред Лицом Божијим измолити да се прилике у Црној Гори реше на најбољи и најкориснији начин за Цркву, како за српски тако и за друге народе у Црној Гори. У томе ће му сигурно помоћи Свети Петар Цетињски, Свети Василије Острошки и други српски светитељи и просветитељи. Верном српском народу у Црној Гори остаје да следе узвишеном примеру и поукама свога блаженопочившег Митрополита, да граде и чувају јединство у вери, у љубави и оданости Господу нашем Исусу Христу, братољубљу и оданости својем отачаству и својем роду.

Посебно бих нагласио оно што је блаженопочивши Митрополит гајио и носио у својем срцу, а што је као аманет оставио својој верној пастви, а то је љубав према Косову и Метохији и тамошњем српском страдалном народу.

И на крају бих подсетио на велику жељу блаженопочившег Митрополита Амфилохија да се обнови Његоше-

ва капела на Ловћену.

Нека ово буде његов аманет верном српском народу и Црној Гори.

Нека је блажен пут на који данас одлази душа нашег блаженопочившег Митрополита Амфилохија, великога човека нашег времена, човека дубоке вере и велике љубави, не само према својем роду и породици, него љубави према Христовој Цркви и свим другим народима.

Нека га Господ прими и причисли ликовима Светих нашега рода и ликовима Светих наше свете Цркве.

Нека је блажени покој души његовој и нека га Господ прими и позна као свога.

Бог да му душу прости!

Амфилохије је пропирио ватру и убацио варницу у охладњеле груди Црне Горе

Саборни храм Христовог Васкрсења – 1. новембар 2020. године

Матија Бећковић

Тужни саборе!
Ожалошћени народе!
Млада слободна Црна Гора!

Надао сам се да ће Митрополит Амфилохије сачувати мене. Била је то велика част за свакога кога је сахрањивао протеклих тридесет година, и томе се свако од нас надао. Али небо је одлучило да се ја опраштам и сахрањујем њега. А знам да нећу ни моћи ни умети онако како би он могао и умео. Господ га је позвао у лучинске дане, безмало када и Светог Петра Цетињског и Петра Другог Ловећенског Тајновитца пошто их је светим Луком спојио. Њих двојицу дуго је биркао и чекао, онога који је достојан да у три дана прибори трећег лучинца — Амфилохија Радовића Морачког јасновидца. И већ сам видео његову икону, два света Петра Петровића

су две живе стене на којима је саграђена црногорско-приморска Митрополија Свете српске православне цркве. А трећа најтврђа стена одваљена у наше време из црногорског каменолома била је Амфилохије Радовић. А сва тројица нису били мање верни Христу од апостола Петра, постоља и камена Христове цркве. Онако како га је описао Свети Лука. Уосталом, апостол Петар се Христа одрекао три пута, а наша два Петра нису ниједанпут, а никада и ни за шта то не би могао учинити Митрополит Амфилохије Радовић.

Амфилохије се родио на Божић и на крштење добио име Ристо. Наш народ и Христоса зове Ристос. И два света Петра Петровића били су песници. Овај други је једини горостас у српској поезији. И Амфилохије Радовић је песник, и српски народ је песник, и најлесмотворнији

народ. И српски језик је од највећих ауторитета светске културе убрајан у најлепше и најважније језике света, и како је речено, способан да створи светску, а не буцацку државу и земљу Учмалију. И Црна Гора је дело поезије. А шта је теологија и монахологија него стихологија и доказ да атеистичке поезије нема, и како је написао Иво Андрић: Песнику и његовом делу ни време ни људи не могу ништа. Велике људе и њихова дела смрт само увећава, прославља и увеличава, а само ситне душе и њихова недела поништава. Данас почиње други нови вечни живот Амфилохија Радовића.

Кад је хиротонисан на Цетињу, ја сам му рекао ако жели бити свет, нема бољег места ни земље за такву прилику и улогу. Кажу да Бог свакога држи на земљи док уради оно због чега се родио. То је потврдио својим животом и Митрополит Амфилохије. Господ га је позвао у прави час, баш кад је требало. А ко ће к'а Бог? Да га је позвао раније, не би ваљало, но ће ја да Бога учим.

Позвао га је на небо где ће сам моћи више да учини за свој народ и своју Цркву, него да је остао на земљи. Где је учинио све због чега се родио и због чега га је Бог створио.

Нова препорођена Црна Гора почиње од А зато смрт никоме није пала лакше него њему, зато је на одру овако блажен и спокојан. Зато ми плачемо, а он и небо се радују.

Као што је Свети Ђорђе некад убио аждају, тако је и Амфилохије у наше дане погубио корону. И не само болест него и као вирус братске мржње.

Били смо заједно у Хиландару и у Оптини пустињи и у Петрограду на гробу Свете Ксеније Петроградске, и у Гатчину, у Царском Селу, у манастиру Руке Светог Јована, оне руке која је сада на Цетињу, и у Институту „Светог Сергија“, и на српском војничком гробљу у Паризу, које је монах Амфилохије једини окадио. Ту смо се фотографисали на гробу незаног српског јунака и мученика који је прегазио Албанију, а умро у туђини и ту сахрањен као безимен. Када сам се вратио из Француске, питала ме мајка шта је најлепше што сам видео у Паризу. Рекао сам: Амфилохије Радовић. Та реч је стигла у Морачу до његовог оца Ђира, који је пешке на опанке потегао у Колашин и позвао ме да чује где и како је његов син, о коме годинама није ништа знао. Амфилохије је споља носио изbledелу мантију, а изнутра је већ био раскошно одевен.

Шетали смо Јелисејским пољима кад је пришла непозната девојка да му целива руку и поклони се његовом

путу и чину, у исто време кад су и њега и његовог оца проклињали и каменовали у Титограду и Колашину. Говорили су га безумно од првог дана па до овог последњег не помишљајући да тако исписују његово житије.

Црна Гора је била црква, држава је била црквено имање. Њени су владари калуђери. Монаси црногорци звали су се Црногорци, а монахиње Црногорке. У новијим временима небамутитељи лишавали су Црну Гору неба, а свом богу се молили да Бога нема. Нису закопали само једну цркву него и целу црногорско-приморску Митрополију и њен клир. Амфилохије је пропирио ватру и убацио варницу у охладњеле груди Црне Горе. Није био само човек, него и свечовек и човекофил. Враћајући реч ономе Ко му је ту реч дао, преклињао је и позивао на помирење у јединој земљи на свету у којој има антифашистичких, а нема фашистичких јама, бесудну земљу у којој су рађале само кржаве војке, калемии и племенио и намирисао својим јунаштвом љубављу и поштењем молећи Црну Гору и Црногорце да се врате своме Праобразу.

Наследник трагичног јунака косовске мисли, био је косовски јунак који се испео на косовски вис, голим рукама сахрањивао косовске мученике, до задњег даха преклињао да не заборавимо Косовски завет и једном заувек дату реч. Косово је небеско решење српскога питања и зато се ни по коју цену не сме попустити и пасти најниже тамо где смо се попели највише.

Позивао ме да дођем у Црну Гору, а кад сам га подсећао да су ми улазак забранили, рекао је: Па нека те мало затворе. Као што су затворили владику Јоаникија и толике монахе и свештенике хапсили и понижавали, а њега сатима држали у полицијској станици, али му нијесу наудили.

На крају је свет видео литије какве нигде није видео и никад раније чуо јединствен, поклич, какав се ни у једној земљи никада није чуо. Не дамо светиње!

Из братских јама гробова и бездана грунуо је на светило дана млади, лепи, здрави свет Црне Горе. И показао да га има као цвећа, што га видимо и данас. И да је Црна Гора решила да оздрави.

У ове дане кад цео свет пере руке и говори с крпом на устима, испраћамо на далек пут Митрополита Амфилохија, онако како су испраћени још само краљ Александар и патријарх Павле. И већ видимо како га, колико данас, грле Свети Јустин Ђелијски и Свети Николај Лелићки и Жички и дочекују речима које се проламају небесима: Не дамо светиње!

Срећан пут, кажемо и ми, а Небеса узвраћају: Добро дошао, Амфилохије!

Благоје Баковић

Два школска друга

Замислите школу
Тај дух хитро пролит
У којој уче заједно
Матија и Митрополит

Надахнути Колашина
Двојком најмилијом
Патријархом Дожићем
И Старцем Милијом

Та два школска друга
Њима су двојици
Не бронзани него
Живи споменици

Замислите децо
Та два ђака важна
Како уче истину
У времена лажна

Данас тим ђацима
Кроз радост и бриге
Читав народ љуби
И руке и књиге

И они би децо
Ко сви други били
Да нису пре свега
Истину љубили

Преко Светог Духа
Од Оца до Сина
Љубите истину
Јер Бог је истина

Митрополит је био човјек Христов, човјек Голготе и Христовога Васкрсења

Саборни храм Христовог Васкрсења – 1. новембар 2020. године

Епископ будимљанско-никшићки **Г. Јоаникије**

Ваша светости, ваша високопреосвештенства, преосвештенства, преузвишени Надбискуп барски, честити Ефендијо, господине Предсједниче Републике Србије, господине члане Предсједништва Босне и Херцеговине, цијењена породице Радовић, велики Саборе Црне Горе, Амфилохијев Саборе,

Част ми је да на овом сабору поздравимо посебно Митрополита Украинске Православне Цркве, нашег брата и саслужитеља Антонија из Кијевопечерске лавре, Митрополита Андона Православне Цркве Албаније, који се заједно са нама данас овдје моли, и посебно челнике нове власти у Црној Гори, Предсједника Скупштине Црне Горе, и мандатара за састав Владе Црне Горе.

Долазак оволико значајних личности, оволико свештенства и монаштва, вјерног народа са свих страна под овако тешким условима је велики догађај, раван великој жалости која је снашла Црну Гору. Ваш долазак је нама велика утјеха. Кад плачемо, ако заједно плачемо, лакше нам је. Плаче Црна Гора, и нека плаче, има за киме! Али тај плач ће се претворити у радост, јер све што је везано за име нашег Митрополита Амфилохија, све се његовом љубављу и Божијим благословом претвара у радост, јер је био човјек библијски и јеванђелски, светоотачки. Дубоко је понио својим духом и својом мишљу у тајне Божије и људске, у тајне спасења. Чо-

Будимир Дубак

Андрејевица на Аранђеловдан '91

Врховни фотограф
снимио је
и похранио у архиву
цио тај дан
да га се сјети
кад се зажели
своје славе на земљи

А нама шта је остало
до чежње о слави на небу

У броју седам
„Народног огледала”
један призор
читаче Јукиа Мишима
у недоумицу меће

Као Нарцис над водом
(огледалом најдревнијим)
они толкују да
Амфилохије
мач у руци држи

и као Свети Петар
Черногорце зове у бој

Али не

То уже
новорођеног звона
породице Миће Дубака
он затеже
да се низ њега
Архангел Михаило
на Књажевац спусти

Пређа ужета
није од вуне
већ од муње

Налик је мачу
непрекаљену

Па сија

Сија

вјек дубоке, истрајне, тихе молитве и тихог ћутања, а и такав бесједник као апостол и као нови Златоуст, као нови Владика Николај Велимировић. Бог му је дао те је обновио Црну Гору, и њене храмове, уљепшао лице Црне Горе, окадио сваки камен, свако дијете помиловао, сваког жалосног утјешо, свакога гладнога нахранио, свакога бескућника примио, свакога уважио, и све трпио, и свакога миловао својом љубављу.

Он је био човјек Христов, човјек Христове Голготе и Христовога Васкрсења. И његова теологија је теологија Васкрсења. И његова ријеч је свијетла ријеч која просветљује мисли и умове и осјећања и оплемењује људске душе, а то је све због тога што се ослонио и што се сјединио са Богом љубави, и ту љубав је изливао на овај свијет и својом молитвом и својом ријечју.

Његова жртва за Цркву и за Христа, за истину и правду Божију, оспособила га је да спозна тајну Косова и Метохије као тајну српске голготе. Исто тако и Јасеновца и Црне Горе. И открио је да се Косовски завјет и тајна косова упечатила у Црну Гору. И када је громко са овога мјеста загрмио: Не дамо светиње!”, то је значило: ”Не дамо Острог, не дамо Дечане, не дамо Цетињски

манастир, не дамо Патријаршију, Грачаницу, и дечич, и Морачу!”

Може наш Митрополит данас рећи: ”Добар рат ратовах, трку заврших, вјеру одржах.” А како је ратовао тај рат? Најјачим оружјем! Истином Божијом и правдом, али и љубављу, и молитвом, и трпљењем, и праштањем! Зато је и побиједио у свакој бици до данас, а у његова смрт је запечатили све његове побједе до дана данашњег!

Зато и његову смрт, његову блажену кончину доживљавамо као побједу. Јесте велика жалост, али то је таква жалост која ће се милошћу Божијом претворити у радост, не само Митрополије црногорско-приморске, него, увјерени смо, много шире и утјешити све оне који данас плачу због расанка са митрополитом Амфилохијем широм православне ваљеене.

Ја, послитје свих говора и лијепих ријечи, које је свакако Митрополит Амфилохије заслужио, а имајући у виду да је то такав човјек да ће се о њему говорити, и улазиће се у тајну његовог лика и дјела, и његових врлина, за будуће вјекове, знајући да ће његова слава блистати кроз вјекове, нећу више говорити, него само да вас позовем да смогнемо снаге да се са њиме опростимо и да га понесемо у молитвеном ходу до његовог вјечног почивалишта.

Хвала вам на љубави, нека вам се на добро враћа!

Бесједа Епископа бачког Иринеја

Саборни храм Христовог Васкрсења – 1. новембар 2020. године

По благослову Његове светости нашег Патријарха, и уз сагласног садашњег Администратора богомчуване Митрополије, обратићу вам се са неколико речи у овај тужни и уједно радосни дан, при чему је више радостан него тужан. Тужан је наравно стога што се растајемо са нашим блажене успомене Владиком Амфилохијем, који се целог живота трудио на разним местима за Христа, за славу Божију, за Свету Цркву Његову, а најдужи период свога живота је провео управо овде, у Црној Гори, као Архипастир народа Божијега.

Као што рекох, поред те туге због растанка, наша радост је већа зато што верујемо, а верујући и знамо, да је растанак увек привремен. Ми се надамо, не само да ћемо се једног дана наћи заједно, него да ће то, благодатно Господњом бити у наручју Авраамовом, а пре свега у наручју Оца Небескога у заједници са свима светима, у заједници Цркве коју називамо Небеском, а која почиње већ овде и сада, на земљи, јер је то једна Црква. Не само због тога, можемо поред жалости да имамо и радост у срцу у овом часу јер није вероватно случајно, као што и нема ничега случајнога у историји, ни у нашим појединачним животима, него је и то по промислу Божијем, као поука и порука свима

Новица Ђурић

Ово ми исприча Митрополит Амфилохије

Чудан је био тај монах
имао је нешто само своје:
молитву, крст, светитеља
таквог човјека, подвижника Божјег
још не сретох.

На Светој гори
био је у молитви
у Божјој служби
тиховао и боговао.

Молио се молитвом
коју сачини по свом божовању
пјевушио је
и утањао у боје.

Сликао је
сликао само
Христа разапетог на Крсту
сликао и плакао.
Док слушам ово казивање
у грудима осјетих бол.

нама, да се блаженопочивши Владика упокојио уочи манастирске славе, уочи празника Светога Петра Цетињскога, да је његово тело било изложено народу Божијем на опроштај, на целивање, на поклоњење, на сам престони празник манастира, а да се ево данас предаје земљи, а душа његова испраћа на блажени пут ка Господу управо

Разумио сам у том тренутку
можда монах
и не само он
за ким би друго
за живота плакао
ако не за Христовим мукама.

Сликар који је са сузама
мијешао боје
бијаше Тихон,
Рус –
човјек што слика и плаче.

Ово ми исприча
онај што дуну у моју душу
и твоју
и њихову
свијетли митрополит
Амфилохије.

Храм Христовог Васкрсења,
Подгорица, 8. октобра 2015.

у дан Христовог Васкрсења, јер је свака недеља у току године празник Васкрсења Христовог, и то у Храму Васкрсења Христовог, јединственог по много чему у нашем народу у свим крајевима где он живи.

Обичај је и предање Цркве, браћо и сестре, да литургијска беседа и проповед не буде слободна вежба на слободно изабрану тему, као што се то некада збива, него да је она увек тумачење оног одељка из Светога Јеванђеља који смо саслушали. Кад кажемо тумачење, то не значи опет неко субјективно тумачење, поготово не прилагођено такозваном духу наше епохе и неким новим критеријумима и осећањима које такозвани савремени човек има, него значи уствари потврђивање, исповедање свега онога што нам Реч Божија кроз богонадахнуте јеванђелске списе саопштава, а на начин који је нама близак и разумљив, који нам помаже да разумемо да је то реч Божија животворна, која је на исти начин изговорена и упућена како онима који су је први слушали на земљи, апостолима и ученицима Христовим, тако и нама данас, тако и свим људима до краја историје.

Данас, међутим имамо ту предност да имамо пред собом јеванђелску причу, метафору самога Господа Христа, коју је веома једноставно тумачити, предочити, приближити свима нама, зато што нам тумачење најлепше, најбоље, јединствено и непоновљиво даје сам Господ Исус Христос. То је позната прича о сејачу и семену. О њој, као што смо управо чули, сејач, а то није било који сејач, него је сејач сам Господ Христос, небески сејач, сеје семе своје, своје Јеванђеље, науку, спасење, благодат Духа Свога Светога, сва добра неопходна нама за живот и спасење и у времену и у вечности, и то божанско нетрулежно семе не рађа увек једнако, него као што из створене природе са којом и у којој живимо, како ће семе сазрети, зависи највише од тога на какво тле ће оно пасти.

Спаситељ каже да Његово божанско семе, његова реч и његов живот, падају на четири врсте земљишта: или

негде украј пута, сасвим безначајан део земље било на каменито тле, или било пак у неки грњак, у трње, или на плодну земљу.

Ја нећу да данашњи дан пред овде изложеним телом свог старијег брата, духовног оца многих међу вама, а вас одавде свих, и великог духовника и богослова Цркве уопште, дакле пред њим који јесте да телом непомицно лежи, али по древном предању Цркве, по њеном искуству, душа свакога који креће на овај блажени пут ка Господу, и даље је за 40 дана на местима на којима је провела свој живот на земљи и у близини и љубави свих оних који су у овом животу били његови сапутници.

Зато ћете ми дозволити да, уместо другог тумачења, покушам да протумачим данашњу јеванђелску причу Христову, личношћу, и животом и служењем блаженопочившег Владике Амфилохија, или друкчије речено, да применим ову јеванђелску причу на опис Његове висости и његовог живота. Наравно у нади да ћу бити језгровит, а не преопширан, чему сам иначе склон.

За семе које пада негде украј пута, сам Спаситељ каже да се то односи на оне људе који слушају реч Божију, али потом је од њих преотима ђаво. Преотима је на хиљаде и хиљаде разних лукавих начина, којима се служи да би лишио људе спасења, ричући као лав и ходећи унаоколо и искушавајући свако људско биће.

Ако осмотримо унатраг личност и земаљски живот Владике Амфилохија, уверићемо се да у његовом слушају, зрно Божије није пало крај пута и не само да га ђаво никад није отео из срца његовога, него да је он то божанско семе задржао у себи, у своме бићу, у своме срцу, али и да је чинио све да оно никне и у многим другим душама и савестима и да донесе многим спасење и живот вечни.

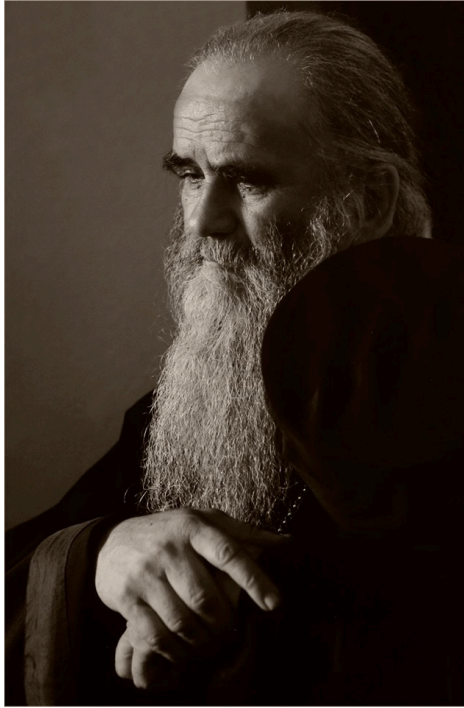
Даље, семе које је пало на камен, Спаситељ каже да то значи оне људе који заиста искрено и са радошћу при-

ме реч Божију, али онда немају корена и постепено отпадају док не отпадне неодолевајући искушењима које наилазе кроз живот. Ослањамо ли се на личност блаженопочившег оца и брата нашега, видећемо знајући, неко више, неко мање о његовом животу, да је он наравно одмах већ у детињству, што у Црној Гори његових детињих и младалачких година, није било нимало једноставно и било је невероватан изузетак у време највећег безбоштва и гоњења Цркве, да један дечак из Мораче, прими свим срцем Господа Христа, да Њиме живи и буде због Њега изложен искушењима још тада, а поготово када су га родитељи послали у богословију. То је за тадашњу Црну Гору био прави шок, па се чак и тадашњи политички врх Црне Горе бавио таквим страшним светским проблемом, као што је чињеница да неки дечак из Мораче хоће да буде у служби Цркве, да носи мантију, и да иде у Богословију.

Друга искушења, још страшнија од тих, пратила су га кроз цео живот, до последњег његовог даха, када је његово тело поклекло под својом слабошћу искушењу тешке болести, при чему морам да нагласим да оно што ћемо понекад чути од разних медијских магова, није истина, то јест да је он преминуо од вируса који сада хара, него је он савладао тај вирус, био је данима, колико ја знам 11 дана победник тог вируса, али телесна слабост, његова плућа, организам, нису издржала то искушење. Али то и није искушење, то је једино благословено искушење јер Господ позива свакога од нас када је за њега најпотребније и када је најспособније. Он је увек међу нама и када га примамо и у нама, тако је био увек са Владиком Амфилохијем, у њему, са њим, поред њега, и призивање да дође у наручје небеско, никако није искушење, као што су искушења у нашем животу, него напротив највећи благослов пре и до општег васкрсења свих мртвих и препорода свеколике Божије творевине која треба да постане ново небо и нова земља.

Чујмо даље како Спаситељ објашњава шта значи кад неко семе падне у трње. То значи кад га људи приме, али приме га тако што касније више заволе богатство и сласти овога живота и ти идоли, те фатаморгане и обмане сатанске, које људи сматрају срећом овде на земљи, све то је нешто што умртвљује човека и он не доноси духовни плод, него он умире духом, а то је једина истинска и страшна смрт. Владика Амфилохије је могао од детињства да изабере то трње, сматрајући га као најжалост многи други, за цвеће, али он то није учинио. Он је још у најранијој младости Духом Божијим препознао шта је цвеће, а шта трње, иако је могао да стекне и славу и уживања, и углед, и богатства, могао је уместо да буде скромни монах, да изабере да буде професор или било шта друго, али он то није учинио.

Његова животна девиза је била: Све за Христа, а Христа ни за шта. Зато је на њега применљива последња реч тумачења самога Господа Исуса Христа, који каже да семе када падне на добру земљу, у добром и чистом срцу, рађа стотруки род, и то у трпљењу, а не тек онако на готово. Са великим трпљењем страдања са радошћу, ношењем крста Христовога човек стиче добро и чисто срце, и то добро и чисто срце јесте плодна и родна земља која рађа родом речи Божије. Управо личност и живот покојника су најбоље сведочанство о истинитости и о животности ове речи Господње.

Зато, понављам опет, данас се више радујемо него што тугујемо, иако радосна туга јесте садржај подвижничког живота свих Хришћана, или би требало да буде. Све ово што говорим, не значи да ја желим да стварам неки култ личности Владике Амфилохија, а то је њему најмање потребно и томе нити би тежио у животу, нити је тежио, нити би душа његова ликовала због тога. То говоримо зато што знамо, а чули смо и данас из Посланице Галатима Светог апостола Павла, вечну истину да ко живи за Христа и Христом, као што је живео блаженопочивши наш Владика, тај може да каже за себе речи Апостола Павла: Не живим више ја, него Христос живи у мени! Те речи могао би сада да понови, а верујем да их и душа која је овде са нама и са нама се моли, да их понавља: "Не живим ја, никада нисам хтео да живим ја, него Христос живи у мени, јер је то био циљ и назначење мог живота у времену и у вечности." Баш због тога, молимо се и верујемо да ће из нелажних

уста Господа спасења и љубави, чути благословену реч: "Слуго, добри верни, у маломе си ми био веран, али над многим ћу те поставити!" То значи: "Бићеш у Царству моме, у мом царству љубави, у заједници са свима светима, како онима који су просијали широм васељене, тако и онима од нашега рода, од Светога Саве и пре Светога Саве, колико ми за векова до његовог оца духовног Аве Јустина, и свим светима нашег народа, укључујући и старца Симеона који се подвизавао у овом граду и Мученике момишићке."

Зато, опраштајући се привремено од Владике Амфилохија, и ја се опридружујем верујем молитви и жељи свих вас, браћо и сестре, да поновимо речи заупокојене службе: "Блажен је пут којим данас идеш душо." Блажен је пут којим данас иде душа нашег покојника, и желим да последњи део свога животног пута заврши онако како Господ очекује и жели свима нама, а надамо се и верујемо да ће и он из вечног живота да се моли за сву своју духовну децу, за сву своју браћу, за свој народ и за све људе, које је толико волео без обзира на свакојаке разлике и супротности међу њима, а зато је и постигао и Господ му је даровао љубав и поштовање многих, о чему сведочи данашње присуство архијереја из других помесних Цркава и упркос тешкоћама путовања, великог броја браће архијереја из наше помесне Цркве.

Нека Бог дарује Царство небеско своме верноме слуги, а и нас нека помилује и спасе.

Амин.

Митрополит Амфилохије је свједок Васкрсења Христовог и то је његов живот

Цетињски манастир – 31. октобар 2020. године

Умировљени Епископ **Г. Атанасије**

Уиме Оца и Сина и Светога Духа!
Христос Васкрсе – Ваистину васкрсе!
Чули смо Јеванђеље – Благовијест Господњу о васкрсењу, данас је троструки празник који свједочи да смо дјеца васкрсења, како је говорио нови подвижник православни кога је знао и блаженопочивши Митрополит Георгије Витковић из Билећа, а подвижник на стубу манастира Светог Пан-

телејмона гдје је замонашен на Св. Саву. И били смо са о. Георгијем и њега слушали, он је увијек говорио: Ми смо дјеца васкрсења, а тако је Свети Серафим Саровски говорио: Христос васкрсе, радости моја! То му је био поздрав и ја вас поздрављам тим поздравом.

Прије неколико дана, долазећи са Косова, посјетио сам Митрополита у болници, он је затражио да га исповиједим, а ја сам затражио да он мене исповиједи, и

Илија Лакушић

Амфилохије / обнова наде

На седам дана стварања, као,
Бог бјеше заборавио. Из магле и
магме, из старозавјетних књига,
тад појави се велики зубат гмаз.

Узнемири се трава и поље и
свака цваст у њему. Мирис
биља се лецну и свака нада
пронађе своју забит.

Вријеме вјечности слично
просу се у недоглед: Архангел
Михаило, апостол Павле, Свети
Петар, Илија Свети... појаху без
олтара. И звоно у преслици
и мало брэнце у њему, заћута
као срце у свецу.

Тад, кажу, појавио се Он.
Појавио се са свих страна.
Нема пута са којег није дошао,
нема невоље у којој није призвао
спас за њиве и ливаде, за шуме
и шумарке, за шљиве, крушке,
за орахе, за шумске плодове и
оранице... за свети клас и
кукурзну свилу... Да извор не
ишчили, да поток не пресуши...

тако смо се међусобно један другом исповиједили, оп-
ростили. Очигледно да је он предосјећао и зато је хтио
да се исповиједи. Он је био спреман за пут, али браћо
и сестре и драга децо, сав пут његов је био пут Христа.

Рођен је на Христов дан рођења, зато је понио ње-
гово име Ристо и носио га је, а свети оци тако и кажу
да је циљ хришћанског живота да прођемо све ста-
дијуме Христовога живота и он је то учинио. Зато
и данас је Јеванђелист Лука, кога празнујемо и који
га је такође позвао себи јер је и он био јеванђелист,
проповједник, носилац и остваритељ Јеванђеља Хри-
ста Бога. Био је благовјесник својим животом, својом
службом, својом жртвом за народ свој – Христовим
стадом, својим блаженим уснућем. Исто је тако био
архипастир следећући архипастира Христа и зато је
био архипастир овдје као насљедник Светога и вели-
кога архипастира Петра Цетињскога Чудотворца. Он
га је и позвао данас да заједно у рају прослављају са
Луком Јеванђеље и архипастирствовање.

Брат ми је од дјетињства из Богословије, раних
младих година, и живјели смо и служили, и монахо-

вали, молили се, богословствовали колико нам је Бог
дао ради отворености срца нашега и просвјетљења
ума нашега. Ако Бог да, видјеће се то кад изађу његова
дјела, а ја сам донио писма која му је писао отац Јустин
и он њему. Требало је да их донесем, али су изашла
касно и ја сам их синоћ положио у ковчег, нек иде са
њима, он их зна, а може их заједно са оцем Јустином у
Царству небескоме читати.

Много га је волио отац Јустин, наш нови светитељ,
али је и он следовао као што је следовао и другима,
рецимо о. Пајсију Светогорцу великом подвижнику,
са којим је провео годину дана на растојању у једној
келији од 50м у центру Кареје и од њега се много чему
научио. Слушали смо синоћ његову ријеч гдје обећава
да ће објавити та своја сјећања на поуке оца Пајсија,
великог Малоазијца, подвижника и молитвеника и
живога чудотворца. Познавао је он и друге, оца Ам-
филохија Патмоскога. И кад је дошао послје студија
у Риму, ради језика и науке, а не ради римокатолич-
ке лажне извитоперене вјере, он је једноставно учио
науке и зато је знао много језика, њемачки, енглески,
француски, италијански, грчки. И кад је дошао у Грч-
ку отишао је код о. Амфилохија на Патмос и јавио оцу
Јустину да се монаши са радошћу. Јустин је рекао: Ево

Из приче у причу, из молитве у
молитву, из појања у пој,
додавао је руку и доливао наду.
Разгртао је шибље, лишај
и маховину, пирио огњишта
и подгријавао ручак.

И оно вријеме, вјечности налик,
одједном поста из прошлости
тренутак, а онај зубати гмаз
анђеоски се приви и преобрази ћуд;
прићоше добар и добар, изниче
зелена трава, цвијет се
просу низ лоно.

Нијесам чуо но очима видио:
Док си рекао: Бог, Бог-Отац и
Мајка Божја, цркве се усправише
и свети камен у њима. Ријеч по
ријеч па малтер, цигла и креч,
придигоше се небеса.

Тад:

Свако зло проплака и
покаја се. Ту Владика поћута и
фреска фреску погледа па
рука за руку,
рука за руку,
рука за руку...
повукоше и силу саломише.

ја сада преводим Житије Светога Амфилохија епископа иконијскога из срца Мале Азије, узми његово име поготову кад имаш пред собом старца Амфилохија. И он је то послушао.

Амфилохије значи борац на два фронта, или са два одреда. Он се борио за свој народ, за његово спасење, за његову душу, али за његово тијело и у тој борби је победио, а сам је пао као чиста жртва, јер се истрошио и његов људски организам, иако знам да је био врло крепак, али тако је Бог хтио. Узео га и ево га пред нама, и нека му је, оно што смо пјевали, блажен пут којим иде душа Његова јер се припреми њему мјесто покоја у овој светој, напаћеној, страдалној земљи светих Петровића, светих мученика од Косова до Ловћена и до краја васељене, до наших Пребиловаца до Јасеновца. Послао је једног од својих добрих ученика за епископа јасеновачкога, оца Јована, послао је монахиње да му помажу, чујем да су дошли, добро дошли. Послао је из Острога монахе да попу не м а -

настире, као што је Ораховица у Сјеверној Славонији. Свугдје је слао помоћ и нама у Херцеговини је помогао јер је у важним данима по смрти блаженопочившег нашег Митрополита Владислава, он једно вријеме управљао и он ме је послџе увео и устоличио. Хвала му што је старином Херцеговац јер Херцеговина је досезала до Мораче и Милешева. Ја сам га дирао: Ти си у ствари Херцеговац. А то је била највећа српска земља која цио свијет насели, а себе не расели, зато сам га тако звао из љубави и захвалности.

Дјецо, он је свједок васкрсења Христовога и то је његов живот и показује се да је он већ био спреман за то, предосјећао је очигледно и има још других доказа, али ово што је мени рекао да се исповиједим јер идем Богу на Суд и тако је урадио.

Нека му је благословен пут којим иде, и душа и тијело, и захвалност. Исто тако захвалност нашем Светом Луки Јеванђелисту и Светом Петру Митрополиту Чудотворцу Цетињскоме што су га узели данас у његову дружбу и тако ћемо имати троструки празник да слаavimo. Већ су му монаси, односно богослови у Призрену, одслужили помен и испјевали тропар који су ми послали. Ако је неко видио слике како је изгледао на починку у болници, његов лик је већ личио на о. Јустина кад је био у ковчегу. Личио је на њега и на Светога Амфилохија, и на Светога Саву, и Светога Петра, и Светога Василија Острошкога и Тврдошкога.

Нека му је, понављам, блажен пут којим иде и нека му је блажен покој. Радовићима, браћи, сестрама, рођацима, и дивном и славном покојном Ђири, кога је о. Јустин такође много волио, нека Господ да утјеху, нарочито потомству. Радјумо се васкрсењу, он је свједок васкрсења!

Христос Васкрсе – Ваистину васкрсе!”

Бринуо је о свакоме, нарочито о нама на **Косову и Метохији**

Цетињски манастир – 31. октобар 2020. године

Епископ рашко-призренски **Г. Теодосије**

Уиме Оца и Сина и Светога Духа!
Сабрани данас овдје сви у овој свештеној обитељи на данашњи празник Светог апостола и јеванђелиста Луке и Светих Петра Првог и Другог Цетињског, поред одра нашега оца и брата саслужитеља, учитеља Светога нашег Митрополита и Архиепископа Амфилохија, можемо да заблагодаримо Богу, да кажемо слава Богу за све, слава Богу на његовом проми-

слу. Слава Богу на његовом дару да смо у нашем времену имали оваквог јерарха, пастира, учитеља и оца који нас је учио не само речју, него животом и примјером.

Његово Јеванђеље било је љубав Божија коју је сијао свуда око себе. Ту љубав сви смо осјећали цијелим својим бићем и та љубав је досезала до свих крајева ове земље. Нема народа, нема душе коју он није загрлио својом љубављу, Христовом љубављу. Господ му

је даровао оно што је највеће у животу, а то је да љуби Христом све, сву твар, сваког човјека. Бринуо је о свакоме, васпитавао, учио и нарочито ми који долазимо за нашег распетога Косова и Метохије, можемо то да посвједочиимо. Сестре из манастира Пећке патријаршије, са сузама су ми рекле: „Не би нас данас било овдје да није било нашег оца, Митрополита Амфилохија. Не би било ни нас у Дечанима, ни у Грачаници, ни у Призрену, ни у Девичу, ни у многим другим светињама да није он, жртвујући себе, у најтеже вријеме био са нама и зато га данас сви молитвено испраћамо из овог пролазног живота у онај непролазни.

Све су наше молитве данас са сузама упрте Господу да га Господ прими у ред Светих и да буде близу Њега коме је служио цио свој живот. И нисмо изгубили оца и архијереја, добили смо светитеља, који ће са неба још више да бди, да нас поучава и да нас чува. Једна од монахиња једног од манастира на Косову рекла је: Он је свој подвиг завршио и зато га је Господ и позвао. И ми оци, браћа архијереји, браћо и сестре, монаси и монахиње, да и ми мислимо на свој живот и свој подвиг, препуштени вољи Божијој, Господ ће нас водити кроз овај живот. Не требамо много да бринемо, једино треба да бринемо о томе да љубимо Бога и да љубимо једни друге, а све остало ће Господ уредити како је то било и са нашим Митрополитом, тако и са свима нама.

И благодарност Богу што данас на данашњи празник и славу овог манастира и Цетињске богословије нико нас други није сабрао него наш добри Митрополит. Његовим молитвама да се данас више него икад молимо Богу и за њега и за род наш овдје у Црној Гори и свим српским земљама, за све страдалне широм свијета који страдају на Голготи Христа ради. Да се молимо Господу да молитвама свих светих из рода нашега, а сада њима прибројаног и нашег Митрополита Амфилохија, да нас заштити, да нас укријепи да нас научи како да ми живимо, како да ми прослављамо Бога животом својим, ријечју и дјелом.

Нека је вјечни покој нашем добром оцу и учитељу. Нисмо остали сирочићи, имамо оца на небу и хвала Богу. Треба да се радујемо што смо га имали и што ће он

Ранко Мићановић

Икона душе

Помози с небеса вјесниче мира
Умоли сабери спаси и брани
Фреско успењског манастира
У којем гавран пророка храни.

Заштити закрили утрој с небеси
Тројични народ вјеру слободу
Свијетли Владико ти иже јеси
Икона душе и радост Господу.

Умножи молитве код Оца и Сина
Петра Цетињског и Светог Луке
Ти си наш крст пут и истина
Свете су твоје монашке руке.

На које птице – анђели слијећу
И које љубе старци и дјеца
Закрсти Божија мати свијећу
За свог у Господу уснулог свеца.

Помилуј помјани Господи опрости
Очисти од гријеха христољубно срце
Помилуј по Метоху и Косову кости
Из којих грије православно сунце.

Причешћен вјером с Христовог врела
Дојезди блажен до светих Дечана
И пој Косовка јечам жњела
Владико слико цркво свечана.

И помози с небеса вјесниче мира
Умоли сабери спаси и брани
Фреско успењског манастира
У којем гавран пророка храни.

На дан успења Митрополита Амфилохија

од данас имати више слободе пред Господом гдје ће молитвено да нас заступа и заштити. Нека је блажен пут којим данас иде његова душа, да буде близу патријарха Аврама, близу пророка и боговидца Мојсија, јер како су они некада у свом роду били патријарси, учитељи, судије, вође свога народа, тако смо и ми имали ту благодат и радост да имамо оваквог вођу душа наших, оваквог Патријарха душа наших и оца који нас је обликовао, који нас је извео на пут и да ходимо његовим путем и да творимо дјела која је он чинио Господу, како би се сви спасили и наслиједили Царство небеско.

Амин!”

Не могу да се отмам утиску да је данас Васкрс

Саборни храм Христовог Васкрсења – 1. новембар 2020. године

Епископ диселдорфски и њемачки **Г. Григорије**

Ваше Екселенције, Еминенције, драга браћо и сестре, драга и мила и честита породице Радовић, Добио сам благослов од владике Јоаникија да у име нас владика кажем неколико ријечи за овом трпезом која је у спомен Амфилохија, нашег оца и Митрополита и учитеља.

Данас смо чули много лијепих ријечи, чудесних ријечи које су описивале и описују његову личност. Зато ћу покушати да кажем коју ријеч из једног угла који данас није изражен, а сасвим је природно да није, јер је немогуће то све изразити – како је лијепо рекао Владика Јоаникије – и изражаваће се у будућим деценијама и стољећима.

Прије тридесет пет година, као осамнаестогодишњак, пожелио сам да ми духовник буде Амфилохије, а то је ваљда сваки младић који је постојао на тлу Српске Православне Цркве желио. Кад сам дошао код Амфилохија, он ми је рекао: „Хајде ти код Атанасија. Биће ти боље”, и ја сам помислио: „Куд сад ово, види како немам среће”, а онда ме је читав живот Атанасије упућивао на Амфилохија. И немогуће је да будеш код Атанасија, а да не будеш код Амфилохија и обрнуто, јер то пријатељство је задивљујуће, и вјерност у том пријатељству.

Онда сам ишао у богословију са Јованом, синовцем Амфилохијевим, и тако упознао његову браћу и његову дивну мајку Јованку – Јоку, и Павића, и пуно, пуно лијепе хране појео у њиховом дому. А од Павића, као и од Амфилохија и Атанасија, учио сам, колико сам могао о животу.

Овом приликом, прочитаћу нешто што сам негде друго писао – а мислим да ће сваки архијереј пронаћи себе – о нашем односу према Амфилохију као учитељу:

“На Богословском факултету у Београду, он је био онај учитељ који несебично открива свијет теологије, тумачећи нам аутентично не само учење о Богу, већ и сам живот и све оно од чега је живот сачињен. Својом појавом, изузетно широким образовањем, нарочитом

животном енергијом, непоколебљивом и живом вјером у Христа Бога, а понајвише својим безграничним човјекољубљем, од првих дана се, уз свог најбољег пријатеља Атанасија, наметнуо као наш учитељ и путеводитељ: онај коме се безусловно вјерује; онај за којим се иде, и то се иде без задршке. Куд он иде, ми идемо за њим с пуним повјерењем. Али оно што је најчудесније, најдивније: он то никада од нас није тражио. Идемо за њим са повјерењем и љубављу, и то чак најтежим стазама. Такав неприкосновени ауторитет потоњег цетињског Архипастира, понад свега је извирао из његове духовне и душевне ширине, којом је умιο да пригрли и разумије свако људско биће, без обзира на природу његовог посрнућа или на тежину пада. Какви год да смо, пред њим смо сви били једнаки, у његовој љубави и сверазумијевању које нам је пружао, дозвољавајући нам свима подједнако да неспутано узрастамо уз његову доброту и стрпљење.”

Такав је био Амфилохије као учитељ.

Још је један детаљ, мислим, врло важан да га се сјетимо, поготово ми који живимо, могло би се слободно рећи, у раскоши, ми којима многи служе, ми који наређујемо... То је слика коју ћете многи у својим очима видјети кад вас подсјетим.

Ако сте било кад и било гдје са Амфилохијем наишли поред убогог и сиромашног (то је онај тренутак кад ми људи најчешће убрзавамо корак, лакше нам је да га не гледамо, лакше нам је да не губимо вријеме са њим. Па и ако му нешто дамо, то дамо на брзину, или не дамо ништа), ако сте некада ишли са Амфилохијем гдје има пуно таквих, морали бисте изгубити цијели дан, јер би он са сваким од њих причао као да је цар и као да је краљ. И свакоме би тихо, испод руке, понешто дао, све што би имао од новца... Али оно што је најважније: он је тим људима, поред којих људи обично пролазе брзо, давао пажњу. Он је био врло пажљив према њима. Слушао је досадне баке, луде, кљасте, убоге и сиромашне, као да су најумнији, најпапетнији, најчеститији... и тако показивао Христову љубав. Мој утисак

је да је то, што понекад заборавимо, била највећа и најдрагоцјенија слика коју смо могли да запишемо у свој ум и своје срце.

Трећа слика, најважнија, макар за мене, и поготово данас:

У овом тренутку, овога дана, у Црној Гори, многе душе плачу, многе мајке плачу, многа дјеца, дјевојке, дјевојчице... Народ плаче. Али, овога дана је васкрсно осјећање. Ја цијели дан, тако ми се чини, не могу да се отмам том утиску да је данас Васкрс, да је данас побједа. И то побједа онога који је као ријетко ко, као нико у наше доба, знао да Васкрсења не бива без смрти. И зато је он победио. Прије свега зато што је Христов, зато што је ишао за Христом, зато што је часно носио име Христово, али и зато, мислим, што је он то све спроводио у живот: сваку Христову ријеч, па и ту ријеч да не презре никога. Зато је он гледао те сиромаше тако. И колико данас сиромаша у Црној Гори плаче, јер знају да неће више нико бити такав, да њих тако слуша, ускоро... Неће бити могуће, јер се такав врло ријетко рађа.

Дакле, осјећај Васкрсења данас је највећи осјећај који можемо да имамо. Због те жртве и због тог односа према сиромасима и онима који су понижени, због тога Митрополит никад није имао страха од оних који су богати и моћни. Не можете немати страха од богатих и моћ-

них, а презирати сиромаша. А кад сиромаша видите као великог и моћног, онда и богатог и моћног видите као сиромаша. Због тога је непотребно да поновимо да је Амфилохије и отац и светитељ, и учитељ и путеводитељ.

Нама архијерејима је највећи проблем... У Црној Гори је Амфилохије родио своје синове духовне, који могу, захваљујући његовој надљудској борби, ипак сад полако да управљају бродом кроз мирно море. Свети Саво ће сигурно имати све то у виду и молиће се Богу – добиће ускоро Митрополија новог Митрополита, и овдје неће бити великог вакума. Али треба да схватимо да нећемо моћи у сабору да имамо другог Митрополита, нећемо моћи да имамо другог Амфилохија, јер он не постоји. У том смислу, можда је данас најбоља порука да се од њега научимо ономе чиме је он живио, а то је љубав и праштање, незлопамћење. Не постоји ниједан човјек кога сам срео на земљи, а вјерујем да то свједочите сви, коме сте могли рећи све у очи, све што вам се не свиђа, ма све против њега и све на њега, и да онда очекујете да вам каже: „Добро ти мени рече, човјече, ову ријеч!“ - и да вас загрли и да вас помилује по глави, а не да вам о глави ради.

То је Амфилохије.

Зато је данас Васкрс.

Христос васкрсе!

ХРИСТОВ ВОЈНИК КОЈИ НИ ЈЕДНЕ СЕКУНДЕ НИЈЕ ДЕМОБИЛИСАН

Саборни храм Христовог Васкрсења – 1. новембар 2020. године

Проф. **Здравко Кривокапић**, мандатар за састав владе Црне Горе

Ваша светости,
 Ваше преосвештенство администратору Митрополије црногорско-приморске,
 Ваша високопреосвештенства,
 Ваша преосвештенства,
 Преузвишени надбискупе,
 Часни ефендијо,
 Уважени председниче Србије,
 Цијењени српски члану Председништва БиХ,
 Поштовани председниче Скупштине Црне Горе,
 Ваше екселенције,
 Часни оци,
 Богонадахнуто монаштво,
 Ожалошћена породицо,
 Драга браћо и сестре,

Сабрао нас је данас наш блаженопочивши Митрополит Амфилохије да би смо поред његовог одра исказали јединство у вјери и љубави, јер је наш Ђедо увијек свједочио Сладчајшега Господа вјером и љубављу.

Данашњи дан је литија свих досадашњих литија које су се слиле са свих крајева, и данас је предводио нико други него наш мили Митрополит.

Погледај још једном на народ свој, мили Митрополите! Свети Владика је подучавао да подвизима можемо духовно узрастати ка небу. Вођен самирном богомудрошћу усавршавао је свете врлине ка свему вјечном и боговјечном. За овај пролазни земаљски тренутак свједочио је да су предуслови само двије ствари: искреност и истина и зато његове ријечи громко од-

Радомир Уљаревић

Три половине

*Шта је ово Владико
Какав је ово нови штап
Откуд се створио међу нама
Гдје је онај стари штап
Који је памтио
Времена која не пролазе
Откуд овај везени
Брилијантима украшени
Штап над штаповима
Где је онај стари
Дрвени штап
Опточен сребрним корама
И што сте тај нови донијели међу нас
Ако сте већ знали
Да Вам је у рукама*

*Руски патријарх ме даривао
Поклонио ми овај украс над украсима
Да у Црну Гору донесем ја
Кавалир ордена Кијевског Светитеља
Који је Свети Петар Цетињски
Први задобио у Руса*

*Руски Патријарх Његова Светост
Није ме даривао
Да донесем међу Црногорце нови заборав
Него да га чувамо стотинама година
Колико му треба*

*Да се напуни знања о нама
И да га неки будући чувар трона
Светога Петра Цетињскога
Понесе у Русију
Ако она пут изгуби
Да јој пут
Покаже*

*Ако је тако
Што га не стависте у ризницу
Гдје су друге светиње
Јер знали сте за нашу завидност братску
Будљивост српску
И нетрпељивост људску
Зато задријемате ли кад
Заспите ли гдје
Сломићу га на три половине*

*Заиста сам задријемао
Причаће касније Митрополит
Кад нам је понестало пута
И кад смо се обрели у јарку
Богу хвала неповријеђени
Патријархов штап као преко кољена
Сломљен је на три половине*

*Док смо на пут излазили
Сузама сам га лијепио
И ево причам вам да причате
То је онај прозорљиви Ерцеговац
Косто Новаков
Одржао ријеч*

звањају и надалеко се чују. Иако си васкрснуо Црну Гору, доживио си да трпиш невоље и муке ради Господа и то од свога народа, знајући да тако постајеш ближи Богу. Ваљда је то усуд трона Светог Петра Цетињског.

Сваки сусрет са тобом је био радост и учење. Моја највећа радост је наш сусрет 30. августа уочи поноћи. Тај твој загрљај ћу носити до своје потоње уре, а ријечи које си рекао нека одзвањају свим нашим срцима. Рекао си: Благо мени!

Наш вољени Митрополите, ти си сваког човјека доживљавао као сабрата, и то вјечног сабрата, сабрата у коме видиш боголики лик.

У нашем последњем сусрету посебно доживјех јасно да су твоје све мисли, осјећања од Господа. Тако бива са човјеком чим пронађе себи вјечност. Митрополит је изградио себе врлинама као свеоружјем Божијим, јер једино се тако односи побједа над сваким злом, над сваким искушењем. Својим монашањем постао је

Христов војник, који ни једне једине секунде није демобилисан и зато је његов примјер као магнет био да се умножи и монаштво и свештенство.

Ово је изузетан губитак за наш народ, али за сво ва-сељено православље. Грађани Црне Горе су остали без великана који стоји раме уз раме са Светим Петром Цетињским и генијалним Његошем па су му се испуниле последње жеље када је рекао да ћеш жив или мртав славити славу свога манастира и његове Богословије. Тако ће убудуће три јерарха Црне Горе да се славе три дана узастопно.

Свети Владико, твој одлазак је жртва и залог наше будућности, а твоје дјело и путоказ, наша обавеза. Драги наш Митрополите, твоја душа се сада наслађује гледањем у лице свеблага Творца. Опрости свима нама ако смо те чиме увриједили и како си се за живота молио за нас, не престај и даље се молити.

Нека ти је вјечна слава, почивај у миру! Христос васкресе!

Надам се да ћеш бити последњи Владика који је морао бранити Цркву од дијела свог народа

Саборни храм Христовог Васкрсења – 1. новембар 2020. године

Предсједник Скупштине Црне Горе **Алекса Бечић**

Ваша светости,
Ваша високопреосвештенства,
Ваша преосвештенства,
Преузвишени надбискупе,
Честити ефендијо,
Господине предсједниче Србије,

Господине члану Предсједништва БиХ,
Господо посланици,
Господо министри,
Ваше екселенције,
Честита породицо Радовић,
Народе Црне Горе,

Опраштамо се данас од Високопреосвећеног блаженопочившег Митрополита црногорско-приморског Амфилохија, мог пријатеља, али једног од највећих духовника и теолога овог времена. Као ерудиту и полиглоту упознали су га бројни дипломатски предста-

вници и цијенећи његов допринос у духовном препороду своје пастве, могли су, као и сви ми, чути његове ријечи да Бог не гледа ко је ко и да су сви земаљски народи Божји народи. Те данас Митрополији црногорско-приморској стижу телеграми саучешћа од САД до највиших званичника Европске уније, као што је комесар Вархељи, на чему им је Црна Гора захвална.

Вјерујем да данас, као председник Скупштине Црне Горе, у овом храму, пред овим светим одром, на овој светој црногорској земљи, стојим овдје у име свих вас који сте нас бирали и предлагали, не само да вас представљамо и у име вас одлучујемо, него да се и у име вас захвалимо и од људи опростимо. Овај пут нешто другачије јер је он неко са којим се морате опростити, а са којим се није могуће растати. Баш тако се ја данас опраштам од тебе владико, вјерујући да се никад нећемо растати.

Надам се да ћеш бити последњи владика који је морао бранити Цркву од дијела свог народа, а бранио си је и одбранио тако да си сваком унапријед опростио. И да тако нијеси поступио, нема тог Црногорца који ти не би замјерио, а није јер си светињу у себи носио. Знао си то јер си сам као морачки син оштар у изражају, а благ у поступању.

Тако бранити, а ништа не узети, толико урадити, а све подарити, толико саградити, а све поклонити, могу само велики и бесмртни. Да је твоја етика утемељена не само на јеванђелским начелима, него и на мисли о неопходности праведних закона, симболично говори чињеница да си у репрезентативном, научном раду на једном научном скупу, свог претходника Петра Првог, као миротворца и законодавца, најдубљом мишљу довео у везу са старозавјетним пророком и законодавцем Мојсијем. Посебно је импресивно са коликом дубином уочаваш и апострофираш чињеницу да Законик општи црногорски и брдски има онолико чланова колико је година на земљи проживио Христос, којем је са цетињске митрополитске катедре поред тебе служио и Митрополит Петар Први. И један и други, осим духовне бриге, бринете и над питањем каквим законима осигурати братску слогу и спокој у друштву.

Утолико је и дуг нашој историји, императив нашег времена, праведан законски поредак који ће производити братску слогу и помирење, а не свађу и мржњу. Ово потврђује јучерашњи телеграм саучешћа београдског муфтије Мустафе Јусуфспахића који каза јуче: "Када су хулигани палили нашу џамију и када је фалило паметних и мудрих глава, тада је поштовани и храбри Митрополит црногорско-приморски Амфилохије Радовић стао испред разуздане масе бранећи добро од зла у свима нама." Алал вјера, честити муфтијо, алал вјера, честита породицо Радовић!

Вјечан ти мир и спокој Митрополите црногорско-приморски, почивај у нашој Подгорици, у Црној Гори најљепшој земљи на свијету! Почивај на овом светом мјесту које је једно од највећих достигнућа твог преданог рада! Чувај нам и благосиљај нам Црну Гору, нашу мајку и нашу отаџбину! Чувај је баш онако како си се знао супроставити када су је покушавали омаловажити. Живјело помирење, живјела Црна Гора!

Слободан Ристовић

ЧОВЕК ОД ЗЕМЉЕ ПОД НОКТИМА

Оцу, Амфилохију небеском.

Родио се са земљом
 Под ноктима
 Породиља се чудом чудила
 Помислила
 Да је мајци материцу гребао
 Да изађе
 Да се у ровца претворио
 А он се ужелео сунца
 Отац жњео жито
 Није имао ко снопље да веже
 Хтео оцу да помогне
 Да са њим
 Одгаје и млад 'леб
 Некад је имало таквих људи
 Које је Бог остављао у гладишевац
 Да не попитоме
 И не угмиле
 Него да са њима зида
 Да буду цркве
 У које народ улази
 И поштује сваки трун дувара
 Темеља
 Мрава
 Паука у ћошку
 И виранге светлости
 У којима се гнезде
 Мајке и очеви
 Од тих је и Он
 Који је јутрос у небо отишао
 Да седне уз колена оцу
 Да полове јабуку
 И гледају доле
 У прах народа
 И ветар који им не да
 Да се слегну
 И у ило претворе...

*Рогатица, 30.10.2020. годне
 Дан када је Човек у небо отишао
 Да моли бога за добро свог народа.*

ПОВОДОМ УПОКОЈЕЊА МИТРОПОЛИТА АМФИЛОХИЈА

За човјека какав је био Митрополит Амфилохије, може се рећи: и кад се упокоји – отишао је од нас, али је остао у нама, и међу нама. Његово духовно присуство наситило је наше вријеме, наш живот, наш разговор, и то присуство, његов одлазак, као да појачава. Иако се упокојио, нико не вјерује да је умро, иако је умро, сви вјерују да ће у Богу живјети.

На столици Светог Петра Цетињског и Ловћенског Тајновидца, још је дубље упознао ове Прометеје духа који држе Црну Гору и српски род. Кроз њих је упознао Црногорце који „раде што знају, а не знају шта раде“, и оне „које чувају друге од себе, и себе од других“.

Написао је житије и службу светом владици, пјеснику и господару Црне Горе, Петру II Петровићу Ње-

гошу, ловћенском тајновицу, и сјединио се у духу са њим, бесмртном искром, коју Бог даје човјеку, да га не прогутају адске силе у свијету, већ Њом да види свог дародавца, Бога живог, и разгледа смисао човјековог живота на земљи.

Митрополит Амфилохије, служећи Богу живоме, борио се за његошевску Црну Гору. Био је покровитељ Српског покрета Његош, и саоснивач Књижевног друштва Његош.

Очекујемо његово покровитељство и с неба.

Вјечан Ти спомен, слава и хвала, Владико!

*За Српски покрет „Његош“ и
Књижевно друштво „Његош“*

Митрополит Амфилохије

Олтар љубави Божије

Протојереј ставрофор **Слободан Бобан Јокић**

Слава Божија је живо људско биће. Ове ријечи Светог Иринеја Лионског су најбољи и најдубљи показатељ смисла стварања и постојања човјека. Човјек је створен да буде слава Божија. Створен је по лику Божијем и призван на ту боголикост. Та боголикост Божија се огледа у томе што су сва људска бића јединствена, непоновљива и несводива. Ако човјек, није на том путу, онда се губи смисао његовог постојања, човјек више није икона Божија, него је прах и пепео. А ако остане на том путу онда је на путу светиља Божијих. Јер, светитељи су људи који су изабрали

тај уски пут истинске слободе Духа Светога, насупротив мизерије испразне слободе и тумарања овим свијетом као долином смрти. Слободни и самовласни су синови и кћери Божији када у датој слободи пребивају волећи друге. Слободан, самовласан, непоновљив, био је блажене успомене Амфилохије Радовић, архиепископ цетињски и митрополит црногорско - приморски. Амфилохије предводитељ водова небеске војске.

Амфилохије је човјек чије је срце било Олтар љубави Божије. На том олтару љубави Божије сви смо приносили себе, наше усоне и падове, наше грешке, промашаје,

и успјехе, наше туге и радости, наше недоумице и маштања, а он нас сабирао и грлио и стављао на тај олтар да све то принесе Господу. У том олтару љубави Божије мјесто су нашли сиромах и богаташ, и неуки и образовани, и радници и министри, и пријатељи и непријатељи, и монахиње и монаси и свештеници и епископи и они који су га вољели али и они који га нијесу вољели и клеветали. Неке је, крстио, неке је вјенчао, неке је опојао и сахранио и кости им иструљеле голим рукама умивао и миловао. Многе исповиједио, неке послао на факултете и то не само богословске, неке је постригао за чтеце, неким је промијенио имена, неке је рукоположио, а неке замонашио, неке је предложио и руководио да буду владике. Неке је опет благословио да буду доктори, професори, ректори и декани, неки да буду земљорадници, занатлије, диригенти, умјетници, музичари и тд.

О њему се може говорити као Митрополиту, човјеку, пастиру, исповједнику, богослову, бесједнику, неимару, писцу, књижевнику, државнику, еклисиологу, тријадологу, мисионару, аскети, етичару, антропологу, тумачу Светога писма, катихети, есејисти и преводиоцу високог умијећа. Био је Учитељ и Отац. Као што је њега Отац Јустин учио и он је нас учио да је човек прави човек онда када искрено и опасно себи постави питање и проблем. Ниједано питање и проблем није истински постављен, ако није постављен неустрашиво и опасно, толико опасно да од њега у грозницу пада и разум човечији и душа и срце. Тако постављају питање и проблем само великани људске мисли. Учио нас је да овим животом не тумарамо као долином смрти, него да живот живимо у његовој хришћанској пуноћи без страха и непоколебљиво уздигнута чела, да ходимо као браћа и сестре. Учио нас је да љубимо један другог, и да ништа не дугујемо један другоме осим љубави. Учио нас је да љубимо непријатеље, које је и сам љубио. Учио нас је да се радујемо заједници различитости, гдје сви у тој различитости дијелимо харизме, подвиге, службе и радујемо се другачијим начинима постојања. Учио нас је да је истински идентитет односна стварност. Учио нас је како тугу да претварамо у радост. Учио нас је богословљу али не само богословљу као науци, него богословљу као животу јер богословље без живота, без примјене у свакидашњем животу, у мишљењу, у понашању, није право и истинско богословље. Учио нас је да волимо цијели свијет, цијелу васељену и универзум. Учио нас је да волимо Косово и Метохију. Учио нас је да су Косово и Метохија најскупље српске ријечи и да се наше надање закопало на Косову, у једну гробницу. Научио нас је како да зеница ока нашег буде гнијездо љепоте његове.

Учио нас је да литургијски живот заузима централно мјесто у свеукупном црквеном животу, и чини темељ, суштину и сами смисао сваке црквене заједнице да на Литургију треба ићи не тражећи ништа и бивајући срећан што си се тамо нашао и да је живот Цркве и оних који су у Цркви распеће и васкрсење. Учио нас је да се не бојимо смрти, јер је смрт побјеђена. На његовом одру осијавао је лик на којем нема смрти већ осмјеха, истине и радости Васкрсења. Његов лик на одру је био знак васкрсења Христове. Зато се туга претвара у радост, зато се срце, радује јер остали смо сироти овдје на земљи, али смо постали богати на Небу. Постали смо богатији за једног Свеца Божијега, за угодника Божијег.

У његовом лику видјело се дивљење васкрсом Господу, васкрсом кога још више желимо, а жељено нас очишћује, очишћујући пак чини нас боголикима. А када такви постанемо, онда већ као са својима разговара и дружи се и по ријечима Григорија Богослова Бог са боговима сједињавао и од њих познаван, и можда онолико колико већ познаје познаваоце. Кроз митрополитов уснули лик се види како каже Свети Максим Исповједник да је сва природа покренута ка васкрсењу живота, због којег (васкрсења) Логос понајвише и постаје Човјек.

Радуј се Амфилохије, праведни, јер си из смрти прешао у живот. Радуј се, јер си са земље отишао на небо.

Митрополит Амфилохије

Милутин Мићовић

Једино оружје које је са собом увијек носио је мач. Мач духа. Старао се да га држи оштрим и чистим. Његово име – Амфилохије упућује на то значење – мач са два сјечива. Рђа на тај мач није могла пасти. Тај мач је оштрио молитвом, дубоком чежњом за изобиљем духа који оштри ум, проширује и продубљује срце, и удубљује човјека у тајну постојања. Зато је и његова лична борбеност била љубавна, тј. – богољубива и човјекољубива. Човјек таквог духа стоји наспрам свијета, и у његовом коријену. Зато такав човјек има највише и недогледно борбено поље, и све се битке бију да би човјек постао човјек. То јест, да би оживио изнутра, да би доживио вјечност у себи, или, теолошки речено – богоприсутност. Оприсутнити Божију силу у себи, то би био задатак човјека, хришћанина овдје на земљи. То је било Митрополитово свакодневно Јеванђеље. Том је ватром Митрополит Амфилохије горио, за изобиље тог огња се молио. Молио се да би тај огањ ушао у људе, у његов народ. Кроз тај огањ сусрео се са два велика Петра Петровића Његоша и тај сусрет је његово ново поглавље живота, које се управо отворило овдје у Црној Гори.

Промисао га је водила кроз живот из забити морачке – да изучи књигу, да упозна дрвене културе и језике, да сва та темељна знања древних култура повеже са савременим свијетом и човјеком, који кипи у противречностима. Припадао је оним личностима које истински занимају сви битни простори човјековог живота. Али оно што је сва та знања држало у једно јесте духовна дубина која је била његов извор воде живе за цио живот. Тако украшен знањима и хришћанском дубином, дошао је у Црну Гору, у којој је био израстао велики коров атеизма, у којој су и цркве претваране у штале.

Често је причао једну причу која потиче из Старе Црне Горе, везану за Светог Петра Цетињског. Пролазећи кроз Катунску нахију, један старац угледа владику Петра гдје плаче сједећи сам на једном камену. Упита га „Што плачеш, владико?“, а Петар му одговори: „Плачем за Црном Гором у 20. вијеку“. Његова везаност за Црну Гору показала се дубоком и неслућено плодотворном.

Ранко Р. Радовић

Амфилохију

Не мери Небом стопе цара,
Сасуд си у којем тамјан тиња.
Суров је пут до Цетиња,
А уклет Ловћен без олтара.

Погубиле су ријечи – лице!
Мудре предјеле стисла зима:
Опадали смо, кроз ресице
И благог Господа – у њедрима...

А кад обожиш дивљи врт,
Покажи лијеној истини стан,
Нека те лаковјерни род окриви.

Јер ако је сан мала смрт,
Онда је и смрт Велики Сан.
Нема одлагања!... Живи!

Митрополит Амфилохије дошао је у Црну Гору крајем двадесетог вијека, а успио је за три деценије да повеже њене вијекове, да изнутра сагледа њен косовско-жртвени карактер као стуб сјећања, да види њене унутрашње расколе, да препозна њене Каине и Авеље, да сагледа, опише и опјева дубину духа два Света Петра, који чине унурашњи ослонац Црне Горе.

Митрополит Амфилохије унио је јеванђељску свјетлост у Црну Гору, освијетлио је њене противречности, идеолошке сукобе, разоткрио духовни заборав. Зато је одмах стекао пријатеље и непријатеље, постао носећа личност јавног живота, кроз коју су се одвијале све полемике у Црној Гори, од духовних, културних до политичких.

Његове ријечи правдала су његова дјела, а његова духовна доследност извијала је из јеванђељске парадоксалне истине,

не, да човјек може бити на корист и на добро народу и држави, једино ако му је на првом мјесту лична слобода и Божија истина. Можда је био превелик за Црну Гору, али његово дјело, као и дјела великих Петровића, остала су залог за будућност Црне Горе. Њихова ће Луча сијати и у будућим ноћима српског рода.

Иако се упокојио, нико не вјерује да је умро, иако је умро, сви вјерују да ће у Богу живјети!

Вјечан ти спомен, слава и хвала, велики Владико!

Јунак Косовског завета

Мишо Вујовић

Одступио је Архистратиг цетињски и морачки. На бољу и узвишенију позицију. Тако му је Господ наменио. Отишао је из овог метежа у часу када се све устало у Црној Гори, када би његова реч отрезнила опијене амбиције и разгоропађене сујете или би их просветлила да савладају искушење - моћи.

Искушење је судбина човјека на земљи. То је судбина људска, сваког правог народа да пролази кроз искушења. Стара изрека једног од древних отаца цркве је била „Узми им искушења и нико се неће спасити“, рекао ми је док су гореле српске куће у околини Пећке патријаршије.

Нажалост, за разлику од њега, без иметка у оставинској расправи, мало ко од световних главара, размишља о судњој ури.

Али Свевишњи најбоље зна. Зашто? Како? Којим путем? И коме ће шта наменити.

А знао је и Он. Пастир богиолики, који никог није остављао равнодушним. Био је спреман за пут, као сваки Христов војник, испуњен радошћу и пуноћом свог грандиозног дела. А урадио је много. Кантаром овоземним немерљиво!

Испраћају сузе и молитве милиона верујућих. Непрегледне колоне грађана хрле ка Цетињу. Ето путоказа и онима који се рвају сами са собом.

СТИГАО ЈЕ У ТРЕНУТКУ КОМЕШАЊА НАРОДА У ДУХОВНО ОГОЉЕНУ ЦРНУ ГОРУ. У ТЕШКОМ ВРЕМЕНУ ПО МИТ-

Андрија Радуловић

Читање

Амфилохију Радовићу

Мој чукунћед Раде Станков
Гледао је у плеће
И предвиђао
Хоће ли бити меда и кише
Жита и погибије
Дубоких сњегова
Јаких вјетрова

Кад би се зацрнило
По средини
Дуго би ћутао
Набрао вјеђе
Пољубио кост
Прекрстио се
И бацио у безданицу

Једном је тако гледајући
Видио долазак Владике
Који ће Његоша
Прогласити за свеца
А Црну Гору
За Свету гору
Која ће сијати
Као златно Кијево

Док смо приступали
Последњи пут да целивамо
Владика Амфилохија
У Храму Христовог Воскресења
Сјетили смо се Рада Станкова
И његовог провиђења

4. новембар 2020.
У Подгорици

рополију црногорско - приморску, на коју су те 1991. године црногорски либерали и локални криминалци, јуришали каменицама. Камење поквашено полувековном мржњом одбијало су се од њега, као таласи од морску хрид. Али га је болела распопућеност народа и слепило људи да кидишу на крст због ког су им ђедови вековима крв проливали.

На све начине комунистичке власти су годинама покушавале да спрече његов долазак на престо цетињских Митрополита. Антицрквени режим је још седамдесетих година прошлог века, спремао свог кандидата, али се његовим избору жилаво одупирао, стари митрополит Данило Дајковић, исто колико и идеји да се по моделу цркве у Македонији, формира самостална Црногорска православна црква.

“Човек снује, а Бог одлучује”, знао је да каже владика, кога ће историја памтити по интегритету личности, храбрости, бриљантном уму и умећу да врати моћ и углед православној цркви у Црној Гори. И више од тога. Да народу разбије страх од однарођене власти.

Отишао је Амфилохије неимар, митрополит трибун, духовни пастир, оштри саговорник моћних, заштитник слабих, противник осилених, лекар болесних, исповедник утамниченим...

Преселио се међу тајновице, световице, слободарце, предани молитвеник и архипастир Амфилохије.

Рођен је на Божић 1938. године у Барама Радовића у Доњој Морачи.

“Божји миљеник - Јустиново духовни чедо”, говорили су стари Хиландарци, видећи у њему истинског пастира народа отуђеног самог од себе.

Био је живо и бистро дете у многочлној породици Ђира и Милеве Радовић.

И име му дадоше Христово! Исковано из имена спаситеља света.

Ристо, бистрооки и оштроумни момчић стасао је у Златоустог громовника, чије ће беседе ко Његошеви стихови, одзвањати брдовитим небом изнад Горе Црне.

Све се видело у погледу. А поглед записује и најмању искру.

Тај поглед је ширио топлину код добронамерних али је слао и поруку злурадима. Као што је код већине његова појава будила позитивне емоције, тако је код противника или неистомишљеника распламсавала бес, помешан са необузданом мржњом. Народ га је волео! Говорио је као свети Илија громко и јасно. Није био миљеник моћника али су га поштовали и са уважавањем му се обраћали. Маса га данас жале и оплакују, али има и оних који су одахнули. Неки у фраку, други у мантији.

Грешно али се није огрешивао, нарочито не о народ, чијим је језиком проповедао. Не о отаџбину, Бога коме је верно служио.

Знао је од речи да начини брдо, од ког би касније настала планина. Иза њега се није само пријатељ могао заклонити, већ су масе налазиле заветрину и уточиште.

Био је магнет, на који су се лепили недобронамерни и амбициозни људи. Спремни да истргују и да се, у његово име самопрепоруче. Али то није умањивало снагу његове личности.

“Није битно шта каже свет о нама, већ шта Бог каже о нама. Како нас Бог види.” говорио је често.

Сећам се када му се италијански генерал Кабиђозу заклињао да ће по цену живота бранити Пећку патријаршију и Дечане, респекта са којим му се обраћао Серђо ди Мело, први шеф Унмика на КиМ, сусрета са извесним Индијцем гувернером Пећи:

“Дошао сам да обиђем манастир на пола сата, остао скоро три. Сада су ми ствари много јасније. И још нешто да су шпански конквистадори дошли са Вашим постулатима на светом писму, а не са крстом на мачу, можда би и Индија била хришћанска земља”, рекао је Индијац показујући огромно поштовање према Митрополиту Амфилохију.

По скромности, разборитости и ерудицији подсећао је на светог владика Николаја Жичког и Охридског. То што је Он из главе говорио без лекторисања се могло одштампати. Болела га је патња разапинаног народа. Мазохизам и деструкција и прихватање лажи, дела елите о српском народу.

Знао је сатима да стоји испред манастира или пред Патријаршијом у Београду и слуша сиротињску муку.

Владавину световних велможа је карактерисао Његошевим стиховима;

”Закон им је што им срце жуди, што не жуди у Куран не пише”.

Стизао је свуда, и када је горела Пећка патријаршија и Република Српска Крајина и Босна и Косово и Метохија. Достојни егзарх Пећкога патријаршијског трона у најтежим тренуцима у време свеопштег терора и масовних злочина

над Србима, након повлачења војске и полиције, стиже у Метохију. Преговара, брани, спашава, опојава, сахрањује, да заштити и туђе светиње као што је прсима пред разјареном масом, стао испред Бајракли џамије у Београду...

Горео је Хиландар, на згаришту је остао сребрени рукохват игуманског жезла. Поклон од предсеника Србије Милана Милутиновића. Митрополит, држећи то парче метала, испричао је анегдоту о сопственом гневу према тадашњем проигуману Мојсеју због свечаног дочека амбасадора СФРЈ у Грчкој, Светозара Вукмановића Темпа, приликом посете Хиландару. Био је млад јеромонах на докторским студијама у Атини.

“Како сте могли да звоните том безбожнику? Зар звонима да дочекате човека који се није потрудио да спаси рођеног брата, угледног свештеника - професора Богословије на Цетињу, Луку Вукмановића? Одали сте му почаст као крунисаној глави! Био сам бесан”, испричао је тада митрополит Амфилохије.

“Отац Мојсеј ме је ћутећи посматрао својим благим очима. ‘Оче Амфилохије, ми нисмо звонили да му одамо почаст већ да у његовој умртвљеној души пробудимо успавано зрно љубави према коренима’, рекао је смерни Христов војник, преподобни отац Мојсеј”, пресећао се, тог марта 2004. године, архипастир црногорски који је успео да пробуди успавани дух иконске Црне Горе, обамрле од полувековног комунистичког терора.

Праштај и помјани владико свети, припреми пут својим небеским молитвама и за наше грешне и ломљиве душе!

И нека звоне звона како јекну брат Медо, и то она тамо небеска Родопова звона, из подгорја метохијског!

Подарје Владици Амфилохију

Миро Вуксановић

Послије Светог Петра Цетињског и врховног српског пјесника Његоша, послије Владике Данила из Горског вијенца, Петровића и свих претходника на трону Митрополита црногорско-приморског, скендеријског и брдског, чувара Пећког трона, само је Високопреосвећеног Амфилохија Радовића, за тридесет година столовања на светом цетињском мјесту, вјерујући свијет звао Владиком по некадашњем значењу тог узвишеног чина и само је он добио звање архиепископа цетињског.

Владика Амфилохија је сами Бог погледао на рођењу и на крштењу у морачком манастиру, у задужбини синовца Светог Саве. На таквом мјесту је Владика Амфилохије одређен да хода као светац, да говори као мудрац и да свој народ молитвом брани од сваке напасти и зла.

Ученошћу је Владика Амфилохије стекао докторат, проговорио на неколико језика, добио посао факултетског професора. Даровитошћу је постао теолошки писац, тумач јеванђеља и осталих светих књига, пјесник, преводилац и бесједник.

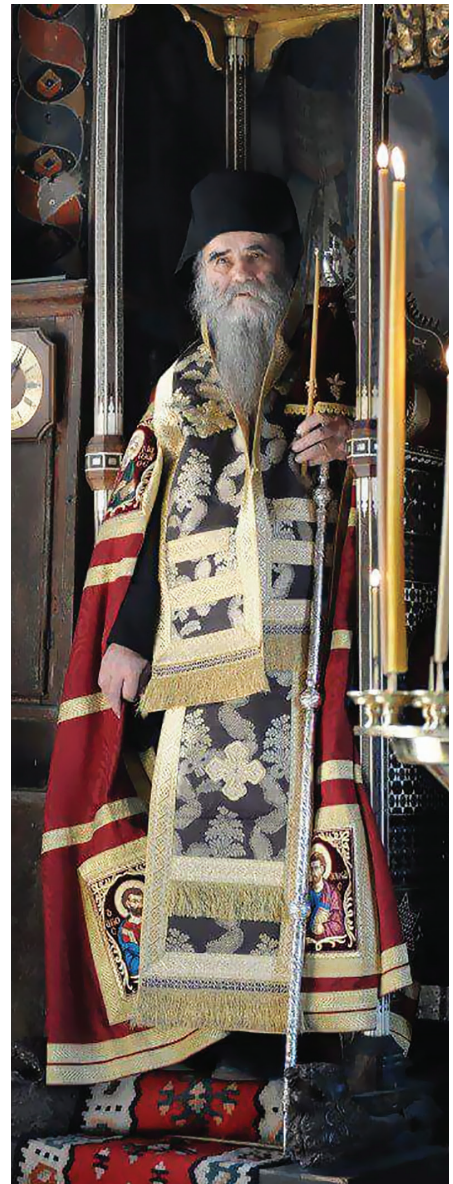
Са благословом Вишњег дошао је гдје се родио, у земљу својих опјеваних сродника, на црногорски крш и Камено море у њему. Тамо је покршћавао не-

кршћене, вјери православној враћао развјерене, обновио и подигао шест стотина цркава и велелепни подгорички храм међу њима. Тамо је Божијом вољом упућен да мири завађене, живе и мртве, да слави љубав и слогу, српско име и црногорску част. Тамо је милошћу Светог Василија Острошког остао да чува његов крст у камену, извор у греди, мошти у манастиру и лик у стијени који се крај бијеле цркве указује.

Света служба Владике Амфилохија доспијевала је високо, горе, изнад Црне Горе. Док је говорио људи су гледали како се дижу мали крстови на врховима планина. Његова молитва страшила је доушнике и ђавоље поклисаре. Његова ријеч је долазила из Његошевог народног Кола, као некад, пред главарима, и једнако проклињала “плахе и лакоме” којих у наше манито доба има “ка на гори листа”.

Ходао је владика Амфилохије Његошевом земљом као прогоњени и од безбожника ружени мученик. Сновао је у памети оно што нам остаје као аманет. Он је једини Митрополит који је на рођењу добио име Христово, а од повампирених дукљана име Сотонино. Не знају сироти да тако раде да би га што прије посветили. Владика Амфилохија гавран храни као морачког Пророка Илију да би вјековао као Владика који је чувао образ савременицима и бранио им да не брукају српски родослов.

(На вијест о смрти Митрополита Амфилохија, 30. октобар 2020)

Свети Јустин

ПИСМО БУДУЋЕМ МОНАХУ РИСТУ РАДОВИЋУ

Драго мило,
 Најглавнији проблем света бита ремиши стве заиста најсаврменије, земаљски и небески најсаврменије. Рецавајући га, Вм стве тке-дам себе с неба, и утледам себе – небеској, себе – вечној, себе – бесмртној. И у себи – бољомко и бољотекниво језиро света небозем-ној бита. И тиме обрадовали сав небески свет, који с неба љубављу бди над сваком људском битиом у нашем земаљском свету. По моме осетану, и – свесетану, за Вас је сада главно, и најглавније: омотивити ум. Шако, да се касније свака мисао сама собом из-вије у молитву, заврши молитвом. Из омотивљеној ума, као из глестивој и бистрој извора, увек ће извираати и лтит се глестие и светле мисли: бољомисли, христомисли. За христотекнивој труд-беника достижан је јом на земаљ идеал: сваку мисао завршити и савршити бољом, христом бољом – бољотекнивој.

(24.12.1964.)

с. Јустин

Др Петар Рмуш

Вјечна луко православља

Амфилохију (Х)Ристу Радовићу

Упокоји себе у Богу Господу,
 као човјек што светачки грије,
 служио је Богу и народу,
 наш Зосима, отац Амфилохије.

Смрт је хтјела да му муке скрати,
 да га небо слави, Спасу да га врати.
 Умро је часни Светоцрногорац,
 наш духовник, пастир, србоотац.

На трону светиња и славе,
 светосављем здравио је главе.
 Са свијећом распетога Христа,
 горио је као ватра чиста.

Црне Горе светио је име,
 носила га црногорска глава,
 због заразе, корова и зиме,
 бољела га јереси тамнава.

Светионик никад се не гаси,
 у жишку му сунце блиста,
 и човјека од невоље спаси,
 њиме пламти љубав распетога Христа.

Том свијећом што човјека грије,
 свијетли му лице и очи отвара,
 озарује мозак и умље му цара,
 свјетлио је човјеку Амфилохије.

Од морачке стопе до небеског трона,
 носио је вјечитости звона.
 Искром својом човјечанство храни,
 Црну Гору од одродства брани.

На ватри истине принио је жртву,
 опојао несреће свог рода,
 хранио га благослов Господа,
 Црну Гору дигао је мртву.

Свијетлиће његова казања и слова,
 човјечанству он спасење њедри,
 вапио је Црну Гору да изведри,
 распела га патња српства и Косова.

Од земаљског до небеског трона,
 православља са њим звоне звона.
 Ако Црне Горе оне дичне има,
 свијетљеће над његовим моштима.

Жртвениче свети, жртво неспокоја,
 за душу ти капа грешна суза моја.

Лучиндан, 2020

Слободни народ – животно дјело Митрополита Амфилохија

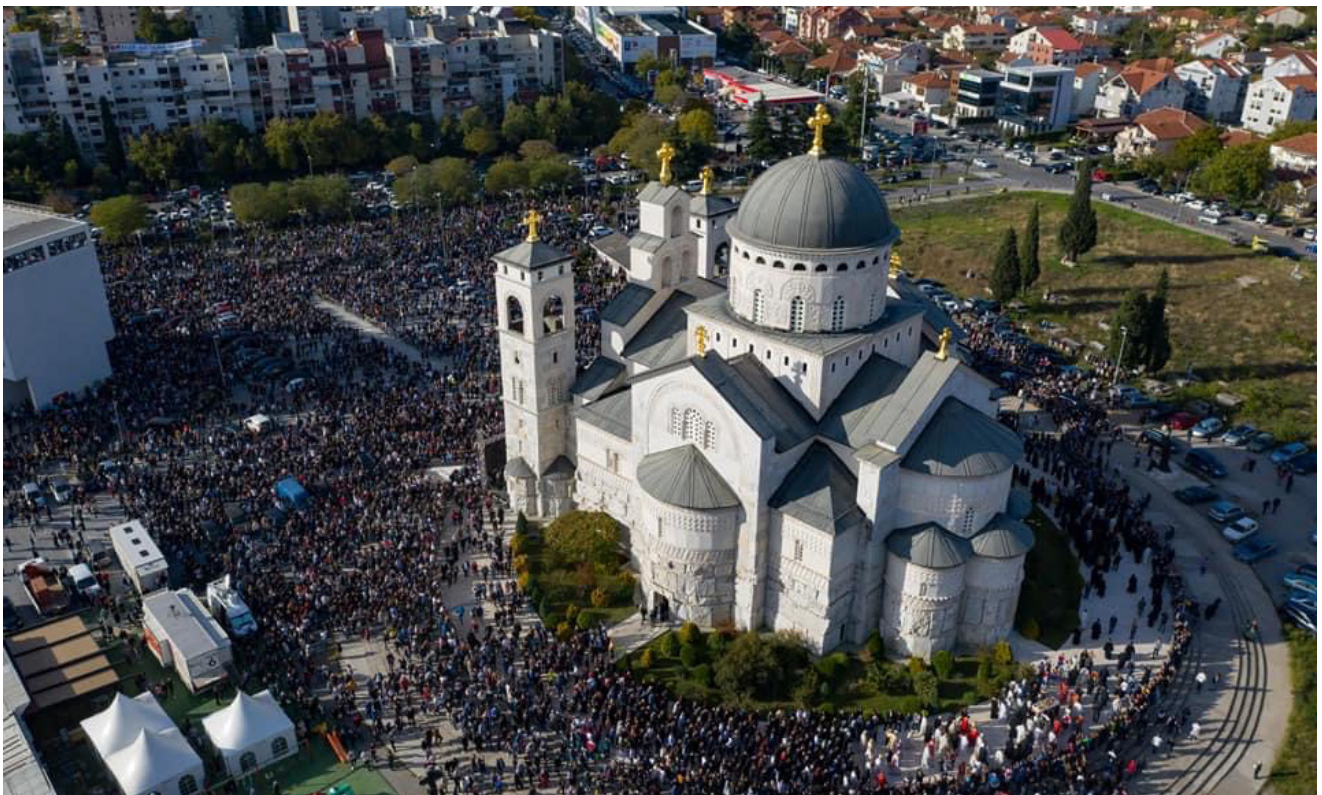
Рајо Војиновић

Промијенио је свијет Високопреосвећени Архиепископ и Митрополит Амфилохије. Оде пророк Мојсије нашег времена, косовски витез који се није бојао никога до Бога. Испратио га је његов народ како никога прије њега у Црној Гори није испратио.

Први пут сам га срео као двадесетдвогодишњак, далеке 1987. године пред црквом Светог Ђорђа у Подгорици. Тада је био Епископ банатски. Дошао је неочекивано, просто бануо на наше донаторско вече гусала, које смо организовали, колико ме сјећање служи, за обнову управо ове цркве. Танак као копље, енергичан, као угарак црне бра-

де и црних дубоких очију из којих је пламтио неки нестварни огањ, оставио је снажан утисак на све нас, крштене али недовољно црквене. А, Бога ми, и на оне некрштене, којих је можда и више било међу нама. Похвалио ме је што уз струне гусала пјевам Његошеве и Магијине стихове. „То је добар знак за тебе“, рекао ми је. Било је то „во времја оно“, на прапочецима постепеног буђења вјере у духовној пустоши званој брозовска Црна Гора.

Бог ме је касније удостојио да у Митрополитовој близини проведем безмало пола мог досадашњег

живота. Могао бих, стога, писати читаве књиге о животу под његовим омофором. И опет то не би било то. Просто, ваља писати о човјеку широком, дубоком и високом колико и бескрајни космос!

Живио је и дисао Косовом и Његошем. Али, не било кавим Косовом, не Косовом као, просто, српском историјском земљом него - Христовим Косовом! И то је својим животом свједочио, што најбоље памте косовско-метохијске хришћанске светиње и наш страдални народ тамо.

Стално је понављао ријечи Светог Петра Цетињског да је у имену Божјем суд и правда и говорио о христолитој косовској гробници у којој је надање наше закопано. А не незнање, како нам је годинама објашњавао!

Сви ових дана пишу и говоре о његовом преданом раду на њиви Господњој. И сви истичу његове врлине и заслуге, његов значај за живот Цркве и народа, његово грандиозно животно дјело, обнову његошевске Црне Горе... Ево, да и ја нешто промуцам о томе.

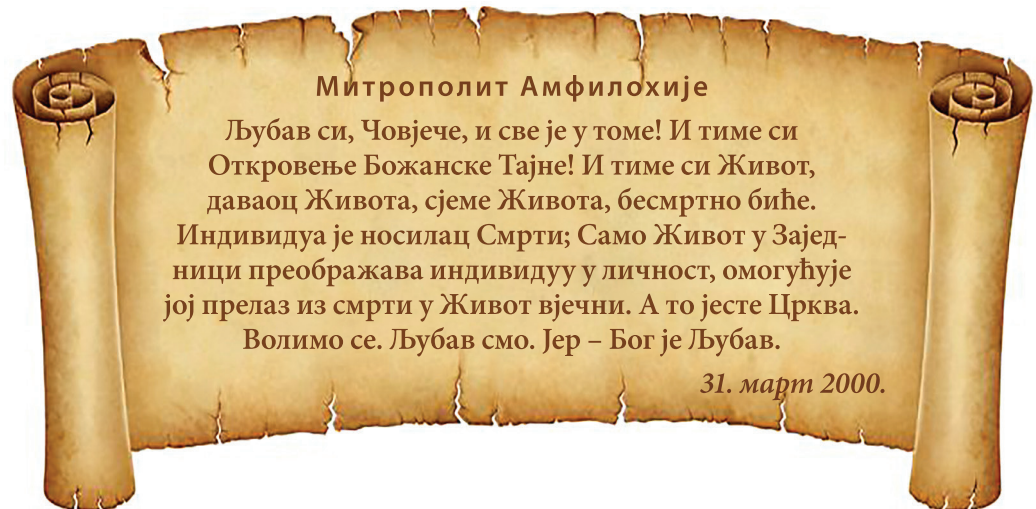
Један његов, на свој начин такође велики претходник, митрополит Митрофан Бан писао је књазу, потоњем краљу Николи Петровићу молбу за одобрење да буде дозвољено да се сахрани у Цетињском манастиру кад за то дође вријеме. Може ли ико, било од нас који смо ишли за њим свих ових година било од овдашњих безбожника и богоборца којима је био - и остао! - трн у оку, да замисли Митрополита Амфилохија Радовића како од неког државног ауторитета тражи такву дозволу!

Шта покушавам да кажем? Свете владике Петровићи учинили су црногорска и брдска племена слободним у односу на спољашње завојеваче и тирани. Она су на простору који је био, како би Његош рекао „тамом обезображен“ живјели „за границом просвештенога свијета“ и бранила ту слободу упорно и неодступно. И одбранила је. Престанком црногорског владиката Црна Гора је у старту постала тоталитарна држава, чији становници нијесу умјели, а ни могли да бране ону дубљу слободу, Богом даровану нама људима. Постали су слободари и поданици истовремено!

То ни Цркву у Црној Гори након уснућа Ловћенског Тајновидца Његоша није могло да миомојиће. Сви цетињски митрополити су у књажевини и краљевини Црној Гори били мање-више услужни државни чиновници. Једино је Никанора Ивановића књаз Данило, кога је народ звао Зеко Манити, протјерао из Црне Горе.

А онда су дошла богоубилачка и братоубилачка зла двадесетог вијека. Митрополит Амфилохије је стално говорио да је овдашњи народ растрављен братоубилачким ужасима и да му треба „саљевати страву“! Доласком на цетињски трон почео је да ради на народном исцјељењу. Мирио је мртве и живе, поново братимио разбратамљене, обновио храмове претходно претворе-

не у штале и магацине, саградио нове, исправио поломљене крстове, објавио рат против свих зала, и оних историјских и ових савремених. Тукао се широм Црне Горе с њима пуних тридесет година најјачим оружјем: љубављу, правдом и истином Христовом! Учио нас

је истинској слободи, оној у Христу Господу!

А онда је пред народом ослобођеним страхом, преображеним и слободним народом, својим највећим дјелом у овом животу, Владика Амфилохије ове године кренуо и попут пророка Мојсија раздвојио Црвено море овдашње неслободе. Видио је напремасе нашу обећану земљу и отишао Господу.

А ми смо добили новог моћног заступника пред Престолом Божјим.

Литије - Резултат пастирског рада Митрополита Амфилохија

Др **Васиљ Јововић**

Литије су производ пастирског рада Митрополита Амфилохија. Кроз литије се одиграо процес ослобођења од страха, мржње, прогона, или како је блаженопочивши митрополит Амфилохије говорио: „Овај народ, који је због страха и невоља био „пучина, стока једна грдна“, сада, наједанпут је постао прави народ, који се ослободио од страха, чак и од страха да ће дјеца изгубити парче хлеба“. Све оно што нас је Митрополит годинама учио, претворено је у живот и исказано кроз литије. Његовим пастирским радом пробудио је у народу Светог Василија, Светог Петра Цетињског, Светог Стефана Пиперског и Симеона Дајаббског, онај „жар вјере“ потиснут деценијама од стране комунистичког режима. И кад су том „пробуђеном народу“ дирнули у цркве и светиње народ је реаговао, али не кроз хаос и братоубиство, већ на миран и Божији начин – кроз литије које су „благослов Божији и позив на љубав“.

Поводом доношења тзв. „Закона о слободи вјероисповјести“ у црногорској Скупштини 26. децембра 2019. године, чиме се директно кршила слобода вјероисповјести и право на имовину епархија Српске православне цркве на територији Црне Горе, група професора из Никшића и Београда (др Васиљ Јововић, проф. др Милош Ковић и

проф. др Часлав Копривица), уз благослов Митрополита црногорско-приморског г. Амфилохија (Радовића) и Епископа будимљанско-никшићког г. Јоаникија (Мићовића) покренули су Апел за заштиту СПЦ у Црној Гори. Апел је наишао на велику подршку и до Божића 2020. године потписало га је преко 13.000 људи. Осим архијереја, Апел је потписало преко 700 академика, професора универзитета, научних радника и осталих носиоца звања доктора наука, затим велики број личности из јавног и културног живота, као и многобројни вјерни народ из Црне Горе, Србије, Републике Српске, Русије, САД, Канаде, Аустралије, земаља западне Европе и осталих мјеста. На тај начин афирмисало се у домаћој и међународној јавности питање доношења спорног „Закона“ и одбрана православних светиња.

Упоредо са Апелом (30. 12. 2019), покренуте су и литије (31. 12. 2019) у скоро свим градовима Црне Горе. Литанија или литија представља богослужење које се обавља у црквеној припрати или изван храма, како би у молитви могао учествовати што већи број вјерника. Крсни ход је врста литије која се врши да би се измолила Божија Милост за подарење неке друге милости или благодати, или да би се отклонила каква општа несрећа, опасност,

непогода или невоља. У борби против спорног „Закона“ и за одбрану светиња примјењиван је овај вид литија. При крсном ходу носе се црквене заставе, Часни крстови, Свето Јеванђеље и свете иконе, поју се духовне пјесме и Богу упућују усрдне молитве. Приликом ових литија застаје се на одређеним мјестима, на којима се обавља кратко мољење и чита Свето Јеванђеље. Литија се завршава чином освештавања воде на за то унапријед одређеном мјесту. Крсни ход показује да се може Богу молити на сваком мјесту. У црквама СПЦ служени су и молебни Пресветој Богородици за спас православног народа.

Литије су настале, што је и у Апелу наглашено, као одговор на то што се спорним „Законом“ предвиђа одузимање огромног дијела непокретности и свих највећих светиња Српске православне цркве на територији Црне Горе, чиме би се наставила традиција отимања имовине СПЦ у Црној Гори, започета послје Другог свјетског рата, и прије него је држава Црна Гора, поступком реституције, вратила све оно што је СПЦ тада протиправно било одузето. Ни у једној од република бивше Југославије насталих разбијањем некадашње државе, па ни тамо гдје су вођени огорчени међунационални сукоби, није донесен ниједан правни акт, а камоли закон, који би се по степену варварства могао мјерити с тзв. „Законом о слободи вјероисповјести“. Литије су настале и као револт што су се од стране власти у Црној Гори, појединих институција, медија и „дворских историчара“ шириле заблуде и историјске неистине, гажењем и негирањем вјековног црквеног поретка лажном тезом о тобожњем постојању аутокефалне Црногорске цркве у доба Петровића, упркос чињеници да је 1918. године Свети Синод Краљевине Црне Горе (као носилац државне вјере) био први од свих митрополија некадашње Пећке Патријаршије који је потврдио васпостављање јединства свих покрајинских Цркви некадашње Пећке Патријаршије. Расправослављења Црне Горе, оспоравање данашњој Митрополији црногорско-приморској Српске православне цркве да је настављач континуитета Цетињске митрополије која је историјски утемељила државу Црну Гору, оспоравање епархијама Српске православне цркве у Црној Гори многовјековне државине на свим храмовима, прогон свештенства и монаштва, су били разлози да народ устане и стане у одбрану права СПЦ у Црној Гори.

Према томе, литије су настале као одраз воље вјерног народа против спорног „Закона“. Предводила их је СПЦ и оне су имале изразито вјерски карактер. У том циљу формиран је Епископски савет који су сачињавали Његово високопреосвештенство Митрополит црногорско-приморски г. Амфилохије, Њихова преосвештенства: Епископ будимљанско-никшићки г. Јоаникије, Епископ милешевски г. Атанасије и Епископ захумско-херцеговачки г. Димитрије. По градовима су формиран Одбори за одбрану светиња. Литије су одржаване по градовима Црне Горе свакодневно до Божића, а послје Божићних празника два пута недељно, четвртом и недељом, уз присуство десетина и десетина хиљада вјерних. У једном моменту на литијама је учествовала трећина становника Црне Горе (преко 200.000). На крсном ходу бесједили су предводници литија (архијереји, свештеници, монаси). Осим Црне Горе, литије су одржаване и у градовима Србије, Републике Српске, и другим земљама гдје живи српски народ. Крсни ход је организован и између појединих градова и мјеста. Временски, литије су трајале од 31. децембра 2019. до 13. марта 2020. године, када су прекинуте због пандемије корона вируса, да би се опет наставиле од краја прољећа до краја августа мјесеца 2020. године. Главни слогани литија били су „Не дамо светиње“ и „До Христове побједе“. Пјесма „Не дамо светиње“, ауторке Драгане Мирковић, постала је незванична химна литија, и за то је од стране Митрополита Амфилохија одликована Златним ликом Светог Петра Другог Ловћенског Тајновидца. Литије су изнедриле и многе хероје, који су стали у одбрану светиња. Литије које су се одржавале током 2020. године у Црној Гори су по свом карактеру, бројности, молитвеном ходу, биле библијских размијера, у којима је се, по ријечима блаженопочившег митрополита Амфилохија: „појавио народ хришћански, изворни народ који брани своје биће, своје достојанство, своју вјеру, своје најдубље, оно на чему је саграђено све што је часно и честито, и свето и културно у историји“. У својој љубави према Богу и Цркви, свом народу и одбрани светиња, блаженопочивши митрополит Амфилохије се несебично давао, и како је сам говорио, био спреман да пође путем митрополита Јоаникија, Арсенија и Данила „До Христове побједе!“.

Вјечна му памјат и царство небеско!

Митрополит и млади

мр Милош Ненезић

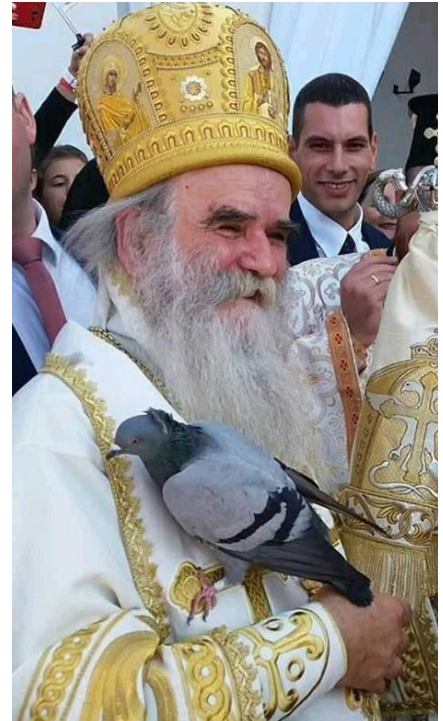
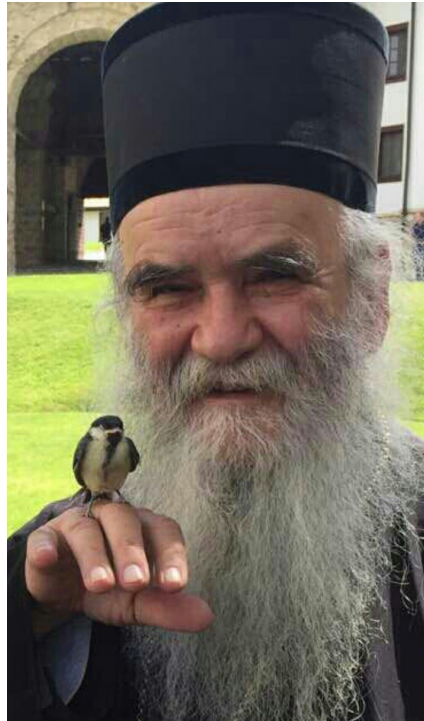
Када сам у петак вече, уочи Лучиндана ушао у храм Цетињског манастира и угледао упокојеног митрополита на одру, прва мисао која ми је дошла на памет је изрека њемачког теолога и пастора Дитриха Бонхоефера, пострадалог у Аушвицу: „Узети и понијети крст Христов није чин трагедије. То је чин побједе, а патња која прати тај чин је знак најдубље преданости Христу“. Митрополит је истински кроз читав свој живот носио крст Христов и показао преданост Њему. Баш ту преданост су најбоље могли да виде млади људи и дјеца, који су се сабирали око њега, да би чули ријечи живота. Зато, у овом тексту желио бих рећи пар ријечи о Митрополитовом односу према младим људима и нади коју је он на њих полагао.

Митрополит Амфилохије се са правом може назвати оцем и пастиром младих. Он им је хитао у сусрет, тражио их, поучавао и кријепио. Још као млад јеромонах, светогорац, показао је свој дар у раду са младим људима, прво као професор на Богословском институту

Светог Сергија у Паризу, а потом од 1976. у Београду, гдје на Православном богословском факултету постаје професор. Његова предавања посјећивали су не само богослови и вјерујући људи већ и омладина која је била задојена марксизмом и атеистичком идеологијом. На предавањима, како свједоче студенти владала је атмосфера као да је унио дашак Есхатона. Људи су се сусретали са живим Христом, Оваплоћеним Логосом, који је рушио све лажне идеологије, и у њему су налазили смисао свог постојања. Наравно – одмах након тога су примали крштење и постајали вјерујући људи.

Митрополит је знао да, као што је то рекао Сент Егзипери, аутор његове омиљене бајке "Мали принц", оно што је суштински важно, невидљиво је оку. Зато је покушавао да младима помогне да дођу до суштине – Христа. Знао је да млади имају ентузијазам који недостаје старијим генерацијама. Они се не повлаче пред тешкоћама, већ се жртвују ако треба за своје идеале, не пристају на неправду. Способни су да препознају лоше

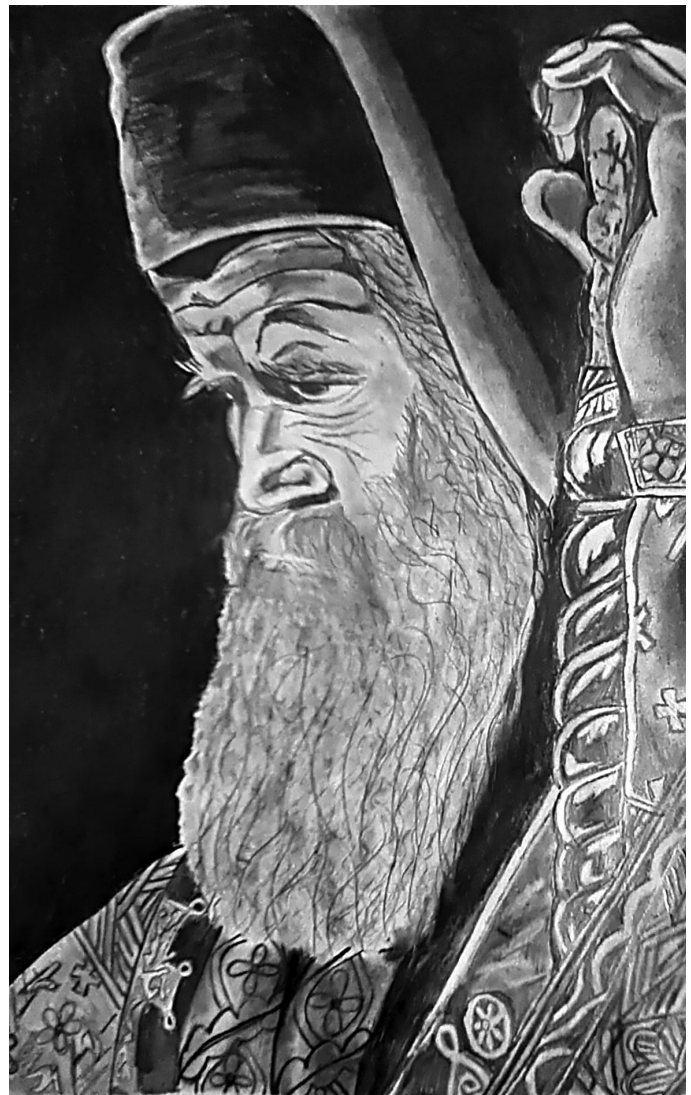

тенденције у друштву: корупцију, неправду, непоштовање права другог, политички антагонизам и слично. Упркос свему, млади и даље вјерују у боље друштво и спремни су да свој живот посвете побољшању. Тај ентузијазам и полет, он је усмјеравао ка Христу, и у том контакту младости и Логоса, он је видио силу и свјежу снагу којом је обновио разрушену Цркву у Црној Гори.

У овој последњој години Митрополитовог живота омладина му је узвратила за сав труд и љубав. На литијама која су биле организоване у циљу одбране светиња од отимачине, најприсутнија је била омладина. И што је више власт покушавала да осрамоти Митрополита и да га понизи, млади људи су бивали бројнији на литијама и бранили су част и углед свога Архипастира. Кроз литије он је савременом младом човјеку дао искуство припадања Цркви, заједници која надилази уске границе социолошког припадања једној скупини: језику, нацији или слично. Дао је искуство тога да смо сви дјеца Божија, и да треба да живимо свјесни тог Божијег дара.

И за крај, завршио бих ово излагање са пар ријечи, теби млади пријатељу, који читаш ове ретке. Бог је дао мени и теби да растемо и упознамо Христа кроз примјер и поуке нашег Ђеда. Сада када више није тијелом међу нама, треба да му се одужимо. Како? Тако што ћемо радити оно чему нас је учио – живјети своју вјеру. Нећемо пристајати на непоштене компромисе, борићемо се против неправде, а истина и правда Божија биће нам увијек пред очима. Неко ће можда рећи: „али ово је тешко! То је Дон Кихотовска борба са вјетрењачама...“

Јесте! Тешко је! Али сада имамо помоћника на небесима који ће нас својом молитвом гурати и помагати. Нашег митрополита и Ђеда!

Достојни егзарх Пећког трона

Дамјан Ђулафић

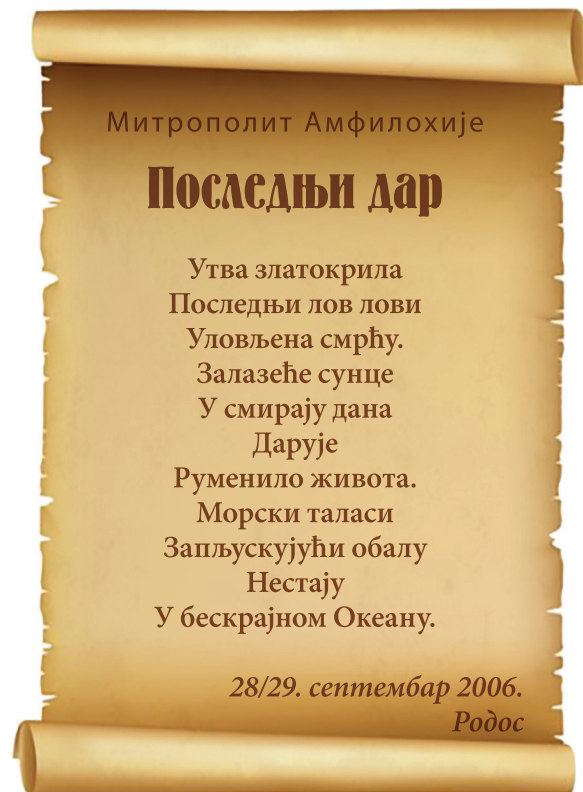
Иако је вријеме, наше, многоглавољиво, а често, малореко, осмјелих се, на молбу уваженог уредника нашег „Свевића“, да запишем, премда недостојан, које сјећање на мог, мени важног и великог, савременика, од прије неки дан блаженоупокојеног, да забиљежим мњење и ја, недостојан и овог пера, а камоли слова, о достојном више десетљећа чувару Пресветог и древног Пећког трона.

Почившег Митрополита Амфилохија сам, слава Богу и хвала Преосвећеном Епископу будимљанско-нишкићком Јоаникију, упознао прије неколико година, на Цетињу, у његовој знаменитој библиотеци, а непосредан повод је био план о оснивању прве црквене телевизије у Црној Гори. О Великом Митрополиту сам знао понајвише из књига, његових, које сам још као студент почео да сакупљам, ишчитавам и из њих учим: суштину, мисао, академски акрибичан професорски стил, али и способност да духом и умом као човјек будем увијек изнад општепризнатих ауторитета, тј. како за достојног покоравана човјек испред себе треба да држи само Бога и никога другога. И уобичајило се, код мене, искуство да дојам о личности аутора неке важне књиге буде увијек, кудикамо, нижи од самог дјела. Међутим, са личношћу почившег Митрополита није било тако. Оно обрадовање (теолошко, историјско, књижевно), које је у

бројним књигама демонстрирао, зналачка и садржајна рјечитост, изучено и стечено многојезичје, мудрост, па и физичка снага и енергија, исијавали су, дословно, из погледа, сваког покрета и дјела Великог Митрополита.

Науум Митрополитов, о оснивању прве црквене телевизије у Црној Гори није до краја изведен, а разлог је почивао у томе што је у то вријеме, у завршној фази, била градња торжественног Храма Светог Јована Владимира, у Бару, те је потоњи Ђедо издао наредбу да се свака пара, коју би Бог послао кроз прилог вјерника, узиђује у предивни барски храм. Храм је освештан, и онакав, какав је, уз стотине других (изграђених и обновљених у Црној Гори трудом и дејством Митрополитовим), стољећима ће постојано свједочити о истрајности и љубави са којима им је градњу благословио Велики Митрополит.

Нашу каснију, а недавну, сарадњу условиле су, за разлику од претходних, нежељене неприлике и заједнички нам упорни отпор против нечасних и агресивних наума безбожних, надамо се коначно прошлих, власти Црне Горе, садржаних у отвореној намјери да се све српске православне светиње, противно свим познатим законима и поретцима, људским и Божјим, од богомчуване Српске Православне Цркве буквално преотму и подвргну грубој пренамјени, а каквој – то би знао само отимачима сличан невјерујући човјек. Наша нова са-

радња донијела је, мени, нове животне поуке. У перцепцији личности и дјела Великог Митрополита нисам примијетио ни трун мржње према аспирантима на српску културу (а нисам, јер је није ни било), већ сам уочавао сам појачану жељу да неразумне уразуми. Међутим, несаследиво стрпљење, велика снага да опрости, помилује, загрли и угости, нису, код овог ријетког Старца, биле на уштрб његове моралне чврстине и непоколебљиве спремности да брани повјерену му Митрополију и вјеру и да свједочи да он јесте цетињски архиепископ, али да је, прије тога, чувар Свештенога Пећког Трона. Историја се поновила, потврдила и притврдила у лику и дјелу овог Великог Јерарха, и као најтрајнију поруку оставила реторичко питање: ко ће тврђе чувати независном Српску Цркву ако не цетињски Митрополит?! И показала се Божјим Промислом ондашња одлука да црногорски Митрополит понесе и звање егзарха Свештеног Трона Пећког, трона независне Српске Цркве.

Ипак, блажена кончина Достојног Егзарха ме је, неспремног, затекла. Јер, прије свега неколико недјеља Ђед је био кадар да сатима радимо, без предаха. У предаху – разговор, нигда празан, свагда са пуним смислом. Стекао сам утисак да наш нови пред Господом заступник никада повјерено му вријеме не траћи узалуд. Толику мјеру одговорности према повјереном му задатку је Ђед осјећао и држао.

И сад ми је, и свагда ће бити, драг његов пуни осјећај за најразличитије теме са којима се, вољно или невољно, у коштац хватао. Као интелектуалцу најопсежнијег образовања, није било тешко представити му ни најзамршенији правни проблем у погледу злогласног Закона о слободи вјере. Ђед је, рецимо, неуставност закона тумачио, исправно, његовом неправичношћу.

Памтим да је, у мом присуству, Велики Митрополит исказивао велико поштовање према сваком човјеку, сараднику, без обзира на године, образовање, знање, друштвени положај или смисленост предлога које даје. Не сјећам се да је иједног саговорника прекинуо, свакога је стрпљиво саслушао, а кад би, на концу, доносио одлуку, била је она најмудрија у околностима у којима се доноси. Уосталом, резултати тог рада и промишљања су видљиви, а највећи дио још није избројан. Но, немјерљиво се не да измјерити, може се само наслутити.

За крај овог смушеног и несређеног сјећања, желим да са читалаштвом „Све-

вића“ подијелим и исповиједим најтоплију поруку коју сам од уснулог Митрополита добио. Наиме, послје вишечасовног и исцрпног рада у борби против неуставног и по злој намјери познатог Закона о слободи вјере, а, опет, послје жустрије дебате међу члановима правног тима СПЦ, када смо Преосвећени Владика Јоаникије, и ја, крећући за Беране, пришли да се поздравимо и опростимо од Митрополита, Ђед ми је, при растанку, намрштивши се, згуснутих вјећа, упутио, озбиљним тоном, поздрав: „Збогом, и да знаш да си ти овдје увијек добродошао!“, И, ево, обременене душе сјетом за Ђедом код ког сам, по његовој ријечи, био „увијек добродошао“, измуцах ово несређено сјећање, чувајући у уму и на срцу још штошта од онога што, по заједничком договору, није за јавну причу, и што ће и са мном на „онај“ свијет отићи, као што је и са њим.

Српски народ и Цркву у Црној Гори је, у најтежим временима најлукавијих владара, Бог даровао стаменим и непоколебљивим чуваром Пећког трона. Нека би Господ Бог дао (молитвама новог заступника српског народа пред Творцем, молитвама Митрополита Амфилохија) да се дичимо и бранимо од зла даровима које нам је оставио.

Митрополит Амфилохије је свети човјек који је од Бога измолио људе за Бога

Александар Вујовић, професор Цетињске богословије

*„Ако ли је сваки човјек чудо, колико ли је тек чудо човјек који себе и Бога тражи, који се с Богом сусретне и сједини!“
(Митрополит Амфилохије).*

Сваки човјек је тајна која се открива и дарује другима. Као што је тадашњи јеромонах Амфилохије Радовић говорио на сахрани свог духовног оца, Светог Јустина Ћелијског „Би човјек послан од Бога, име његово бјеше Јустин“, тако и ми можемо рећи и за блаженопочившег Митрополита и оца нашег духовног Амфилохија – „Би послан човјек од Бога, име његово бјеше Амфилохије“.

Својим животним путем и опредељењем, Митрополит Амфилохије, био је светионик свима око себе, и свима показао основе православног васпитања и образовања и светоотачке философије живота. За њега је, како је често говорио, светост, била мјера људског достојанства. И он је достојанствено свједочио светост, својим светим животом и подвизима и љубављу према свима. Стога је на прави и истински начин био примјер истинског служитеља васкрслога Христа.

Митрополит Амфилохије је свети човјек, који је од Бога, измолио људе за Бога. Разгорио је и распалио пламен свете вјере гдје год је био. Тај васељенски неуморни проповједник Јеванђеља Христовог, коме је неизмјерно служио, безрезервно отварајући духовни вид слијепима и хранећи Хљебом Живота духовно гладне. Он је многе уводио у тајну

„узрастања у мјеру раста висине Христове“, и тајне живљења „са свима Светима“, откривајући им тајну Цркве, као свеобухватну тајну живота и свијета.

Потврђујући својим животом и дјелима, љубав према Богу и према ближњима, Владика Амфилохије наставља дјело светих отаца и учитеља Цркве кроз вјекове.

Свима нама, његовој духовној дјечи, не преостаје ништа друго, него да се угледамо на таквог духовног оца, свенародног владика, пастира и учитеља, да га спомињемо у молитвама и да му се молимо.

Нека је нашем светом владици Амфилохију срећно Царство небеско!

Мој Деда

Нећу више да плачем него да се радујем јер си сад са Господом. Знам да нас са неба пазиш, а ја ћу са свог прозора да са тобом причам и читам ти молитве.

Воли те Твоја мала кума Уна Рајовић

ДОБИЛИ СМО НОВОГ ЗАСТУПНИКА НА НЕБУ

Протојереј ставрофор **Драган Ристић**

У његовој личности сабране су апостолска и светитељска личност. Као што је Свети апостол и јеванђелист Лука пренио Христове ријечи, у Светом јеванђељу записао оно што се дешавало и што је својим очима видио и то саопштио свима нама, тако је и Митрополит Амфилохије као истински пастир и апостол Цркве Христове походио ову земљу, још од дјетињства. Сав свој живот посветио је Цркви Христовој, посветио обнови и учењу у духовном и јеванђелском смислу. С тога, можемо слободно да кажемо да смо добили новог апостола и новог Светитеља Цркве Христове.

Свуда смо наилазили на рушевине и остатке наших древних светиња, било да су цркве или манастири. Чинило ми се тада, као младом човјеку, да је толика обнова немогућа, али, сам у његовом оку, његовом жару, кажем сада, сигурно, светитељском, видио ту жеравицу да ће он, заиста, својом снагом и моћи обновити Црну Гору. И, ево, сада, кад сагледамо његово дјело у Црној Гори, можемо да кажемо да је све оно што му је Бог дао и подарио, као у тропару Светог Василија Острошког, када се каже: Видјећи Бог твоју добру намјеру, и код нашег Митрополита Бог је видио ту добру намјеру и дао му је снаге, дао му махова, дао му је свештеника, касније и епископа, његових ђака и ученика, да се духовни живот у Црној Гори потпуно преобрази.

Зато кажем да је он уједно апостол и просветитељ нови наше Црне Горе. Можда је данас тужна Црна Гора, али је, уједно, и радосна јер смо добили новог заступника на Небу. Нека је нашем Митрополиту блажен помен, нека његова света душа почива у рајском миру са свима Светима, а нама, његовим молитвама, Господ да подари снаге да и даље издржимо на овом нашем путу

Митрополитов пут истине, правде, љубави и спасења

Протојереј **Миодраг Тодоровић**

Срце нашег Митрополита Амфилохија имало је само улазна врата за сваког човјека. По ријечи Господњој, није никога осудио у срцу своје и потиснуо из срца свог. Свакога од нас је њихао својом сузом, својом молитвом, вјером, надом, а надасве, љубављу. И његово трпљење, његово стрпљење, његов труд, истрајност, послушност је оно што је красило сваког човјека Божјег, као и његове претходнике на Цетињској катедри, који су се упокојили, на овај исти дан, уочи празника Светог апостола и јеванђелисте Луке, двојицу Митрополита, стрица и синовца Петра I и Петра II и то је златно сазвезђе наше Пећке Патријаршије, златни архијереји са Цетињске катедре.

Он нас је примио у своје топло наручје, угријано Христовом вјером и из тог наручја предао нас Господу Богу Христу, јер се само ту налази спасење и само је ту човјек спашен и препознат као човјек. Знао је то када је кренуо да у Црној Гори мири гробове, посвађану браћу која су погинула од идеолошких стријела, одапетих из

братске руке, али су остали и гробови непријатељски. Он је знао, свједочио и упозоравао нас да док се гробови не измире неће бити мира ни међу нама, који чепамо овом земљом.

Знао је да, ако се не испоштује онај час кад прелазимо из смрти у живот, човјек нема светиње, а човјек без светиње је гори од дивље звијери. Зато је откопао оне кланце наших братских рана у Приморју, на Грахову и широм Црне Горе, али је остало још неотворених јама и несахрањених братских костију и ми смо дужни, ако смо ишта дужни Митрополиту, да то урадимо. Боњела га је свака стрелица богомржње и братомржње, јер она затрује људско срце; с тога је упозоравао да су то најопасније болести, најопаснији вируси и да ако се од тога не излјечимо нећемо направити ни први корак према спасењу и према спознању истине.

И, ево, Митрополит, као да нас је довољно овдје поучио, опоменуо, очински накарао и братски помиловао сваку душу напаћену и намучену, преселио се у Царство небеско да би ми овдје, и то је, мислим, учинио ради нас и ради нашег спасења, да би темељи нашег постојања били тврђи и да би учврстио завјет Светог Лазара, Косовски завјет да је за малена ово земаљско царство, а небеско увијек и довијека.

Та суза је сакупила у себи сву муку, сву патњу од дјетета, преко старице и мајке са дјететом у наручју, до војника, официра и старца, свих оних, који су по врлетима Босне остављали своје кости без гроба и без мрамора. Његово срце, рањено тиме донекле је залијечено молитвама у словеначким шумама, када је понио велику љубав и захвалност према словеначком народу, који је испоштовао тајну преласка из смрти у живот.

Сигуран сам да ће га мајка срести са ријечима пјесника: Благо томе ко довијек живи, имао се рашта и родити. Царство му небеско и вјечан спомен Оцу нашем, и брату нашем, и Ћеду нашем. Он је постао Ћед свих нас, а ѿд је онај који се воли и онај који воли. Вјечан му спомен и Царство небеско.

Познати о Митрополиту Амфилохију

У нашем молитвеном сјећању митрополит црногорско-приморски Амфилохије остаће као свјетиљка која гораши и свијетљаши (Јн. 5, 35), као надарени теолог и надахнути проповједник, неустрашиви бранич Свете Цркве Христове пред силницима овога времена.

Кирил, Патријарх московски и све Русије

Православна Црква се опрашта од једног просвијетљеног богослова, Јерарха, беспрекорног кова, просвијетљене мисли, одлучног и смјелог, васељенског православног ума.

Анастасије, Архиепископ Тиране, Драча и све Албаније

Ми који долазимо са Свете Горе можемо и да пренесемо једно предање да је Митрополит док је живео на Светој Гори и био у близини и некако под духовним надзором и духовном подршком Преподобног старца Пајсија Светогорца, живео као најстрожи светогорски подвижници тог времена. То усмено предање је сачувано на Светој Гори и надамо се да ће оно бити записано и да ће и тај део живота који је најмање познат, живота Митрополита Амфилохија, остати записан и да се неће заборавити.

Архимандрит Методије, игуман свештеног манастира Хиландара

Волео бих да је вест нетачна. Видео сам да се у 8.20 упокојио. Све се даље надам да та вест није тачна. Ако је тачна, изражавам саучешће патријарху и српском народу.

Александар Вучић, председник републике Србије

Вијест да је отишао истински пастир свог народа примио сам с осјећајем велике туге јер сам лично познавао митрополита Амфилохија и знао какав значај је имао његов пастирски рад у Црној Гори, али и шире. Данас не тугује само Црна Гора или наша Црква, сигуран сам да данас тугује цијела васељена јер је митрополит Амфилохије својим и научним и пастирским радом обезбиједио мјесто међу великанима православља.

Милорад Додик, српски члан предсједништва БиХ

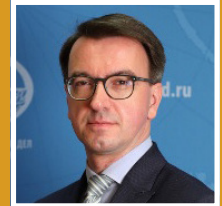

Митрополит Амфилохије остаће упамћен као велики просвјетитељ, обновитељ црквеног и духовног живота на подручју митрополије и великодостојник који је у најтежим временима са својим народом дијелио добро и зло. Својим дјелима, оставио је дубок траг у развоју богословске мисли и очувању православља како на овим просторима, тако и шире.

Жељка Цвијановић, предсједница Републике Српске

Искрено је волио Русију с којом је био дубоко повезан емотивно. Његово име и племенито дјеловање за благодарење не само православних хришћана, него и читавог народа Црне Горе заувјек ће остати дио историје земље, МЦП и СПЦ у цјелини.

Владислав В. Маслеников, амбасадор Руске федерације у Црној Гори

Моје саучешће народу Црне Горе, који оплакује одлазак митрополита Амфилохија. Нека почива у миру.

Оливер Вархељи, европски комесар за проширење

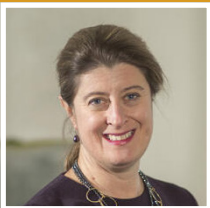
Уиме Владе САД и своје лично име, изражавам најискреније саучешће свим вјерницима и члановима Српске православне породице поводом смрти драгог митрополита црногорско-приморског Амфилохија. Дијелим ваш осјећај искрене туге.

Рајзинг Рајнке, амбасадорка САД - а у Црној Гори

Нека Митрополит Амфилохије почива у миру. Он је био шампион Хришћанске вјере, лидер екуменског братства, мудар савјетник, и ја ћу увијек памтити искру у његовим очима кад бисмо се нашалили. Дијелим тугу Српске Православне Цркве данас. Његов пријекотан пример ће остати са нама заувјек.

Алисон Кемп, бивша амбасадорка Уједињеног краљевства у Црној Гори

Имао сам ту част и привилегију да упознам нашег Високопреосвећеног владу Амфилохија. Отишао је највећи од нас, изузетан човјек, духовник и интелектуалац. Ово је велики губитак за православну цркву и нашу Српску православну цркву, Црну Гору, за све нас.

Драгослав Дадо Шћекић, предсједник Општине Беране

Отишао је човјек који је украшавао Српску Цркву учитељском ријечју и светитељским животом. Твоји те Васојевићи никад неће заборавити.

Жељко Ђулафић, предсједник Општине Андријевица

Ако бих једном ријечју желио да опишем најљепше врлине, довољно је рећи - Амфилохије. Ако врлина спаја човјека с Богом, његов животни пут му је обезбиједио сигурно мјесто до Њега.

Новица Обрадовић, предсједник Скупштине Општине Беране

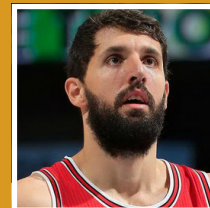

Ово је јако тужан дан. Поштовани Амфилохије био је велики борац за православље и неко ко је служио као звезда водилца за српски православни народ и Српску православну цркву у Црној Гори. Имао сам част и радост да га упознам, проведем неко време близу њега и осетим његову предивну енергију. Иако физички више није жив, сигуран сам да ће његов дух бити присутан дуги низ година.

Новак Ђоковић, тенисер

Јутрос су се отворила Небеса и Царство Христово постало богатије за једног праведника. Христос пред којим си читавог живота клечао, усправио те је и благо ти се насмијао.

Никола Миротић, кошаркаш Барселоне

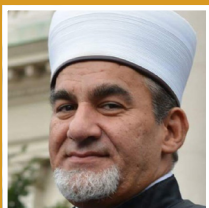

Вратио је наду народу који је укљештен међу свјетовима и недјелима сународника стајао на ивици амбиса. Дјеловао је попут муње небеске када је осјетио да су се на ваги клавила социјална и вјерска, дакле људска права...Његов мудри поглед гледао је даље него што је видио његов народ, зато је и наш пут одређен смјеровима који су, захваљујући митрополиту, пред нама видљиво исцртани.

Емир Кустурица, режисер

Сусрет са митрополитом г. Амфилохијем је био такав да сам заборавио на филм и све везано за филм. Сусрет је био један од врхунаца мог живота. Можда сам ја чувени глумац али сам духовно врло обичан човек и упознати такву личност као што је ваш Митрополит у Црној Гори је нешто изузетно.

Џереми Ајронс, глумац

Када су хулигани палили нашу џамију и када је фалило паметних и мудрих глава, тада је поштовани и храбри Митрополит црногорско-приморски Амфилохије Радовић, стао испред разуздане масе бранећи добро од зла у свима нама.

Муфтија Мустафа Јусуфспахић

Са великим болом сам примио вест да се Митрополит Амфилохије јутрос упокојио. Делим тугу са свима вама, посебно са Србима из Црне Горе којима је био духовни отац. Од данас Његош више није сам, Црна Гора је добила још једног чувара!

Арно Гујон, хуманитарац

Усословију отачаствених Архијереја наше Цркве, првих деценија двадесет и првога века, блаженопочивши Митрополит Амфилохије је, као ретко ко, имао истанчан И брижан осећај И пастирску свест о улози, значају, али и искушењима Српске Православне Цркве у расејању. Посебно је, пак, штитио и подстицао опстанак нашег Богословског факултета при манастиру Светога Саве у Либертивилу.

Протојереј-ставрофор Милош М. Весин,
парох јужно-чикашки и ленсински

Његово посвећено лидерство је препознато од многих и била је част срести се са њим више пута за вријеме моје службе као амбасадора САД за међународне вјерске слободе. Препознајемо Митрополитов значај за друштво и за његову вјерску заједницу. Моје срце је са онима који су дубоко потрешени његовим одласком. Моје мисли и молитве су са свима вама.

Сем Браунбек, Амерички амбасадор за вјерске слободе

Да наше данашње полагање сјемена Митрополитовог тијела у облагодаћену Подгорицу, облагодаћену Црну Гору и облагодаћену Српску Православну Цркву буде нешто што ће нас увијек обавезивати да никад не издамо Ђеда и да никад не будемо испод његовог погледа и испод његовога "благо мени".

Протојереј-ставрофор др Дарко Ђого

Херцеговина тугује, тугује али, исто тако, је и поносна што смо га имали за Митрополита, што смо у претходном периоду, нарочито, последњих неколико мјесеци, имали огромну подршку, знате и сами да је и Требиње и цијела Херцеговина и Република Српска кроз литије, кроз подршку показала шта мисли и да смо доказали да смо један народ.

Мирко Ђурић, градоначелник Општине Требиње

Сваки започети дијалог с покојним Митрополитом пружао је наду у бољу будућност и свјетлије дане у католичко-православним односима, а у пригодним се честиткама редовито дијелила заједничка радост отајстава наших великих светковина, Божића и Ускрса.

Петар Палић, Мостарско-дувањски бискуп

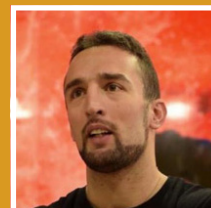

Био је један од наших највећих архијереја у свом времену а можда и у историји Српске Православне Цркве јер се у једној личности спојио духовник, писац и теолог, обновитељ. Митрополит Амфилохије није био од овога свијета а његове ријечи сада се најјаче чују.

Проф. др Милош Ковић

Митрополит Амфилохије оставио у аманет измирење слогу и братску љубав. Срећан сам што сам живио у времену Митрополита Амфилохија. Надам се да ће Црна Гора вјечно живјети у духу Православља.

Бошко Драшковић селектор боксерске репрезентације Црне Горе

Овај догађај је тужан, истовремено и радостан, јер нас је Митрополит на крају овог, а на почетку његовог новог, вјечног живота окупио, још једном, све и оставио нам ту своју огромну заоставштину духовну, интелектуалну, а прије свега, ону братску и грађанску у смислу љубави, праштања, поштовања, борбе за оне идеале који су свима једнаки и који су свима потребни.

Мр Владимир Лепосавић